

26

1866-67

ГРУЗИНСКІЙ

ДУХОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ.

186⁶/₇.

№ 7, 8 и 9.

ГОДЪ ТРЕТІЙ

სამართლებლო

სახულიერო მახარებელი.

იანვარი, თებერვალი და მარტი.

ხუდუ-ს წ.

წელიწადი მეხამე.

ТИФЛИСЪ.

ВЪ ТИПОГРАФІИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА И К°.

ПОДПИСКА НА „ГРУЗИНСКІЙ
ДУХОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ“.

на 1866-67 годъ.

Журналъ „Грузинскій Дух. Вѣстникъ“, издается съ 1-го іюля 1864 г., по утвержденной Св. Синодомъ программѣ.

Подписная цѣни за годовое изданіе журнала: съ доставкою въ домъ и пересылкою во всѣ города 5 р. за 12 книжекъ, вмѣстѣ съ „Прибавленіями“ на русск. яз.; безъ доставки же и пересылки 4 р.; „Прибавленія“ (для особливо подписывающихся) въ Закавказскомъ краѣ 1 р., а внѣ его—1 р. 50 к. с. По сей же цѣнѣ можно получать остающіеся въ маломъ числѣ экземпляры журнала за прошедшіе годы.

Подписка принимается въ редакціи сего журнала, въ квартирѣ редактора, подъ горою св. Давида, и въ канцеляріи правленія тифлисской дух. семинаріи, на имя профессора семинаріи, священника Г. Хелидзе.

პასუხი რედაქციისა:

სტატია, გამოცხადებული შემდგომი წარწერით: 9 მარტს 1867 წ.
დ. ხანი, ა. შ., არ დაიბეჭდება თუ ავტორის თავის სრული აღწერა
არ გვატყობს, — ეს წინასწარმდგომი განცხადება.

ბის მტეობად ჰიჩის ჰიჩ ჩუწნსა» (იხილ. წმიდის
 იოანე ოქროპირის, საუბარი 19 სახარებ. ზედა მატ-
 თესა). თზნიერ ამისა ოქროპირი შენიძნულ ჰყოფს,
 რომელ აქა თქმულ არს: «მიხსნენ ჩუწნ ბოროტი-
 სავან», და არა ბოროტთავან, იმა განსრახვითა,
 რათა ჩუწნ არას გვით არაოდეს არა ვმტეობდეთ
 მოყუასთა ჩუწნთა, რაოდენსაცა უნდა კვიძურებოდ-
 ნენ ივინი ბოროტსა და ვერავობდნენ ჰიჩის ჰიჩ
 ჩუწნსა: არამედ რათა მარადის ჩუწნდა შეძთხვე-
 ულსა ბოროტსა მიაჩემებდნენ ერთსა ვშმაკსა, რომ-
 ძელიცა მართლადაც არს უძთავრესი მიზევი ყო-
 ველთა კაცობრივთა სიბოროტეთა » (იხილ. იქვე).

ეშმაკი არს თუთ საშაშარი მტერი მათთვის, რომელნი სცდილობენ
 ცხვენებისა თვს.

უნდა შევნიძნოთ, რომელ სიტყვითა: «ბოროტი-
 სავან», რომელიცა განსხვავებულად მიეწერება
 მაკსა და რომელსაცა აქუს განსაკუთრებითი სიტყ-
 ხადე, მოკუკონება ჩუწნ კუალად განსაკუთრებითი
 დაფარულობა შესძენათა ამა უბოროტესისა
 ბიერესისა მტერისა ჩუწნისა; ხოლო თუთ ამითა

უძლეურესად ჩაეკონება ეოველსა დაუცხროძელად აქუნ-
დეს შესახებ მისა სულიერი ძღვიძარება და აღჭურ-
ვა ჰირის-ჰირ მისა ლოცვითა. ესრეთთა გაბრთ-
ხილებათადმი, ძღვიძარებისა და ლოცვისა უნდა
მიგვიძარათონ ჩუწნ თვსებათაცა, რომელნიცა მიეწე-
რებიან ამა მტერსა საღმრთოსა წერილსა შინა.
მას შინა ა.) წარმოადგება ეშმაკი განსაკუთრებით
საშიშრად მოწმუთათვს; ამისთვს რომელ ცბიერითა
ცთუნებითა თვსითა მას მოულოდებელად შეუძლიან
შთათხევა მათი უფსკრულსა შინა წარწემედისასა (ბ.
კორ. თ. 11. მუხ. 14, 15), ვითარცა მოეცა სამოთხესა
შინა ჰირჭლსა დედასა ჩუწნსა: ამა მიზეზისაგამო
მოცოქული ჰავლე, სწერდა რა კორინთელთა, აბრ-
თხილებდა მათ საშიშართა მისთა მანქანებათაგან:
«მეშინის თქუწნთვს, ნუ უკუწ ვითარცა იგი გუწლ-
მან აცთუნა ევა ზაკულებითა თვსითა, ეგრეთცა
განსწწნეს კონებანი თქუწნნი სიწროფობისაგან
ქრისტეს მიძართ» (ბ კორ. თ. 11. მუხ. 3. ბ). საღ-
მრთო წერილი წარმოადგენს მას ფრიად შემძლე-
ბელად ცილის წამებათა შინა ჰირის-ჰირ მოწმ-

მუნეთა, მწოდებელი მისა «მთავრად სოფლისა»
(იოან. თ. 12. მუხ. 31.), და თითქმის «ღმერთად
ამის სოფლისა» (ბ. კორ. 4. მუხ. 4. კ). წარმოად-
გენს სახედ განძვინებულისა ღოდისა, «მაჟვირალი-
სა», რომელი «მიმოვაღს და ეძიებს, ვინმეცა შთან-
თქა» (ა ჰეტრ. თ. 6, მუხ. 8.). ვარდა ამისა, ვი-
თარცა არა არს უსაძინელეს, უდაფარულეს დაუძ-
ღვიძარეს ამა მტერისა; ეგრეთვე არა არს ისრეთი
ადგილი, და ისრეთი დრო, ოდესცა იგი ეოვლის
ღონით არ ეძიებდეს, ანუ, უძჯომესად ვსთქუათ,
არა სწეუროდეს მას ჩჴწნი წარწყმედება. სადაცა
და ოდესცა მხოლოდ შეიძლებს, იგი დაუცხრომე-
ლად აღაშენებს ზირის-ზირ ჩჴწნსა დაფარულთა
მანქანებათა; რომლისა-თანა ჭსარკებლობს დროდ-
თაცა, ადგილითა, გარემოებაებითაცა, კაცის თჯე-
ბებითაცა, გონიერებითა მისითა და უკუნურებითა,
სიძარტლითა და ცილის-წამებითა; მოკლედ: ეოვლი-
თა რასაცა მხოლოდ შეუძლიან შემწე ეოფა მისი
აღსრულებასა შინა წარმაწყმედელთა მისთა განზ-
რახუათა.

ზირის ზირ ეშმაკის მანქანებისა ვერ არის დაუცხრომელად
მღვიძარება, და აღჭურვა ლოცვითა და სასოებითა უფალსა ზედ
ძალთასა.

ესრეთსა მღვიძარებასა შინა ამა მტერისა წარწემე-
დასა ჩუწნსა ზედა, ესრეთსა განმსადებულებასა შინა
მისსა ქმნად ჩუწნდა ეოვლისა სიბოროტისა, — რა
საკურველია ჩუწნცა ჩუწნის მხრით არ უნდა არა-
ოდეს მივეცნეთ სულიერსა უსრუნველობასა და უსაქ-
მოებასა, არამედ ეოველთჳს უნდა ვიუვნეთ მხად
ბრძოლასა ზედა მისთანა. გარნა ვინაოდვან, ეო-
ველსა მღვიძარებასა შინა განმსადებულებასა და
ძალის დატანებასა შინა ჩუწნსა, თჳთ თავით თჳ-
სით ჩუწნ არ შეკვიძლიან წარმატებით ვიქონიოთ
ზირის ზირ მისა მრავალ-კმელოვანი ბრძოლა; მა-
შა იესო ქრისტე სიტყუებითა: « მისსენ ჩუწნ ბო-
როტისავან », გვაძლევს ჩუწნ მოძღურებასა, რათა
ჩუწნ, შესახებ ბრძოლისა ეშმაკისათანა, არას დროს
არ ვიუვნეთ თავის თავზედ სასოების დამდებნი, არა-
მედ « დაუჭმდაბლდეთ წინაშე მტკიცესა ხელსა ღუ-
თისასა (ა. ჰეტრ. თ. ნ. მუხ. 6), ვითხოვდეთ შე-

წევნას უფლისაგან ძალთასა, « განვიღებოდეთ »
უძეტეს უფლითა მის მიერ და « სიმტკიცითა ძლიერებისა მისისათა » (ეფეს. თ. 6. მუხ. 10.); სიტყვითა: რათამცა ჩუქნ, რომელთა კვავს ესრეთი მტერი, არა ხოლო დაუცხრომელად ვიღვიბებდეთ, ვითარცა შვილნი ნათლისანი, აჩრდილსა ქუჩაჲს სარწმუნოებისა და კეთილთა საქმეთასა; არამედ ერთად დაუცხრომელადცა ვილოცვიდეთ მომხსენებელნი მაცხოვრის მოძღურებისანი —: « იღვიბებით და ილოცევდით, რათა არა შეხვიდეთ განსაცდელსა » (მატთ. თ. 26. მუხ. 41.).

კედრება დაცვისათჳს ცოდვითაგან.

მკედრებელნი უფლისა ძალთასა გამოხსნისათჳს ბოროტისაგან, გინა ეშმაკისაგან, რა საკურფელია ჩუქნ უნდა მასთანავე ვეკედრნეთ მას მისთვისცა, რათა იგოვე გვიცავდეს ჩუქნ, ღუთაებრივითა ძაღლითა თჳსითა, ბოროტთა საქმეთაგანცა, ესე იგი ცოდუათაგან (იხილ. მართლ. აღსარებ. აღმოსავ. ეკკლ. ნაწ. 2. კითხ. 25. — იხილ. თხზუ. წმიდის დიმიტრის როსტოველისა ნაწ. 1. სარკე მართლ. აღსარები-

სა, განმარტება საუფლოდსა ლოცვისა, კვერდ. 367.—
იხილ. საქრისტ. საკითხავი 1822 წ. ნაწილი 4.
განზრახ. საუფლოდსა ლოცვისა-თვს კვერდ. 335),
რომელთა მოციქული უწოდებს საქმეებად ეშმაკისა
(ა იოან. თ. 3. მ. 8), რადგანაც ესე მართლადაც
არს ზირველ-დაწეებითი მიხესი უოველთა ცოდუა-
თა, რამეთუ დასაბამიდგან მან შესცოდა (იქვე). ცო-
დუას შეიძლება უწოდოთ საქმედ ბოროტისად, არა
მხოლოდ ვითარცა წარმოებასა ბოროტისასა, არა-
მედ საკუთრისა-მებრ მისისა თვსებისა; რამეთუ
იგი მომატუებელ არს, ვითარცა სოდომური ვაშ-
ლი. ვაშლი ესე, გარეგანობათა თვსითა, არს ფრიად
მშვენიერი მიმხიდველ თუალთა, ფრიად მრავალსა
ადუთქვამს კემოსაცა, გარნა შინაგან მისა შეიცვიან
მხოლოდ მტვერი და ნაცარი (იხილ. წმიდის იოანე
ოქროპირის საუბარი ზირ. ეპისტ. თესალო. თ. 4.
ზნეობ ისწავ. 8 ფურცელი 2285 და შემდ — იხილ.
თხზუ. წმიდის დიმიტრი როსტ. ნაწილი 4, წელთა
აღწ. ნაწ. 2, კვერდ. 87). მსგავსითა სახითა ცო-
დუაცა, ესე აღკრძალული ნაყოფი, წარმოუდგება კაც-

სა თურიად საამოდ და მაცთუნებელად გრძნობათა-
თვს მისთა; გარნა მას შინა დაიძალუაი თესლნი
ყოვლისა ბოროტისანი კაცისა-თვს, ყოველთა სუნ-
თა მისთა, მწუსარებათა, თვთ სიკჳდილისა (იაკო.
თ. 1, მუს. 15.), ჟამიერისა და საუკუნოდსა. ამის-
თვს სიტყუებითა: «მისსნენ ჩჳსნ ბოროტისაგან»,
ჩჳსნ ვევედრებით მამასა ზეცათასა მისთვსაცა, რა-
თამცა მანვე სათნო იუოს დაცჳად ჩჳსნდა «მეუ-
ცოდებელად და უბიწოდ» (იუდ. მუს. 24.), რომელ-
თაგან ჩჳსნ თვთ თავით თვსით დაცჳად ვერ შემ-
ძლეძელ ვართ (რომ. თ. 7. მუს. 15, 18, 19,
20, 21).

3. კედრება შესახებელად უბედურებათა აწ-მდგომისა ცხოვ-
რებისა.

სიტყუით «ბოროტისათა». შესაძლო არს ვიკულის-
ხმით კჳალად უბედურებანი და მწუსარებანი აწ-მდგომი-
სა ჩჳსნისა ცხოვრებისანი (იხილ. მართლ. მადი. აღსა-
რებ. აღმოსავ. ეკკლეს. ნაწილი 2. კითხ. 25 იხილ. თხზუ.
წმიდის დიმიტრი როსტო. ნაწ. 1. განმარტება საუფ-
ლოს ღოცვისა კვერდ. 367.), ვითარცა წარმოე-

ბანი ცოდუათანი. და ვითარცა ესრეთი ბოროტი, რომელშია ც ეგრეთვე შთავგაგდო ჩუწნ ეშმაკიანი. მოწმობისა-მებრ საღმრთოდასა წერილისა, ჰირველ-მომელნი ჩუწნნი გამოვიდნენ ხელთაგან შემოქმედისა უხაკველად და ჰირჭულად ჰსჭამდნენ სამოთხის სიტკბოებათა; გარნ ეშმაკიანი შურითა საჩქაროდ დაარღვია მათი კეთილ-დღეობა, ცბიერად მიიხიდნა რა ივინი ცოდუასა შინა; მასვე ჟამსა, დასასაჯელად ამისთვის, განდევნილ-იქმნენ სამოთხისაგან, და მიცემულ შრომითა, ჭირთა, უბედურობათა და მწუხარებათა. ესე მწარენი ნაყოფნი ჩუწნთა ჰირველ-მომბელთ დაცემისანი, ერთად ცოდვისათანა გვხვდნენ მათგან წილად ჩუწნცა ეოველთა, ვითარცა «უსჯულოებათა შინა მიდგომილთა და ცოდუათა შინა მობილთა» (ფსალ. 50. მუხ 7). აჰსა რადასათვის ჩუწნ ეოველნი ცხოვრებასა შინა თვისსა შევრდომილ ვართ, დიდად გინა მცირედ, სხუა და სხუა გვართა შრომათა შინა, და ჭირთა, უბედურკებათა და მწუხარებათა. რომელნიმე ჩუწნგანნი უბედურკობენ შეურაცხებთაგან, შეიწროებათა და

ცილის-წამებისაგან: რომელნიმე შეიწროებულ არიან განკიდურითა სისაწყელითა და გლახაკობითა; რომელნიმე მწარედ სტირნიან დაკარგვასა მონათესავეთა, მცნობთა და სხუათა სახლობის უბედურობათა; ხოლო სხუათა მოეკლნებიან ფიცხელნი სნეულებანი. გარდა ამისა, დროებითად, გვეწვიან ჩუწნი საზოგადონიცა უბედურებანი: ხან აღმაოხრებელნი ბრძოლანი და ურთიერთის შორის ლაღვანი, ხან სიემილი და სენი. ხოლო ზოგჯერ აღსდგებიან ჩუწნი ზედა, ცოდუათა-თჳს ჩუწნთა ჰილის-ჰირ მუთისა ქმნულთა-სა, თჳთ ბუნებისა სტიხიონნიცა: ცეცხლი, მიწა, წყალი, ჭყერი აწარმოებენ საშუალ ჩუწნსა აონრება-სა, დაქცევასა და ზარ-განხდილებასა (აქა ითქმის დაწვათა-თჳს, დეღვათა-თჳს, სასტიკთა ქართათჳს და მისა მსგავსებისა-თჳს). დროსა ხილვისა ესრეთთა უბედურობათა, წარმავალი ქუჭენისა არ შეიძლება არ შემწუნდეს, მით უმეტეს, რომ თჳთ თავით თჳსით მას არ შეუძლიან არა ხოლო თუ დაცუა თჳსი მათგან, არამედ წინათ განჭკრეტაცა მათი. ხოლო ამან უნდა მიძარტოს იგი დაუცხრო-

მელსა ღოცვასა წინაჲმე მამისა ზეცათასა, რათა
თუთ უოვლად-სახიერმან და უოვლისა-მეცნიერმან
მოწუალებით მიიღოს იგი, «მაშურალი და ტურთ-
მძიმე», წმიდასა საფარველსა ქუჭმე თუსსა, რომ-
ლისა ქუჭმე დაიფარვიდესცა მას, რომელთამე უბე-
დურებათაგან, უკეთუ შესაძლებელ არს (მატთ. თ. 26.
მუს. 39). სრულებით, ხოლო სხუათა შეამცირებ-
დეს მაინცა, გინა აღახუბუქებდეს, და საზოგადოდ
განამტკიცებდეს მას მოთმინებისადმი მათთა, საღ-
მრთოდთა მადლითა თუსითა.

თ ა ვ ი მ ე ა თ ე .

დიდების-მეტეველებისათვის საუფლოდსა ღოცვისა:

„წამეთუ შენი არს სუთეკა, და ძალი და დიდება საუკუ-
ნეთა მიმართ. ამინ.“

დიდების მეთეველებათა საუფლოდსა ღოცვისათა აღიძვრის კუ-
თილ-მოწიწება ღმრთისა მიმართ.

როგორც ღოცვის დაწებაში სიტყვებითა: «მა-
მაო ჩუწნო, რომელი ხარ ცათა შინა», მლოცუ-
ველნი განწუობილ იუვნენ აღმატებულისა ძეებრი-
ვისა მოსაუბრობისადმი ღმრთისა თანა; ეგრეთვე სიტ-
ყვებითა, რომელნიცა შეიცვიან დაბოლოებასა შინა,
მოესსენების მით, რომელ ჟამსა ღოცვისასა თუთ
უსენაესი წინაუდგს მათ ყოვლით დიდებულებითა თუ-
სითა, და რომელ მისთვის, რათა დროსა თვისსა
ვედრებისასა იგინი ვალდებულ-არჩიან ყოვლითა ძა-
ლითა ცდილობდნენ მისთვის, რათა უძღვნიდნენ
უფალსა ყოველსა ჯეროვანსა პატრივის-ცემასა, შე-

საბამსა მისისა აწსებისადმი (იხილ. ვრც. ქრისტ. კატენ. გამოც. უწმი. სინოდისა მიერ, ნაწ. 2, საუფლო ლოცვისათჳს), მოწმობისა - მეზრ გამოცხადების წიგნისა, დაჯარდებიან, «ოცდა ოთხნი იგი მღჳდელნი წინაჲ საუდარტა მჯდომარისა მის, და თაჳვანის-ცემენ მას, რომელი იგი ცხოველ აწს უკუნითი უკუნისადჲ, დასდებენ კვირკვინთა მათთა წინაჲ საუდრისა მის და იტყვიან: ღირს ხარ შენ უფალო მიღებად დიდებისა და ჰატვიისა და ძლიერებისა, რომეთუ შენ დაჰბადენ ეოველნივე, და ნებითა შენითა იყვნეს და დაებადნეს » (გამოც. იოან. თ. 4. მუხ. 10, და 11). ხოლო უკეთუ ესე მაღალნი სიწმიდითა მსახურნი ზეცვიერისა ტრანჳისისა უზენაესისანი, ესოდენ კეთილ-მოწიწებით დაჯარდებიან წინაჲ დიდებულებისა მისისა. მაჲა ჩჳწნ, თიხიერტა და უღირსტა ქმნულებატა, შევრდომილტა უფლისადმი ლოცვითა, აწ უნდა მიუძღჳნოტა მას ეოველივე ჰატვიისცემა, ვითარციცა მხოლოდ მაღკვიძს?

დიდების-მეტყველებს განამტკიცებს მლოცველთა შორის სასოებისა
დმეტოსა ზედა.

დიდების-მეტყველებს საუფლოდსა ლოცვისა შეიტავს
თვს შორის მტკიცესაცა განმღიერებასა სასოებისასა
მლოცველთა შორის, რომელ მამა ზეციერი ალა-
სრულებს ყოველთა ღირსთა და სულის-მისაგებელ-
თა თხოვათა მათთა (ა. იოანე თ. 5. მუხ. 14, 15);
რამეთუ აქა მოესხენების მათ საუკუნოდსა სუფევ-
სათვს, ძალისა და დიდებისა ამა ყოვლად სახიე-
რისა მამისა, რომლისადღა აჯავლენენ იგინი თხო-
ვათა თვსთა (ინილ. ვრცე. ქრისტ. კატეხ. გამოც.
უწმ. სინოდისა მიერ, ნაწ. 2, საუფლოდსა ლოც-
ვისათვს). მართლადაც უკეთუ მლოცველნი ცხოვე-
ლად წარმოიდგენენ ჭაზრთა შინა თვსთა, რომელ
გამოითხოვენ თავისა თვისისათვს ნიჭთა ესრეთისა
მამისაგან, რომელიცა არს მეუფე და უფალი მსოფ-
ლიოდსა, ყოვლისა ხილულისა და არს ხილული-
სა, და რომლისა ძალსა და შემძლებელობასა ჭკო-
ნებს ყოველივე ცათა შინა და ქვეყანასა ზედა: მა-
შინ ნამდვილად უნდა დაიბადოს მათ შორის მით

უდიდესი, სასოება მიღებასეგდ თხოვილისა, უნდა დაემკვიდროს მათ შორის მით უდიდესი, ძეებრივი მინდობა ნებასა ღუთისასა, რომელიცა იგინი დას-
დებდნენვე ეოველთა ზრუნვათა თვსთა მას ზედა, რომელი « ზრუნავს » მათთვის (ა. ჰეტრ. თ. 5. მუხ. 7.); უნდა დაიბადოს მათ შორის ის მტკიცე დამშვიდება ღუთისა მიძარით, რომლისა მეზრ კაცსა თვთ ძვირ-ხილულთა გარემოებათა შინა ცხოვრე-
ბისათა შეუძლიან ჰრქუას სულსა თვსსა: « რად მწუ-
ხარე ხარ სულთა ჩემთა, ანუ რად შეშადრწუნებ მე; ესევედ ღმერთსა » (ფსალ. 41. მუხ. 6.).

დიდების-მეტყუელება, გინა დაბოლოება საუფლეს ღოცვისა, განა-
მტკიცებს მლოცველსა ბრძოლასა შინა სულიერთა მტერთა თანა.

იესო ქრისტესა მასწავლელსა ქრისტეანეთასა ღოცვის დროს მოხსენებად საუკუნოდსა სუფევისა-
თვს, ძალისა და დიდებისა ღუთისა, ჰნებავს კუა-
ლად ამის მიერ ჰქმნას იგინი უმეტეს სულგრძე-
ლებად და გამბედავებად შესახებ ბრძოლისა სული-
ერთა მტერთათანა; განსაკუთრებით შესახებ « ბრძო-
ლისა მთავრობათა მიძარით, და კელმწიფებათა, სულ-

თა მიმართ უკეთურებისათა, რომელნი არიან ცასა ქვეშე» (ეფეს. თ. 6. მუხ. 12.), რომელსა ბრძოლასა ზედა მცნებულ იყო წინათ თხოვათა შინა საუფლოდსა ლოცვისათა, რათა ვითხოვოთ შეწევნა ზეგარდამო. ნამდვილად, უკეთუ მხედარნი ქრისტესნი მოღვაწენი სულიერსა ბრძოლასა შინა, არა მარადის მოიხსენებენ, რომელ მამა ზეცოერი ჭმართავსა მათს სიცოცხლესა, მას მხოლოსა დამორჩილებულ არიან ეოველნი ბოროტნი სულნიცა; ეგრეთვე, რომელ, იგი არს უშემძლებელესი და უდიდესი ეოველთა და მისთვის «არავის ხელეწიფების მიტაცებად მათდა ხელთავან მისთა» (იოან. თ. 10. მუხ. 29); და ღუთაებრივსა ძალსა მისსა ძალ-უძს «სრულ-ყოფა უძლურებასა შინა მათსა» (ბ. კორ. თ. 12. მუხ. 9). თვთამას ძალ-უძს აქუნდეს მაცხოვარებითი მოქმედება სულთა ზედა მათთა; ძალ-უძს მაცემად მათდა იმა შეურყეველსა ბრძოლასა შინა სიმტკიცისა, რომლისა თანა მოღვაწეთა მშვიდობიანად შეუძლიანთ თქმად მოციქულისა თანა: «უკეთუ ღმერთი ჩუწნ კერძო არს, ვინარს ძვირის მეოფელ ჩუწნდა»

(იქვე მუხ. 38), რაოდენ ძლიერ, და რაოდენ შესაძრწუნებულ არს სული ბოროტი, და რაოდენ მეორის მხრით სუსტ-არს, უძლურ ბუნებისა მებრ თვისისა კაცი; გარნა ძენი მაღლისანი, შეწევნითა ზეგარდამო, მარადის მძლე ექმნებიან მტერსა ცხოვნებისასა (ბ. კორ. თ. 2. მუხ. 14).

სწავლა დიდების მეტყველებაზედ ოქრო ზირისა.

ამა საგანზედ მშვენიერად ჰსჯის წმიდა იოანე ოქრო-ზირი: «იესო ქრისტე, იტევის იგი, გვაძაღებს რა ჩუწნ ღუაწლისადმი ბრძოლასა შინა, ზირველად მოგონებათა მტრისათჳს, გვაძცნებს ჩუწნ სიფრთხილესა და განსდევნის ჩუწნგან ყოველსა დაუდევნელობასა; ხოლო შემდგომ კვალად გვხდის ჩუწნ გამბედავებად და ამხნეებს სულსა ჩუწნსა, ოდესცა იხსენებს მეუფესა, რომელსა ჩუწნ ვმსახურებთ, და გვაჩვენებს, რომელ იგი არს უშემძლებელესი ყოველთა, სიტყვებითა: «რამეთუ ძენი არს სუფევა, და ძალი, და დიდება». და ესრეთ, უკეთუ მისი არს სუფევა, მაშა არცა

უნდა გვეშინოდეს; რამეთუ ვერ ვის ძალ-უძს წინააღმდეგობა მისი, არცა განყოფა ხელმწიფებისა მისისა. ეგრეთვე სიტყვებითა: «შენი არს სუფევან», უფალი გვამცნებს ჩუწნ, რომელ ესეცა მტერი დამორჩილებულ არს მისა, თუძცა როგორც სჩანს ჯერეთ კიდევ ეწინააღმდეგება მიძვებისა მეზრ თუთ ღუთისა: ვინაჲდგან იგიცა არს რიცხვისაგან მონათა მისთა, მხოლოდ დასჯილთა და განხვებულთა: და არ შეუძლიან არა ვის კაცთაგანსა ზედა დასხმა, ვიდრემდის იგი არ იქმნება მიძვებულ ზეკრდამო, და რას ვიტყვი,—კაცთაგანსა ზედა,—არ ეძლო მას ზედა დასხმა ღორთაცა ზედა,—ვიდრემდის თუთ უფალმან არ მისცა ნება მას,—არვეთა ზედაცა ცხოვართა და ზროხათასა, ვიდრემდის ამაზედაც არ მიიღო ნება რთვა და უფლება. და ესრედ, თუძცა რომ შენს თავს ჰკრძნობდე ძალიან სუსტად, გარნა მაინც უნდა გაბედვით წინააღუდგე მას; რადგანაც იღუწი ხელთ-მძღუანველობასა ქვეშე ესრეთისა მეუფისასა, რომელსა ადვილად შეუძლიან შენ მოეცა აღსრულება დიდებულთა საქმეთა. სიტყუანი: «მი-

სი აწს დიდება საუკუნეთა მიძარტ, ამინ», ჭნიშვნენ, რომელ ღმერთს შეუძლიან აწს ხოლო გამოხსნა შენი შემთხვეულთა ბოროტთაგან, აწამედ ქმნაცა შენი დიდებულად და ჩინებულად. რამეთუ ვითარცა შემძლებლობა მისი დიდ აწს, ეგრეთვე დიდებაცა მისი გამოუთქმელ აწს; და უოველი ესე უსაზღჳრო აწს, და აწს აქჳს აწს ვითარიმე დასასრული. ზედავა, თუ ვითარ მაცხოვარმან უოველის ძხრით განამტკიცა მოღჳაწე, და დანერგა მის შორის გაბედვა» (იხილ. წმიდის იოანე ოქროპირ. საუბარი 19 სახარებ. ზედა მატ)?

სიტყვისათჳს: ამინ.

სიტყჳა: ამინ, ქართულად ნიშნავს: ჭემმარიტად. მოძღჳრებისა მებრ იესო ქრისტესსა, უფლისა ჩჳწნისა, ჩჳწნ უნდა წარმოვსთქჳამდეთ ამა სიტყჳასა ღოცვების დასრულებაში გამოსათქმელად მისა, რომელ იგი წარმოითქმის სარწმუნოებითა და თჳნიერ უოველისა იჳვისა. (იაკო. თ. 1. მუს. 6).

დიდების-მეტყველებს საუფლოდსა ღოცვისა უნდა ყოველ-
თჳს შეერთებულ იქმნებოდეს ამა ღოცვისათანა.

გამსჯელნი ჩინებულებისა-თჳს ჭასრისა დიდ-
ების-მეტყველებისა საუფლოდსა ღოცვისა, არა ოდეს
არ უნდა განგჭყოფდეთ მას თჳთ ღოცვისაგან, არა-
მედ უნდა წარმოვსთქუამდეთ მისთანა ერთად; რამეთუ
იგი საჭირო არს მრთელსა ჭასრისა შინა მისსა. და
მისგან ღოცუა მოწმუნისა მიძღებლობს დიდსა
ძალსა (იხილ. წიგნი მართლ. აღსრებ. აღმოსავ. ეკ-
კლეს. ნაწი. 2. კითხუა 28). მასთანავე წარმოთქმულ-
არსცა უფლისა მიერ კავშირისა შინა ღოცვისათა-
ნა. (მართლ. მად. აღსარებასა შინა თქმულ არს, რა-
მელ დროსა საზოგადოთა ღოცუათასა დიდების-
მეტყუელეებასა წარმოვსთქუამს მღუდელი, უკეთუ
იგი არს, დიდისა წარჩინებულისა თჳს, ვითარცა
ჭბრძანა ესე ეკკლესიამან.).

თ ა ვ ი მ ე ა თ ე რ თ მ ე ტ ე .

შოკლენი მოძღვრების განმარტების შემდგომ საუფლოდსა
ლოცვისა.

1. საუფლო ღოცუა არის დაუფასებელი ნიჭი ზეტათა.

სწავლისაგან საუფლო ღოცუასედ არ შეიძ-
ლებს არ განვიხილოთ, თუ რაოდენ იგი ჩინებულ
არის, და რაოდენ მრავალსა შეიცავს თჳს შორის!
მოკლესა მისსა სისრულესა შინა შეიცვის, ვითარ
ვიხილეთ ჩუწნ, დაუღვენელი სიუხვე ჭაზრთა,—და-
იტევის ყოველი, რაჲცა მხოლოდ შეიძლება იყოს
ოდესმე საგნად ღოცუათა, ვედრებათა, თხოვათა და
მადლობათა ჩუწნთა ღუთისადმი და წმიდათა მის-
თა. ესე არის დაუწვეველი მადლის წყარო, მო-
მწვეული მართლის მსოფლიოს ეკლესიისა, ვი-
ნა ყოველთა მართლმადიდებელთა სულთა, განთე-
სილთა ზირსა ზედა ქუწყანისასა, რომელთაგან აღი-

წევის გუნდრუკი ლოცუათა ტრანჰეზისადმი მამისა
ზეცათასა. ესე არს სარწმუნო გასაღები, განძე-
ბელი მოწმუნეთადმი უოველთა ზეცვიერთა საუნ-
ჯეთა, სახმართა «საცხოვრებელად» მათდა «და ღუ-
თისა» სამარხურებელად (ბ. ჰეტრ. თ. 1. მუს 3.),
და საჭიროთა აწ მდგომისა და მომავლისა მა-
თისა ცხოვრებისა-თჳს. ესე არს კიბე დამყარებუ-
ლი ალთქმის ანგელოზისა იესო ქრისტეს მიერ
ქუჭყანასა ზედა და მიმაწითამელი ცადმდე, რომლი-
სა საშუალობითა, ვითარცა ალვლენან ზენას ტრა-
ნეზისადმი უზენაესისა, უოველნი კეთილნი თხოვა-
ნი და ვედრებანი მოწმუნეთანი, ეკრეთვე შთამოვ-
ლენანცა მათ ზედა ზეგარდამო უოველი მოცემა
კეთილი და უოველი ნიჭი სრული (იაკ. თ. 1. მუს.
17.). « ერთმან მხოლოდ-მობილმან ძემან ღუთი-
სამან, რომელი იყო წიაღთა მამისათა » (იოან.
თ. 1. მუს. 18.), და რომელი გარდამოხდა ზეცით,
შეიძლო მოწმევა ჩუჭნდა ზეცით ესრეთისა გა-
მოუთქმულის ნიჭისა.

2. ჯერაწს სარგებლობა ამა ნიჭითა დაუცხრომელად.

სარგებლობა ამა ნიჭითა ჯერ არს, არა ვიტ-
ვი, ეოველ დღე, არამედ ეოველსა ჟამსა. რამეთუ
უკეთუ, სწავლისა მებრ სანარებისა და სამოცი-
ქულოდსა, მცნებულ არს ჩუწნდა «მოუკლებელი
ლოცუა » (ლოკ. თ. 28. მუს. 1. თ. 21. მუს. 36 ა.
თესა. თ. 5. მუს. 17. ეთეს. თ. 6. მუს. 18): მა-
შა სხუა გუარად როგორ შევიძლებთ აღსრულებასა
ამა საღმრთოდსა მოვალეობისასა ქრისტეს შედგო-
მილთასა, თუ არა მივიძრთავთ, თანხმად საუფლოდ-
სა ლოცვისა, გონებათა და გულთა ჩუწნთა ზეციე-
რისა მაძისადმი ეოველსა ჟამსა, ეოველს საქმეში,
მდგომარენი, მჯდომარენი და მოსიარულენი, მილად
მიმაჟალნი, და მილისაგან აღდგომილნი, მუშაკნი,
ჟამისა და სმის დროსა, ცალკე ეოფნაში, და სა-
ზოგადოებაში!

3. რათა ღირსეულად აღვაკლინთ ლოცუანი მაგალითისა მებრ
ქრისტესსა, საჭირო არს ცხოვრება გარდამოცემულისა მის
მიერ სწავლისა-მებრ.

უნდა ეოვლის შეძლებით ვსცდილობდეთ, რათა
ვჭეოფდეთ თავთა ჩუწთა ღირსად და შეძლებელად

ლოცვისადმი მამისა მიმართ ზეცვიერისა, თანახმად
ჰაზრისა ამა ლოცვისა. ხოლო ამას მისწუდება
მხოლოდ ისა, ვისცა აქუს გული წმიდა, და
ვინცა ცხოვრებასა თვისსა მართავს შესაფერად
ჰაზრისა სახარების სწავლისა; რამეთუ ცხოვრება
და ლოცვა გამოდინარებენ ერთისაგან წყაროდსა—გუ-
ლისაგან კაცისა; რამეთუ «გულისაგან არიან გამო-
სავალნი ცხოვრებისანი» (იგავ. თ. 4. მ. 23) გული-
საგან კეთილისა რა საკურეულია დაიბადება კეთი-
ლი, და წინააღმდეგ გულისაგან ბოროტისა, ბო-
როტი: რამეთუ ვერ გელ-ეწიფების ხესა კეთილსა,
სიტყვათა-მებრ მაცხოვრისა ჩუწნისათა, ნაყოფისა
ხენემისა გამოღებად, და არცა ხესა ხენემსა ნაყოფი
კეთილი ეოფნად » (მატთ. თ. 7. მუხი 18.). რასაკურ-
ეულია, რომელ ვიდრემდის ჩუწნ არ ვეცდებით
განწმედასა და გამართვასა გულისა თვისისანი
სწავლისა მებრ ქრისტესსა; იქამდისინ ცხოვრება
ჩუწნი არ შეიძლება შეიქმნას ჭეშმარიტ-ქრისტეა-
ნურად. თანასწორ ლოცვადაც ჩუწნი არ შეიძლება
იყოს წმიდად და სათნოდ ღუთისა: ვინააღგან

მღვრივისა და არა წმიდისა წყაროდსაგან არა შე-
იძლება აღმოვივსოთ წყალი წმინდა და კეთილი
(იაკ. თ. 3. მუხ. 12.).

4. საჭიროა წარმოთქმა საუფლოდსა ღოცვისა განსაკუთრებითა
ეურად-ღებითა და კეთილ მოწიწებითა.

უნდა კვაქუნდეს საუფლოდსა ღოცვისადმი ეოვ-
ლად-შესაძლებელი კეთილ-მოწიწება და ვსცდილობ-
დეთ აღვლენასა მისსა განსაკუთრებითს გულს-მოდ-
გინებითა და ეურად-ღებითა, მომასსენებელთა, რომ-
მელ იგი გამოვიდა ზირისაგან თუთ იესო ქრის-
ტესსა. რამეთუ უკეთუ ჩუწნ ღირს ვიქმნებით, თანა-
შეწევნითა მადლისა ღმრთისათა, ღირსად აღვლენასა
იმა ღოცვისასა: მაშინ ზეცვიერი მამა სცნობს მას
შინა სიტყუათა მხოლოდ-შობილსა მისა თვისისა-
თა, შეისმენს ჩუწნთვს შუამდგომელობასა მისსა,
განაღებს ჩვენთვს დაუღვენელთა საუნჯეთა თვისის
მოწყალებისათა და მოჭჳენს ჩუწნ ზედა ზეცვიერთა
მათ თვისთა კურთხევათა.

5. საჭიროა შეთანხმება ჭაჭრისათვის, ამა ლოცვის სახისა უოვლისა ვედრებისა ჩუქნისა.

ჩუქნ უნდა ვრცხდეთ საუფლოს ლოცვასა უმ-
თავრეს და მხოლო თავისა თვისისა თვს სახედ
აღვლენის დროსა უოვლისა ქრისტიანებრივისა ვედ-
რებისასა. და ამისთვის რა გვართაც უნდა შეკვემ-
თხუას ჩუქნ ოდესმე აღსრულება წინაშე ღუთისა
თვსთა ვედრებათა, საქებულთა, განა საძადლობელთა,
სათხოველთა, გინა სასინანულოთა მარადის მოვა-
ლენი ვართ გუაქუნდეს სახეში ესე უმაღლესი ლოც-
ვა. და ვეცადნეთ, რათამცა აღვლენილი ჩუქნ მიერ
ვედრება მიუცილებელად თანახმა იყოს მისთანა ჭაჭრ-
სა შინა თვსსა.

ნაყოფი სინანულისა.

მეთხრობა ჰიკელი.

„აწა მოკედ წოდებად მართალთა, აწა-
მედ ცოდვლთა სინანულად“.

(მარკ. 2. 17).

ეგვიპტის ქალაქსა შინა ჭსტხოვრებდა კაცი ვინმე სახელად სი-
დონი, რომელსა დაებადა ასული და უწოდა სახელად ტასია. ქალი
ესე იყო ფრიად მშჳწნიერი ჰიკითა და კუთილ-სანახავი, ხოლო მა-
მამან ამა ქალისამან, კუთილ-მსახურმან და მოშიშმან ღჳთისამან,
აწა ნახა სოფლისა ამოება, რომელსა მოესმინა საღმრთო წერილისა-
განცა, რომელ „სოფლისა ამის სიუწარული მტეობა აწა ღჳთისა“
ერთს უამს გამოეთხოვა ცოლსა და ურმას ასულსა თჳსსა, დაუტევა
სოფელი და უკუელვიუ სიუწარული და ზრუნვა სოფლისა და და-
უუდა ერთსა უდაბნოსა შინა. გაწა ბოლოტმან ცოლმან მისმან
მშჳწნიერი იგი ასული თჳსი, სიუწმითვე დაადგინა ადგილსა წაწსა-
წემედელსა, რომელიცა, რომოკათაცა იყო მინიჭებული ბუნებისაგან
ჭაეროვნებითა და სიტუროითა, ეკრეთვე იყო ნიჭიერი გონებითაცა
და ენამჭეუკრი. სახელი მშჳწნიერებისა მის მსწრათუღ განითქვა შოკ-
საცა ადგილებთა შინა და ისმოდა უკუელთაგან სიკეთე ნაწინაობისა
მისისა და მრავალნი მოვიდოდნენ შოკით მასთჳს და ვერ განსძლე-
ბოდნენ სიკეთითა ჰიკისა მისისათა, და ერთადვე სტებებოდნენ

მშუწნიერ-სიტყუაობითათა აღესითა მისითა, და გარეშეთა მგ-
ვრეტელთაცა მისთა აღეტუდებოდა აღი მშუწნიერებისა მისისა, რომ-
ლისათჳს მწავალნი მონაგებთა და საუნჯეთა თჳსთა განსუიდიდეს და
თჳთ გლახანიცა სამოსელთა თჳსთა, წათამცა მიემთხვიენენ მისთანა
გულის-თქმათა.—

ესმა წა ბოლო-მთქმელებად მშუწნიერის მის ასულისა მამა-
სა მისსა სიღონს, რომელსა ეწოდა სერაპიონ, შესწუხდა და სტიროდა
მწარედ წარწყმედისათჳს მხოლოდ-შობილისა ასულისა თჳსისა, რომ-
ლისა გამახსნისათჳს შეიმოსა მან სამოსელი ერისკაცისა, გამოითხოვა
ნებაწთჳად წინა მძღვრისაგან თჳსისა, წარიღო ერთი დრახმანი და
წარვიდა ადგილსა მას წარსაწყმედელსა, სადაცა ცოლსა მისსა დაედ-
გინა ასული იგი თჳსი. ბერმან ამან იხილა წა ასული თჳსი სამკა-
ლასა შესამოსითა, სულ-ითქმიდა და ცრემლუოდ, განწა ითმენდა
მკაცრად და დათარულად ქალისა, იწმუნდა მწარეთა ცრემლთა თჳსა-
თაგან თჳსთა, წათამცა აწა განეცხადებინა მისთჳს მშობლიურნი სურ-
ვილნი და სიუწარულნი. გამოიღო დრახმანი იგი, მისცა ქალსა და ქალ-
მან მიიღო წა მასგან ძღვენი იგი, სიხარულით შეიყვანა სადგურსა
თჳსსა უცნობი იგი კაცი, უჩვენა მას ცხედარი დაგებული მაღალსა
ადგილსა, აღვიდა მას ზედა თჳთ ქალი და მას მოსრულსაცა უბრძანა
აღსკლად თჳსთანა, ხოლო ბერსა მას, ვითარცა ესმა მიწოდებად
ქალისაგან ცხედარსა ზედა ჰკადრ ღმობიერითა სიტყუათა თხოვნად:
მშუწნიერებო ჩემო! თუ გაქვნიდეს შინაგან სხუა განსასვენებელი
მუდრო, შემიყვანე მე მას შინა და იქ განისვენოთ ურთიერთის
სიუწარულთა. ქალმან განკვირებულმან ესრეთსა მოწიწებითსა ქცე-
ვასა ზედა უცნობელისა მის კაცისასა, და აწა სხუათ ჩუწულებათაებრ
მსწრაფელ შემოფოფნებულთა ტურთათა ღაწეთა და ბავეთა მისთა,
უზასუხა: უცნობო! მაცტებს მე ესუკითარცა თხოვად შენი და გულ-
გრილობად, თუ კაცთაგან გეშინის, აქა აწა ვინ გხედავს, და
უკეთუ გეშინის ღუთისაგან, ამას გეტყვი: ღმერთი ყოველგან აწა

და სადაც შევიდეთ გვხვდებიდეს იგი, მაშინ გულ-მტკივნეული მშობელი იგი აღივსო შინაგან სიხარულითა და ჭმადლობდა ღმერთსა ყოვლისა შემძლებელსა, მეტყველი თუ შორის, რომელ ამას შეძასას ასულსა მისსა, ჭსტოდნის სახელი უფლისა და ჭქონის გულსა შინათვისსა შიშითა ღმერთისა. ჭკითხა ღმილით ბერძან ადრატებულისა სიხარულითა ქალსა მას, ნუ თუ შენცა უწეი, თუ არს ღმერთი ცათა შინა და ქუჩისა და? ხოლო მან ნეტარძან უზახუხა; „დიად ვუწეი რომელ არს ღმერთი და ვადვიარებ მხოლოდ-შობილსა ძესა მისსა იესოს ქრისტესა, შობილსა მამისაგან, და სულსა წმინდასა მამისაგან გამოსრულსა, და დედასა ღმერთისასა ქალწულსა მარიამს, ეგრეთვე ვუწეი რომელ არს მართლათათუხ სასუფიველი, ხოლო, ვაჲ მე, ჩემებრ ცოდვილთათუხ სასჯული“. — ესმა რა ესე ბერსა ველარ უკუჩქ უძლო მოთმენასა, მოეხვიას ქედსა ზედა მის ასულისასა და იწყო ტირილი და მოთქმა: შეილო! შენა ხარ ზირმშო ასული ჩემი ტასია, მე ვარ მამა შენი სიდონი, რომელმან დაგიტყვე შენ ობლად და განკედ სოფლისაგან უდაბნოდ, რადსათუხ შესდგომილ-ხარ საქმესა ამას წარსაწყმედელსა? და უკეთუ იცა ღმერთი და ზირუთნელი მსაჯულება მისი, რადსათუხ წარწყმიდენ შენ ძენი კაცთანი შემოაბითა შენითა? და რაჲ უკუჩქ განქუხ ზასუხის გებად წინაშე საშინელისა მის განსჯისა, წარწყმედისათუხ ურიცხვითა ძეთა კაცთასა? და ესეცა იცა შეილო ჩემო საყურელო? რამეთუ ღმერთი მრავალთ მოწყალეა, სახიერი და ცოდვილთა შემწყნარებელი, და არს, შეილო ჩემო, სინანულიცა, რომელნიცა მხოლოდ წრთველითა სინიდილითა თუხითა მიიქცევიან ღმერთისადმი, შენანებისათუხ ცოდვითა თუხთა, განიკურნებიან ცოდვსაგან და მიიღებენ მოტყუებასა ცოდვითასა. ამით სიტყუათა ოდენ ქალი ესე მსწრაფლ დაკარდა ფერხთა ქუჩაშე მამისა თუხისა, და მწარითა ცრემლითა დააღტობდა მუხლთა მამისათა მეტყუელად. „ვისცოდე მამაო ცად მიმართ და წინაშე ძეთა კაცთასა, და არა ვარ ღირს აღნილვად უკუჩქ თუხლთა ჩემთა ცად მიმართ, გლოცავ მამაო! შემიწყალე მე წარწყმენილული ასული შე“

ნი, გამოძიებენ მე გზისგან ამის ბოროტისა და მიჩვენე მე გზა ჭეშმარიტი, და მატადე მე აქა ყოფად სამი დღე და შემდეგ წარმიძელ და მიმიყვანე ადგილსა სინანულისასა“.

მეორესა დღესა ნეტარმან მან ტასიამან წარიღო წაღცა მოეპოებინა მას სიძვითა თვისითა, რქრო გინა ვერცხლი და ძვირთვისნი საუნჯენი, თუალნი და მარგალიტნი და შინაგან ქალაქისა მის მოედანზედ დაჭყაწა და მოუვიდა ცეცხლი და დასწვა ყოველივე წინაშე ქალაქისა მის მცხოვრებთა, მეტყუელმან: „მოკუდით ყოველნი, რომელნი ჩემთანა ისიძვიდით და იხილეთ, რომელი იგი ბოროტად შემიკრებია, ვითარ დაიწკების თქვენ წინაშე ცეცხლითა, და რა დასწო მან ყოველი ბოროტებითა შეკრებილი ცეცხლითა, წამოჭყვა მამასა თვისსა, რომელმანცა შეიყვანა იგი მონასტრისა ქალწულთასა და იძია მისთვის სენაკი იწრო და ბნელი, და შეიყვანა რა იგი მას შინა, დაჭკრძალა გარკვან სენაკისა მის კარნი და დაბეჭდა ბეჭდითა თვისითა, და მხოლოდდა დაუტოვა მცირე სარკმელი (ფანჯარა), სადგანაც საზრდელი შეიღოს, და შეუთვალა დედასა მას მონასტრისასა, რათამცა მისცემდნენ მას მცირედ ჰურსსა და წყალსა. ჭკითხა ნეტარმან მან საჩკმელითგამო, ვშობულა ჩემო! ვითარ მეტყვი ვილოცდე მე ღმერთისა მიმართ?— უბრძანა მას ბერმან აღსიღმან ვშობლიუროთა მისდა შებრალბითა ცრემლით: შეილო ჩემო სასურველო! შენ არა ღირსხარ წარდგომად წინაშე ღმერთისა, არცა სახელისდებად მისსა ბავითა შენითა, არცა განპურობად კელთა შენთა წინაშე ღმერთისა, რამეთუ ბავენი შენნი შემწიკვლებულასრინ და არა წმიდა, და ხელნი შენნი შეგინებულასრინ უსჯულაობითა, არამედ დასდეგ მხოლოდ აღმოსავლეთით მიმხედი და კერა რას იტყვი მეტსა, გარნა ამას მხოლოდ: „რომელმან დაბადე შემიწყალე მე“.— და ესე რა უთხრა ნეტარსა მას, განემოწა მისგან მამა იგი მისი, აღსილი ერთის მხრით სინარულითა პოვნისათვის წარწყმედულისა შვილისა, რომელი დაადგინა ადგილსა სინანულისასა, ხოლო

მეორეს მხრით მწუხარებითა, რომლისა მშობლიურნი ნაწლები შეიწ-
კებოდნენ, ესე ოდენ მკაცრად დასჯისათჳს ზიზმოდისა ასულისა
თჳსისა.

ნეტარმა ქალმან დაჰყო რა სენაკსა მას შინა სამი წელი, შეეწ-
ყალა ბერსა მას მშობლიურითა სიუწარულთა, დაემხრო წინაჲე წინა-
მძღვირისა თჳსისა, მამა ანტონისადმი, და ცრემლით ეკედრა მას, რა-
თამცა ჭსტნას მისგან, უკეთუ შეუნდო მას ღმერთმან ანუ არა? რა-
მელსაცა ყოველივე ქმნილი ასულისა თჳსისასა ბოროტის მოქმედებაჲ
აღჳარა. —

წინამძღვარმან, მამა ანტონ შეისმინა კედრება ღირსისა სერა-
პიონისა და მოუწოდა მოწათუთა თჳსთა და ეკედრა მათ მის ნეტა-
რისა ქალისათჳს, რათამცა მას ღამესა კაცად კაცადი შეეყენნენ სენა-
კებსა თჳსსა და ილოცონ ღმერთისა მიმართ, რომელ მათგანსა ვისმეს
გამოეცხადოს ჩუწნებით და აუწყოს უკეთუ შეუნდო მას ღმერთმან
შეცოდებაჲ იგი მისი. დაჰყუწს ესრეთ მოწათუთა მისთა დაუწყა
ჰაკლე წრთელსა მოწათუისა ნეტარისა ანტონისასა, რამეთუ ჭხედვიდა
ზეტას ცხედარსა დაგებულსა სამოსლითა სპეტაკითა, შემკულსა თვა-
ლითა ჰატოისნითა, და ძვირფასნი გვირგვინნი იყუნენ დადგმულ მას
ზედს, და მისთჳს ვიეთნიმე ივითხვიდეს, ვისმე არს ცხედარი ესე,
ხოლო ჰაკლე ჭრქვა მათ: არა ვისი არს, თჳნიერ მამისა ჩემისა ან-
ტონისა, და ამას უამსა ოდენ ესმა ჰაკლეს ხმა, რომელი ეტყოდა
მას: არა მიმისა ანტონისა არს ცხედარი ესე, არამედ მის დედაკაცისა
არს ტასიასი, რომელი მამამან თჳსმან სერაპიონ შეაყენა სინანულად.
განიღვიძა რა მოწათუმან ჰაკლემ, შესწირა მადლობა ღმერთსა ყოველ-
თა მოწყალესა, და უამბო ყოველივე ჩვენებული მამასა ანტონს, რომ-
ლისათჳს ყოველთა თაყუანის-ჭსტეს უთჳლსა და მადლობდნენ ღმერთ-
სა კაცთ-მოუწარესა, რომელმან ღირს-ჰყო მონანული იგი ქალი ესე-
ვითარსა სინანულსა და შენდობასა ცოდვითასა. მამან უბრძანა ანტონ
მამასა მის მონანულისასა სერაპიონს გამოუწანება ქალის მის სენა-
კ-

საგან. მივიდა მამა სერაპიონ სინანულითა დიდითა და ახარა ასუ-
ლსა მას თვისსა კაცთამოყურებაჲ ღმრთისა და უბრძანა გამოსვლას
სენაკისა მისგან და მადლობისა შეწირვად ყოვლად-მოწყალისა ღმრთი-
სადმი,—ხოლო მას ნეტარსა კუთვალად არა უნდოდა გამოსვლასჲ მის
სენაკისაგან, რამეთუ არა ხადდა თავსა თვისსა ღირსად აღზიდულად ცად მი-
მართ; გარნა მამამან არწმუნა ნაყოფისათვის მის სინანულისა და გამოიყვანა
იგი მის იწროდსა სენაკისაგან, და მიუბრძანა ნეტარი იგი ტასისა
იმყოფებოდა მონასტერსა მას შინა და გარდასრულად სათნო ყო-
ღმერთსა და საბამკელ ყოველთა იქმნა სინანული მისი და სათნო-
ბითი ცხორებაჲ.

მ მ თ ხ რ ე ბ ა მ ე რ ტ ე

დასაბამიდან სოფლისა ხუთი ათას რუბლსა ას რუბლსა წელსა შინა,
ერთსა უდაბნოსა შინა მონაზონებდა ღირსი ბერი ვინმე სახელად
ახარამ, რომელი სიუწმითვე იყო შეყენებულ მონაზონად და მიხწყ-
ულ იყო საბერედ. ამას ჰყვანა ხორციელის ღვიძლის ძმისწული ასუ-
ლი სახელად მარიაჲ, რომელსა დახორცოდნენ მშობელნი და იგი
დაშთენილ იყო ობლად, არა მცირედითა საუნჯითა. ამან ნეტარმან
მოაყვანინა თვისთა უდაბნოდ ასული იგი შვიდისა წლისა და საუნჯე
დანაშთენი მის მშობელთა უბრძანა მიტყმად გლახაკთა და ობოლთა.
მცირეწლოვანი ესე ნეტარმან ბერმან დააყენა მცირესა სენაკსა შინა,
საშუალ ძმით სახლთასა და ასწავებდა მას საღმრთო წერილსა და გა-
ლობასა, რომელიცა ერთად ძმით მის მონასტრისათა, ათეუდა და-
მესა ღოცვითა და გალობითა და მარხვითა, რომელი წარმეტყვებოდა
გულსამოდგინებასა მონაზონებისა და ისწრათა აღსრულებასა ყო-
ველთა სათნოებათასა. ამასვედ უხაროდათ მონაზონთა ფრთად და

დაუგვირდებოდით სათნოებანი მისნი და მოღვაწეებანი, ვითარცა ჯერეთ
უმაწვილისაგან, ხოლო ნეტარი იგი ბერი ყოველთა ლოცუათა შინა
თვსთა ეკედრებოდა ღმერთსა მისთვის ცრემლითა, რათა გონება მის ყრ-
მისა იყოს ღმერთისათანა ჭე რათა არა შეაჩუიოს გონება მისი ქრისტეანიერმან
ზრუნვამ, გინა სიყუარულმან ქრისტეანისამან, და არა მოაკლოს იგი სათ-
ნოებასა ღმერთისასა, და ესრეთ ნეტარცა ყრმა იგი დღითი დღე
ეკედრებოდა მამის ძმასა თვსსა და ეტყოდა: მამაო! ვლოცავ სიწმიდესა
შენსა, მლოცვიდე უძლურებისათვის ჩემისა, რათა განუკრე მე ბო-
როტობაგან გულის-სიტყუათა და ყოვლისაგან მანქანებისა და მრავალ-
თაგან საფრთხეთა ეშმაკსათა, რათა უბიწოდ წარვდგებოდე მე წი-
ნაშე ღმერთისა, მეტყუელი: „შემიწყალე მე უფალა!“ ესრეთ გულს-
მოდგინელ იღვწიდა ნეტარი ასული იგი და წარმატებით აღსრულებ-
და ყოველსავე წესსა მონაზონებისა თვისისასა, და მით ახარებდა ფრიად
ბერსაცა მას, რომელი ჭხედვიდა კეთილსა მას გულსმოდგინებასა მის-
სა: ცრემლითა, სიმდაბლესა, მეუღროებასა, სიმშვიდესა და ღმერთისა
მიმართ სიყუარულსა. ოცს წლადმდე იყო ასული იგი მის ნეტარისა
მამის ძმისათანა, ვითარცა ტარიგი წმიდა ჭე ტრედი უბიწო, და ვი-
თარცა აღესრულნეს ოცისა წლისა ოდენ ყამნი მისნი, აღბორგნა მას
უბიწოსა ზედა ეშმაკი სიძვისა და მარად ყამს უმზირდა, რათამცა მო-
ინადიროს იგი და მით მისცა იგი ზრუნვასა და მწუხარებებსა.

იყო ვინმე მას წმიდასა უდაბნოსა შინა, რომელსა მხოლოდ
სახელი ოდენ ედვა გარეგან მონაზონებისა, ხოლო შინაგან სავსე იყო
ბოროტებითა და არა წმიდებითა გულის-თქმათათა, რომელი შხი-
რად მივიდის ნეტარისა ასულისათანა მიზეზითა სულიერისა სიყუარ-
ულითა და ესაუბრებოდის მას სარკმლით გაშო, (ფანჯრიდგან) და
მარადის ეძიებდის დროსა მარჯვესა, რათამცა საფრხე უკოს მას
უბიწოსა აღესიანისა და გესლიანის ენამტეკრელობითა. მან მაცთურ-
მან განაგრძო ტრფიალი მის ასულისათანა ერთ წლადმდე, და სძლო
ეშმაკმან მან უძლურსა ბუნებასა დედაკაცისასა და მოაუძლურა გონება

მისი, მსწრაფად აღუგონო ცეცხლი გულის-თქმასა მის ასულისასა, და დაავიწყა მას სათნოებად ღმერთისა და დაბრმაკებულმან გონებითა მის მაცოუნებელის მანქანებისათა, განაღო სარკმელი სენაკისა თვისისა და გამოვიდა მისგან და შეიგინა მწვრპითა მით უსჯულოებისათა. ხოლო შემდგომად საქმისა მის უსჯულოებისა, გამოეღვიძა ასულსა მას ოცნებისა და ძილისაგან, მოეგო გონებასავე თვისსა, იცემდა ზიზსა თვისსა, გაზღაიზო სამოსელი მამისა თვისისა, სტირლოდა იგი მწარედ ვიდრე სისხლისა ცრემლადმდე, და უნდოდა მწუხარებისაგან მოშორებ, თავისა და ეტყოდა თავსა თვისსა მოთქმით: მე ამიერიდგან მოკვდი, რამეთუ განკარისხე ღმერთი ჩემზედა, წარვწყმიდე დღენი ჩემნი და ნაყოფი შრომათა ჩემთანი, მარხვანი იგი ჩემნი და ცრემლნი წინაშე ღმერთისა აწად უკუწმე შეიარაცხნეს, ვამე, ვამე, თავი ჩემი მოკვალ და საკიცხელ ეშმაკსა ვიქმენ, ამიერიდგან რაღასაღა ცოცხალ ვარ მე უბადრუკი ესე, ვამე რა შემემთხვა ესე და ვივნე ეშმაკისაგანს ვითარ დაბნელდა გონება ჩემი და ღრუბელმან ბნელისამან დაჭყაწა გული ჩემი, რათა აწა ვსტნა რასა ვიქმოდე, ვამე რათ ვერ გულისხმა ვჭყვავ მანქანებანი მაცოუნებელისა ჩემისა და დაკაბნელე გონება ჩემი, აწ სადმე დაკუთარო ღმერთისა ყოვლადვე შებილწებულითა და უსჯულოებით მოცულითა თავითა ჩემითა, ვამე სად არიან მოძღურებანი წმიდისა მის მამის ძმისა ჩემისანი, რომლისა მოხუცებულებად განუსკენებელ ვჭყვავ და საკიცხელ, ანუ სად არიან საღმრთონი ქსწავლანი წმიდისა მამისა ჩემისა ეფრემისანი (*), რაჟამს იგი მასწავებდა მეტყუელი: „ეკრძალე თავსა შენსა და დაუძარხე სული შენი შეუგინებელად სიძესა მას უკვდავსა, რამეთუ სიძე იგი შენი წმიდა არს“. ვამე, ვამე, ღმერთი მოშურნე არს და მე ვერ შეუმძლავებულვარ აღნილვად თჳსათა ზეტად მიმართ, რამეთუ მოკვდი ღმერთისაგანცა და კაცთაგანცა, ვითარ ვიკადრო შესულად სენაკსა მას ჩემსა

(*) ეფრემ წინამძღვარი იყო უდაბნოასა.

წმიდასა და პასუხისმგებელ სარკმელით-გამო მას სენაკსა წმიდათა მათათა, ანუ ლოცუად და გალობად საღმრთოთა ხმითა ჩამეთუ ბაგენი ჩემნი შებილწებულ-აჩიან, და თუ ვიკადრო შესვლად მას შინა, ცუცხელი გამობდეს მისგან და შემწვას მე სავსე არა წმიდებითა, უმჯობეს არს ჩემდა წარსვლად სხუად სოფლად, გინა ქალაქად, სადა არა მიცნობდნენ მე და იქ მოკვდეთ, რომელსა არა უკუწმ მათეს სასოება ცხოვრებისა ჩემისა. აღსდგა იგი და წარვიდა სხუად ქალაქად, შეიგვალა სამოსელი თვისი და დასდგა იგი სახლსა არა წმიდათასა და ყოველთა შესავალსა.

ამას ღამესა, რაჟამს შეემთხვეოდა საფრთხე ქალსა მას, იხილა ნეტარმან მან ბერმან ჩუწნებსა შინა საშინელი ვეშაპი და დიდი, რომელი ისტკენდა ძლიერად და სძაგელი სახილველი, გამომავალი ადგილით თვისით და მომავალი სახლად ნეტარისა მის, რომელმან ჰპოვა ტრედი სპეტაუი და შთანთქა იგი და მიიქცა ადგილსავე თვისსა. განიღვიძა რა ბერმან, შესწუხდა ფრთად სულთა და სტიროდა მწარედ მეტყველი გულსა შინა თვისსა: „ანუ თუ დევნა რამე აღადგინოს ეშმაკმან ეკკლესიათა ზედა და განვიდნენ მრავალნი საწმუნებობისაგან, ანუ კაცნი რომლისაჲ დაბისანი მიიქცენ კეჩბთ-მსახურებად, ილოცვიდა ნეტარი იგი ღმრთისა მიმართ და იტყოდა: წინასწარ-მცნობელი და კაცთ-მოყუარელი ღმერთო! შენ მხალღმან იცი რა არს ჩუწნება ესე, მაჟწყე მე“. მეჩმე მეორისა ღამისა ოდენ ჩუწნებსა შინა კუდად იხილა იგივე ვეშაპი, ადგილით თვისით მომავალი სახლად მის ნეტარისა, რომელმან დასდგა თავი თვისი ფერხთა ქუწმე ნეტარისა მის და განსქდა, რომლისაგან გამოვიდა ტარივი იგი ცოცხალი ყოვლადვე უვნებელად. — განიღვიძა რა ნეტარმან მან უწოდდა ქალსა მას ერთ-გზის და ორ-გზის, და სთქვა: შვილო ჩემო! რამსათვის ესე ორი ღამეა, არა მესმის შენგან ხმა ტკბილად გალობისა შენისა და დიდებაჲ ღმრთისა? — და რა აღარ მიუგო მსგავსად ჩუწნეულებისა არავინ, მაშინ გულისხმაველ ნეტარმან, სულთ-ითქმიდა

და სტირლდა მწარედ მეტყველი: ვაჟი, ტარიგი იგი ჩემი მეგობარს
მიმიტაცა და შვილი ჩემი წარმეტყულებს, აღიმაღლა ხმა თვისი და
ჭსთქვა: „მაცხოვარო სოფლისა! მოაქციე ტარიგი შენი საცხოვრე-
ბელად თვისსავე სადგურსა, რათა არა შთავიდეს სიბერე ჩემი მწუხა-
რებით ჯოჯოხეთად, ნუ უგულებელს ჭყოფ ვედლებსა ჩემსა ქრისტე,
არამედ მოაუღინე მსწრაფად მადლი შენი და დაიციე იგი პირისა მის-
გან ეშაპისა“.

განმავალბასა შინა ორის წლისასა, ნეტარი იგი ბერი მწუხა-
რებდა სულთა და ისწრაფდა ცნობისათვის დაკარგულისა მის ტარი-
გისა, ხოლო შემდგომად ორისა წლისა, ეცნობა მას ერთისა მცნო-
ბისაგან, სადა და ვითარ ცხოვრებდა ძმისწული ქალი იგი მისი,
მსმენელმან ამის ამბავისა ბერმან, აღვსილმან სინაწულთა წარაუღინა
კრწანლად მეგობარი იგი თვისი ჭეშმარიტებით გამოკითხვისათვის ადგი-
ლისა მის, და რა მეცნიერ იქმნა მოციქული იგი და თუთ ქალიცა
იგი იხილა ნამდვილად, მაშინ მოვიდა და უთხრა ბერსა მას ყოველივე
თუთრულად და ასწავა ადგილიცა იგი, ხოლო ნეტარსა მას ჭრწმენა
და ჭსთქვა ჭეშმარიტად იგი არს, ჭსთხოვა მეცნიერსა მას, რათამცა
ვიანთვას მას სამოსელი საერისკაცო და ცხენი და დრატკანი ერთი,
რამელმანცა შიანთვას მას ყოველივე და მით წარემართა ქალაქსა
მას, ხატითა მით საერისკაცოდასათა, რათამცა ჭსძლეს მტერსა მას
ძმისწულისასა. აჭა განგება ღმერთისა! რამელ პირველი აბრამ განვი-
და შეუეთა ბრძოლად და მოსრნა იგინი და მოაქცია ღმერთ ძმისწული-
თვისი ტყვეობისაგან, ხოლო მეორე ესე აბრამ დახშული, პირველად
უკრწნა გამოვიდა სენაგისაგან თვისისა ქრწყანასა ზედა, ბრძოლად თუთ
მის ეშმავისა, რამელმანცა მისტაცა ძმისწული თვისი, და ჭსძლეს მას,
და მოაქცია იგი თვისსავე სადგურად.—და რა მოვიდა ადგილსა მას
ყოველთა შესავალსა, სადაცა იყო ძმისწული მისი, მაშინ შესრულმან
სახლსა მას შინა, ჭკითხა მოღვაწესა სახლისსა; მეგობარო! მესმა,
რამელ, თქვენ გუჯსთ აქა მშუწნიერი ქალი ვინმე და მე მოკედ მის-

თჳს, ხოლო მან რა იხილა სიმხტოვანებაჲ მის ბერისა, განკიცხა გულ-
სა შინა თჳსსა და უპასუხა, რომელ, არს აქა ქალი, რომელსა სახე-
ლად ეწოდების მარიაჲ, უკეთუ მას ეძიებ. მაშინ მხიარულითა პირი-
თა ჳსთქვა ნეტარმან, მოუწოდე მას აქა და დღეს ვინაწოთ მისთანა;
გამოვიდა ქალიცა იგი და რა იხილა ბერმან იგი შემკულებასა შინა
და ხატსა მას შეძაკთასა, აღივსო პირი მისი ცრემლითა და ითმენდა
ფრად, რათამცა არა ჳსტნას ქალმან და ივლტოდეს მისგან, დასხდნენ
რა იგინი სერად, იწყო სიმღერად მისთანა განსაკვირვებელმან კაცმან
უცხოეთა ხმითა. მარიაჲ მსმენელი ამა კეთილის ხმისა, აღსდგა
და მოეხვა ქედსა მისსა, მუის ეცა მას სუნნელებაჲ მონაზონებისა მისისა
და მსწრაფელ მოესუნნეს დღენი თჳსნი მარხვისა და მონაზონებისანი,
სულთ-ითქვნა და ცრემლნი გარდამოსთხივნა, რქვა: კადმე ცოდვილსა!
ხოლო მოღვაწემან განკვირვებით ჳკადრა მას: რად არს დედოფალჲ ჩემო
მარიაჲ? — დღეს გაქჳს ჩემთანა რჩი წელი და არა სადა შესმნეს სულთ-
თქმანი და არცა ესე ვითარნი სიტუჳაჲ შეგან. ხოლო მან ჳრქვა მას,
უკეთუმცა მომკჳდარ ვიყავი სამისა წლისა ოდენ წინად, ნეტარმცა
ვიყავ მუ, მაშინ ბერმან ღიმილით უთხრა ქალსა მას, ნუ თუ შენ,
ამა ჩემსა მოსკლადი, მოგესუნნეს ცოდუნანი შენნი გამოიღო დრან-
კანი და მისცა მოღჳწესა მას: მოგვიმზადე ჩჳწნ სერი კეთილი,
რათა ვინაწოთ ჩჳწნ დღეს ქალისა ამისთანა, რამეთუ შოროთ მაგის-
თჳს მოესულ-ვარ. — აჳ! სიბრძნე ბრძენთა და გულის-ხმის-ყოფა მეტ-
ნიერთა, რამეთუ ესე ვითარმან საკვირველმან კაცმან-ღჳთისამან, რომ-
ელმან ცხოვრებასა შინა თჳსსა პურისა გემო არა იცოდა, მაშინ
შეუორგულებელად სჳამდა ხორცსა და სმიდა ღვინოსა, ვითარმედ წმი-
დათა ანგელოსთაცა განუკვირდებოდათ ცათა შინა ესრეთი გულსმოდ-
გინებაჲ მისი. იმღერდა ღზინითა, რათამცა უცხო იქმნას ქალისა
მისგან და კერ იცნოს იგი, რომლითა გამოიხსნას იგი წარწყმედისა-
გან, და პირისგან კეშაპისა გამოუღოს სული მისი შთანთქმული.
ხოლო შემდგომად ჳამისა და განცხრომისა მათისა, უთხრა ქალმან,

უფალო! აღსდგე და შევიდეთ განსასვენებლად და დავიძინოთ. ვითარ
შევიდნენ იგინი და ნეტარმან ბერმან იხილა ცხედარი დაგებული ხდ-
ვიდა და დასჯდა მას ზედა გულის მოდგინედ, რომელსა არა უხილავს
საკები ცხოვრებასა შინა თვისსა, და მარადის წევს იგი თრიატსაზედა,
აქა დასჯდა ცხედარსა ზედა, რათამცა გამოიხსნას მწოლარე ცხედრი-
საგან არაწმიდებისა და მწკრისაგან უსჯულთებისა გამოიტაცოს დანთქ-
მული სული მისი. — შესრულმან ბერმან უბრძანა დაკრძალვა კარისა,
ხოლო ქალმან რა დაკრძალა კარნი, მივიდა მისსა და ჰსთხოვა გახ-
დად თერხთა და ტანთა, გაჩნა მან არა ინება და ჰქქეს: დედოფალო
ჩემო მარია! მომეახლე მე აქა, და რა მიეახლა მას იგი, მაშინ უბ-
ურა ხელი მისი მაგრად, რათა არა ივლტოდეს მისგან იგი, აღიხდა
ქუდი თავისაგან თვისისა, აღსტირდა და ჰქქეს მას: შეილო ჩემო მა-
რია! — ვერ მიტანა? — მე ვარ მამის ძმა შენი აბრამ, მე ვარ რა-
მელმან გაგზარდე შენ, რად ჰქმენ ესე შეილო ჩემო! ვინ მოგკლას
შენ, სადა არს ხატი შენი ანგულოსებრივი, რომელი გემოსა შენ,
სად არიან, შეილო ჩემო, მარხვანი იგი შენნი და ტირილნი, სად
არიან მღვიძარებანი შენნი და მიწასა ზედა წოდანი, ვინ სიმაღლისა-
გან ცათასა ჯურღმულისა ამის გადმოგაკდო, რადსათვის არა მითხარ
შეილო ჩემო, ოდეს იგი ჰსტოდე და მე ვევედრე ღმერთსა შენ წილ,
საუჭარკელისა ჩუწნისა მამისა ეფრემისათანა, რადსათვის ესე ჰქმენ და
მწუხარებასა დიდსა შემავდე მე, ვინ არს უცოდველი, შეილო ჩემო,
თვნიერ ღმერთისა მხოლო, არას მომიგება? — შეილო ჩემო მარია!
ჩემზედა იყავნ ცოდვა ეგე შენი, მე სიტყვა მივსტე ღმერთსა დღესა
მას სასჯელისასა, მე ვინანდე ცოდვისა მაგის შენისათვის, და ესრე-
თით ტირილითა შუალამედდე ლოცვიდა მას ღირსი იგი ბერი და
ასწავებდა გზასა ჭეშმარიტსა სინანულისასა და საუკუნოდას ცხოვ-
რებისათვის. მიილო რა მტირედი ვადნიერებად მარიამან, დაგარდა
თერხთათანა მის ბერისათანა, აღმოუშო ტირილითა და სულ-თქმით
ხმა თვისი და ეტყოდა ნეტარსა მას: მამაო! უკეთუ შენდა მიმარტ

მიხედვად ვერ ძალ მიძს, სიწმინდითა ჰიროსა ჩემსათა, ვითარ
კელმწიფების ღმრთავად ღმრთისა მიმართ შეგინებულისა აწმინ-
დებითისა ამის მწერისათა, ვითარ ვიკადრო გამოსახვად ჰირჯურისა
უსჯულთა შეგინებულთა ხელთა ჩემთა და ხსენებად სახელი
უფლისა შემწიკვლებულთა: ბაგითა ჩემითა“? ჭრქუა მას ნეტარმან
ახარამ: ჩემზედა იყავნ ცოდვა ეგე შენა შეილო! ხელთაგან ჩემთა
იძიენ ღმერთმან ცოდვანი შენნი ყოველნი, გარნა შენ ისმინე ჩემი
და მოკედ ზ წარვიდეთ ადგილსა ჩუწნსა, რამეთუ აჰა ეგერა
მამაცა ჩუწნი ეგრემ ჭსტირს და ეკედრების შენთჳს ღმერთსა, შეიწ-
ყალე შეილო სიბერე ესე ჩემი, გლოცავ შეილო ჩემო, ნუ შეაწუ-
ხებ მხტოვანებასა ჩემსა, აღსდგე და წარვიდეთ“. მაშინ აღიმალა ტი-
რლით ხმა მარიაშმან ნეტარისა ბერისა მიმართ მეტყველმან: მამაო!
უკეთუ უწეი, რომელ შემძლებელჳარ მე სინანულად და თუ შეიწყნა-
რის ღმერთმან სინანული ჩემი, აჰა! ესერა მოკალ, შეუკრდები და
გლოცავ სიწმიდესა შენსა ამბოჯს-უყოფ ფერხთა შენთა, რამეთუ
ესრეთ წყალობა ჭყავ ჩემთჳს და მოხკედ აჰა, რათა გამომიყვანო მე
მწერისაგან ამა აწმინდებისა, დასდვა თავი თჳსი ფერხთა მასთანა,
ჭსტირდა ღამე ყოველ და იტყოდა: რამე მოგაგო მე შენ ამის
ყოველისათჳს? და ვითარ უკუწ განცისკრა, ჭრქვა ნეტარმან ქალსა,
შეილო ჩემო! აღსდგე და წარვიდეთ ადგილსა ჩუწნსა, ხოლო მა-
რიაშ მიუგო, მაქუს აჰა რქრო და სამოსელი, რასა ბრძანებ მისთჳს? —
ჭრქვა ნეტარმან, დაუტევე აჰა, შეილო, ყოველივე, რამეთუ ყოველი
იგი ხაწილი არს უკეთურებისა, აღსდგენ და განვიდნენ, აღსვა ქალი
იგი ნეტარმან მან ცხენსა ზედა და წინაუძლოდა მას და ვიდოდნენ
სიხარულითა, ვითარცა მწყემსმან ჭზოგოს ცხოვარი წარწყმედული და
აღიქვის იგი მხარსა ზედა თჳსსა, ეგრეთცა ნეტარი იგი სიხარულითა
გულისათა მოვიდოდა, და ვითარცა მოვიდეს იგინი ადგილსა თჳსსა,
ერთბაშად განუხარდებოდათ ძმათა მის უდაბნოისათა და მხიარულს
იყო სულითა წინამძღუარცა მათი ეგრემ, ჰოვინისათჳს წარწყმედუ-

ღისა მის ტარისა და ყოველთა შესწირეს მადლობა ღმერთსა ყოველსა შემძლებელსა. მაშინ მისრულმან ბერმან შეიყვანა ქალი იგი შინაგანსა მას სენაკსა, და იმა ყამიდგან მონანული ქალი იგი, იმყოფებოდა ძაძითა და ნაცრითა, მღვიძარებითა და ტირილითა, სიმდაბლითა და მარხვითა, გულს-მოდგინებითა და სიმშვიდითა, ილოცვიდა ღმერთისა მიმართ და ჭეშმარიტებით ინანდა ცოდვითა თვსთა. ვინ იქმნებოდა უწყალო და შეუბრალეელი, რომედსა ესმოდა ხმა ტირილისა მისისა და აწა ცრემლოდის, და ვინ იქმნებოდა ეგოდენ გულ-გრილი და გულ-ფიცხელი, რომელსა ესმოდას გოდებისა მისისა და აწა ადიდებდა ღმერთსა სინანულისათვის მისისა, რომელი ურცხვინლად უკუჭ მისთქმიდა თვსთა ცოდვითათვის, რათა იხილოს სასწაული, უკეთუ სინანული მისი შეიწყნარა ღმერთმან და მიუტყვას მას ცოდვანი? ხოლო რაჟამს იხილა კაცთ-მოუწარემან ღმერთმან სინანული იგი მისი, განკურნა იგი ცოდვისაგან, რომელი მიერიდგან ლოცვითა თვსითა ჭკურნებდა სნეულთა და იქმოდა სასწაულებითა. — ხოლო ღირსი მამა აბრამ ჭხედვიდა რა კეთილსა მისსა სინანულსა და უქცეველსა მას მისსა გულს-მოდგინებასა, ადიდებდა და აკურთხევდა ღმერთსა ყოველად მოწყალესა, რომელმან აწა უგულებელს-ჭყო კედრება მისი და გამოიხსნა ტარიგი იგი მისი მარამ, დანთქმისაგან კეშაშისა და ესრეთ სინარულითა დიდითა მშვიდობით უფლისა მიმართ მაიძინა, ღირსმან მან აბრამ დახშულმან, სამოცდა ათის წლისამან, რომლისა ხსენებასა ჭყოფს წმიდა მართლ-მადიდებელთ ეკლესიას 29 ოკტომბრისას, რომლისა აღსრულებისა ყამსა შეჭკრბა ერთბამად ქალაქი და კაცად-კაცადი ცდილობდნენ სასოებით მიანლობასა წმიდათა ხორცთა მისთა, განკურნებისათვის სნეულებათა თვსთა და მიიღებდნენ ნაწილსა სამოსლისაგან მისისა, და მით რადუნთა სნეულთა შეახებდეს განიკურნებოდის. ხოლო ნეტარმან მარიაშმანცა, იცოცხლა შემდგომად აბრამისა ხუთ-წელდა, და მანცა განისკვნა უფ-

ჯისა მიმართ მიჰვიდობით, და ყოველთა, რამეადაცა იხილეს პატი
ვისი განბრწყინებული, მისცეს დიდება ღმერთსა.

მოკუმადღენ ჩუქნცა უფალმან ღმერთმან ჩუქნმან მათუბრ
შენდობა ცოდვათა ჩუქნთა, და ნაყოფნი სინანულისანი, რათა ყო-
ველნი ერთბამად კადიდებდეთ მამასა და ძესა და წმიდასა სულსა,
აწდა მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

დრავუნის პოეტის მიწვეული ირადიონ ე ლ ი თ ნ ი ძ ე.

ქ ა ლ ა კ ე ბ ა

ზირკულად მრკველში მისკლასედ, ახალ მონათლულ ინგილოებისადმი
ნათქვამი.

გამხენ ღმერთს ყოველი ფერი ქვეყანაზედ ისე გაურბობია, რომ თითქმის არა საგანს და არსებას არ შეუძლიან მოუუკლათ, თვალყურის მიუგდებლათ არსებობდეს, იზრდებოდეს და იყოს უზატრონო. ყველას მოკლა უნდა, ყველას თავისი პატრონი ჰყავს და ყველა პატრონს ექებს. ერთი მიხედეთ ფრინველებსაო ბრძანებს ქრისტე ღმერთი სახარებაში: „არა სთესვენ, არცა შეიკრებენ საუნჯესა, და მამა თქვენი ზეცისა ზრდის მათ“. მეორე ალაგს სახარებისას კიდე სწეობა: „ღმერთი შეამკობს მინდვრის ბაღებს მშვენიერის ყვავილებითა“. სჩანს, ძმანო და მეგობარნო, რომ ყოველი საგანი და არსება უზატრონო არ ყოფილა და განგებისგან დამყარებულ შეუცვლელ კანონს მისდევს. უამისოთ ქვეყანაზედ რიგიანობა არ არის, არა არსება რიგიანათ არ იზრდება — მახინჯდება. აი მაგალითებრ: ეხლა რომ თქვენ თქვენ საქონელს არ მოუაროთ, მაშინ უეჭველია, რომ ერთს — მტერი — ქურდი მოიპარავს, მეორეს მკვლეი — ნადირი მოიტაცებს, მესამე გზას ასცდება და ისე დაიკარგება, და ამ გზაწათ აღსრულდება ის ქართული ანდაზა: რომ უზატრონო ხაზინას ეშმაკი დაუზატრონდებაო“. გაკდა ამისა: თქვენს ვაზები რომ არ გასხლათ, სარები არ შეუდგათ, როგორ გონებთ, ვინახს რა დაემართება? — ვაზები გაუსხლელობისა გამო მეტად შეიბურვიან, და მაშინ იმათ ის ძალა აღარ ექმნებათ, როგორც მათ ქონდათ მაშინ, როდესაც იმათზედ რჩი თუ სამი რქის მეტი არ

ება. რათა? ამისათვის რომ ამ უკანასკნელ შემთხვევაში ის დაინაგრება, დაიკოდვის და უკანასკნელ უნაყოფოდ გახდება. ეს, რასაკვირველია, თქვენ გრწამს, ამისათვის რომ თქვენ თვითონ იცით საკუთარის გამტადილებით; ამასთანავე ჭხედავთ ცხოვრებაში, რომ თვითონ თქვენნი შვილებიც დედ-მამის მიუხედავად, მოუკლელათ რიგინათ არ იზრდებიან.

როგორათაც ყოველი არსება ქრისტეანაზედ მართხრეს ზრუნვას და პატრონობას, აგრეთვე კაციცა. მართალია კაცი თავის უთვლი არსება არის, მაგრამ არც იმასა ჭსურს უპატრონოთ იყოს. ისიც ეძიებს პატრონს და მოკლას. უთუოთ იმასაც უნდა ჭყვანდეს პატრონი და მომკლელი, ჭკუაზედ და კეთილს გზაზედ დამყენებელი და დამრიგებელი. თქვენ დალოცვილებო! ყველანი ერთი ჭკუისანი ხომ არ იქმნებიან. რამდენიც ქრისტეანაზედ კაცია, იმდენიც ჭკუაა: მთა და ბაჩი ვის გაუსწორებია; მჯობს — მჯობნი არ დაეკლავო, ნათქვამია. მაგრამ ჩვენ და საუბედუროთ ჩვენ ინგილოები აქამდე უპატრონოთ ვიყავით: დამრიგებელი და კეთილს გზაზედ დამყენებელი არავინა გყვანდა. აი მას აქეთ, რაც ჩვენ საქართველოს ეს ჩვენი საყურადღებო ქრისტეანა ალექსანდრეს, კახეთის მეფეს, წაართვა სპარსეთის მეფემ, შახ-აბბასმა, მას აქეთ, ჩვენი ქრისტეანის რუსების ხელში ჩავარდნამდე, ყველანი ჩვენ გვცემდნენ და გვიხატავდნენ — ვინ იყო პატრონი და დამშლელი? ამისა გამო ბევრი შავი დღე გამოიარა ჩვენმა მამა-პაპმა. ჩვენ სწორეთ ისე დაგვემართა, როგორათაც ბრძანა იესო ქრისტემ: „მოკლავ წყემსი და განიბნივნენ ცხოვარნი“. ეს ჭწორეთ ჩვენ ინგილოებს დაგვემართა! ბევრია ეხლა ჩვენ ინგილოთაგანი ამ ჭარის ქრისტეანაში გადასახლებული სხვა და სხვა სოფლებში, სადაც განსაკუთრებით მახმადიანები ჭცხოვრებენ და იქ დაუვიწყებიათ მამა-პაპის ენაც და ქრისტეანობა რიგი საწმუნოებაცა. ამის მიზეზი, რასაკვირველია, სულ უპატრონობაა. უეჭველია, რომ ამათ პატრონი ჭყოლადათ, მახმადიანების მთლობელთაგან დროს, ასე არ დაემართებოდათ. როგორათაც მწყემსი უკლის,

იტავს მკლას და ყოველ შტატებელთაგან თავის ცხვარსა და სხუა
საქონელსა, აგრეთვე კიდე მეფე და მღწეული უკლის და ჭიჭიანს
მტრისაგან თავის მჩუკლსა. ინგილოები რომ ამბობენ ანდაზასა:
„მეფე და მღწეულიო,“ აი ამასვედ არის ნათქვამი. ვინღა არიან იმათ
მჩუკლის მტრნიო? მკითხავთ თქუძნ. მტრნი არიან: სხუა ქუძუნის
მეფენი და საწმუნოების მეთავენი, — წარმოდგენილნი — მოლლები, —
რომელნიც ყოველთჳს იმასა ცდილობენ, რომ ქრისტიანებს თავისი
საწმუნოება მიაღებინონ; არა სურთ, რომ იმათ საწმუნოების მეტი
კიდევ ქუძუნასვედ საწმუნოება იყოს. როდესაც კი ჩაიგდებენ ხელში
რომელსამე ხალხსა, მაშინ ძალადობით მიაღებინებენ ხელმე იმას
თავის საწმუნოებას. ასე მოქცნენ, მაგალითობრ, ჩუძნს მამა-პაპას.
იმათ არადეს არა სურდათ მიეღოთ მახმადის საწმუნოება, მაგრამ
ძალას ატანდნენ იმის მიღებასვედ. ვინც უარს იტყოდა, იმას უთუოთ
სიკუდილი მოელოდა. მახმადიანები ხმლით და ცუცხლით ავრცელებ-
დნენ თავის მახმადის საწმუნოებას. იმათი გული არ ითმენდა და
არ ითმენს თავის მახლობლივ ქრისტიანობრივი საწმუნოებაც იყოს.
ამისაგამო ჩუძნი მამა-პაპა მახმადიანებისაგან ძლიერ შეწუხებულნი იყუ-
ნენ. იმ საშინულ-საზარელ და საზიზღარ საქმეებისა, რასაკვირველია,
ბევრნი თქუძნთაგანნიც მოწამენი არიან. რას არ უშეკებოდნენ ისინი
ჩუძნს საწყალ მამა-პაპას. სწორეთ რომ ტყავს აძრობდნენ და ატყავებ-
დნენ საწყალებსა. ართმევდნენ იმ უბედურთ რაც რამა ჭქონდათ ღებ-
დათ სახლ-კარში. ერთის სიტყვით უკვლავურში დამონებული ჭყლ-
ლიათ, დაუხრციათ ის ბედურული ჭოგორც ქათმები. ამის დამტკი-
ცება, რასაკვირველია, ძნელი არ არის; ამისათჳს რომ მრავალგან მი-
ვარდნილ და მიუწუებულ მინდვრებში და მთა-ღრები კხედავთ ეკლე-
სიებსა და ნასოფლარ ადგილებსა, რომელნიც ცხადათ ამტკიცებენ,
რომ აქ ერთხელ ქრისტიანობა ყოფილას აღუკავებული და დიდი ძალი
ქართული ხალხი მდგარა. მართლსა და ვინ აღაშენა ამ მთა-ღრებში
ეს ამოდენა ეკლესიები და ციხეები, თუ არა ქართულმა, ჩუძნმა მამა-

ჰაჰაჰა? ვინ არის ამ დაობლებულ ციხეების, ეკლესიებისა და სოფლებისა ჰატრონი, თუ არა ქართველი? ვინ გააკლავს ის იმოდენა ციხე და კოშკები იმ გულგულის ზევით მთებში ჯარის გასწვრივ, თუ არა ჩუქნმა მამა-ჰაჰაჰა, ჩუქნმა ყოვლად სანატრელმა თამარ მეფემ? დიაღ! ეს დაობლებული ციხეები, კოშკები, ეკლესიები და სოფლები სულ ჩუქნია. ისინი ეხლან დაობლებულან, დანგრეულან, ბევრი წმინდა სისხლი ქართველებისა იმათ კედლებს მოსხმია ზე შეუშვრია, ზე ქვეშ მოუტანებისა იმათ მონგრეულს ღოდს წმინდა სხეული ქართულისა. ბევრ ქართველს საცოდავად დაჭრილ დაკოდილს აქ ამოსვლია სული ზე იქვე უზონია თავის-თვს ხვედრი საფლავი. და რაღა მარტო ციხეებში, კოშკებში და ეკლესიებში—თითქმის ყოველგან არის და იზრუნით ქართველ გაცის საფლავს, და ეს დაღარიბებულნი, ეკლესიები, ციხეები, კოშკები და საფლავები ცას შესტირიან და ჩუქნ გვემდურნიან, გვაუკედრიან და ზეცას შეჭრივიან, რამ ჩუქნ იმათმა შეილებმა იმათი ამაგი და მაგალითი ვერ დაკისსონეთ. საფლავიღვან გვემდურნიან, რამ იმათ თავები დაიხრცეს შეილებისათვის, რამ რა არის შეილებს მაინც არის ეშუელთ რამეო, ჩუქნ მაგალითს მისდიონო, მაგრამ ჩუქნ ისე გულგრილად თუუჭებთ ამ მამა-ჰაჰაჰის ღაღადს, რამ თითქმის არცკო გესურს იმათ ვაჟვაცურს საფლავს შეკხედოთ, ცხონება და მადლობა მაინც არის გაუგზავნოთ, რამ მათ ჩუქნ სიცოცხლე მოგვანიჭეს.—

იმათ არა ვგვეკვართ სარწმუნოების სიმტკიცეში, უშიშრობაში და ვაჟვაცობაში. იმათ იმ გვარ საშინელ საშიშარ დროებაში არ ეშინოდათ ქრისტიანობრივის სარწმუნოებისა ღვიარება, ჩუქნ კი ეხლანც გვეშინიან, რადესაც შაშიანობა სრულებით აღარ არის, ჩემო ძმანო და მეგობარნო! წავიდა დროება ვაებისა და მწუხარებისა. ეხლან დედა აღარ გოდებს ლეკისაგან მოკლულ შვილის სიკვდილზედ. მან მოუკლათ თავის ქვითინს თავის საყვარელ შვილის სიკვდილზედ, რადგან ლეკი ეხლან შიგ კალთაში მას შვილს კვლარ უკლავს; და ეს იმას ამტკიცებს, რამ საშიშარნი და საზარელნი დრონი საუკუნოდ დაიდურნენ.

ის დროება ეხლა აღარ დაბრუნდება. მაშასადამე ჩუქნი ჩიდასილა გვე-
შინიან, რომ ისევე ჩუქნი მამა-პაპის საწმუნოება მივიღოთ. ეხლა ნუ-
ღარ გვეშინიან მახმადიანებისა. აქამდე გვეპატიებოდა, რომ პირათ
მუსურმანები ვიყავით და გულთ გი ისევე ქრისტიანები, ეხლა გი არა.
ნუღარ ვმაჯავთ ჩუქნს ვინაობას და ქრისტიანობასა მახმადიანებთან.
გაკახაროთ ჩუქნი დახრცალნი მამა-პაპის სათუჯავში და გამოკაცხადოთ
ჩუქნი ქარტუელობა და ქრისტიანობა, რომ შეიტყოს ქვეყანამ, რომ
ჩუქნი ინგილოებმა სამაგალითო საქმე მოკახდინეთ. სამასი წელიწადი
მახმადიანების ხელში ვიყავით, და ჩუქნი საწმუნოება, ხალხობა და
ენა არ დაკვარებოთ. ეს მე კარგათ ვიტყვი, რომ ინგილო კაცისაგან არა-
ოდეს მუსურმანი არ იქმნება, ნუ გვრცხვენიან რომ ჩუქნი ქრისტიანები
ვართ. აქ არათუარია სასიხრცხვილო. დასატიინნი ჩუქნი მაშინ ვიქმნე-
ბოდით, თუ რომ ჩუქნი საწმუნოება მახმედის საწმუნოებაზედ
ცუდი ყოფილ იყო. ჩუქნი საწმუნოება მახმედის საწმუნოებას ისე
ჭკობია, რომ არაოდეს იმათი შედარება არ შეიძლება. ჩუქნი მახმა-
დიანებს უნდა რცხვენოდეთ, და არა ჩუქნი იმათაგან. თუ არა და ეხ-
ლანდელი თქუქნი ყოფაქცევა ძლიერ დასაძრახისია. ინგილოებს გრც-
ხენიანთ თათრებისა, მახმადიანებისა, და ამისათვის ქრისტიანობაზედ
თავს არა სდებთ. არა? ეს სასაცილო საქმე არ არის? ვინმე შეცნიერ-
მა შეიტყოს ეს თქუქნი საქმე, უთუოთ წასქდება სიცილი და იტ-
ყვის თქვენზედა: „გაი რა უჭკო და საბრალო ხალხი ყოფილათ; მა-
მა-პაპით ქრისტიანები და ქარტუელები ყოფილანო, ეხლაცა სურთ
თავის მამა-პაპის საწმუნოება, მაგრამ ისეთი უჭკო და უთავბოლო
ხალხია, რომ მახმადიანებისაგან ეშინიან და რცხვენიანო, და ამისაგა-
მო ვერ ქრისტიანობსო“. — გაცს ავაზაკობისა და ცუდი ბოროტი
საქმისა უნდა რცხვენოდეს, სიბილწეს და უსინიდიობას უნდა ერი-
დებოდეს, და არა კეთილსა. ქართულათ ერთი ანდაზა არის ნათქვა-
მი: „ნუ იქ ავსა და სურც ავისა გვეშინიანო“. შევაფუროთნოთ ეშ-
მავსა და გამოუცხადოთ ჩუქნი მთავრობას, რომ ჩუქნი ყველანი მამა-

ჰაზინთაც ქრისტიანები კუთვნილან და კიდევაც კართ. გაკრთდეთ უკუღანი ინგილოები და მაშინ გვექმნება ქრისტიანად ხმა, და აღარ ვიქმნებით თითით საჩვენებელი. ესაა რომ ინგილოზედ ერთ ღა- ჰარკს დაიწყებენ, იტყვიან ხოლმე: ეჭ, ვინ არის ინგილო, განა ებე- ნიც კაცნი არიან, თავის მამაჰაჰის კარგს საწმუნოებას თავი და- ანებეს, და მახმადიანების ცუდი საწმუნოება მიიღეს. რასაკვირ- ველია, უკუღა კაცს საწმუნოება უნდა ჰქონდეს, მაგრამ რამეღიც კარგია, კაცს და კაცობრიობას ეწევა განათლებაში, ის—და არა სხუა რამეღიმე. ვისაც საწმუნოება არა აქვს, ის უღმერთაა, უღმერთა კაცი კიდევ შეუწყალებელია. ჩუწნთვს ძლიერ დიდი სიბრძნეღია ამ გუარათ ყოფნა. საღმთო წერილში სწერია: რომ ხარც ვი იცნობს თავის ჰატრინის ბოსელსა, და კაცმა რგორ არ უნდა იცოდეს. ჰგობს ვიცნათ ჩუწნი საწმუნოება; მოკინათლნეთ უკუღანი და კიუ- ვნეთ მტკიცეთ ჩუწნს საწმუნოებაზედ. მარტო ამით შეგვიძლიან მახმადიანების ჰაკრი ამოვიყაროთ და მტრობა უყოთ. რა რიგათ? ისე რომ იმათ აქამდე გავწავლეს, დატანჯეს ჩუწნი მამაჰაჰა და ესაა იმას ცდილობენ, რომ უკუღანი მახმადიანები გაკვდეთ, მეტე იმ დროს, რა- დესაც უკუღან ქრისტიანობა მრავლდება. ამ შემთხვევაში, რასაკვირ- ველია, რომ ჩუწნი იმათ წინაღიმდეგ უნდა მოკეცეთ, მოკინათლნეთ და ამითი მოკვლათ ეშმაკი და მისი რგვანონი. ეს იმათ ძლიერ ეწყინებათ. ეს იმითი მტკიცდება, რომ იმათ ამ რა წელიწადზედ წინ ბუნტი მოახდინეს, რგორც ამბობენ თვითონვე, ამისათვის რომ ჩუწნი ქრისტიანობა რათ ვრცელდება. ეს ამ გუარნი ჩუწ- ნი ყოფაქცევა სამღთო წერილთანაც თანახმა იქმნება რადესაც ადამი აცდუნა ეშმაკმა სამოთხეში, ღმერთმან ეშმაკი არ ვი დას- წუკვლა, არ ჩაკდო საზურობილეში, ვი არ მოკვლა, არამედ უთ- ხრა: „შენ ხომ ჩემ წინაღიმდეგად მოიქეცი, აცდუნე ადამი, დაა- კარგინე მას სამოთხე და ნეტარება, აბა ახლა მიუურე, შენ გამო- ჰაკრებელი, რგორც გავაბედნიერო შე ისაო. შე მოუკვლინებ მას

ჩემს საყვარელს ძეს, ის გამოიხსნის ადამს შენის ხელიდან, და მიანიჭებს რა იმოდენა ნეტარებას და დაგირვლევს მაგ ცბიერს პლანსა“. ეს რასაკვირველია ეშმაკს ძლიერ ეწეინა, ამისათვის რომ იმისმა საქმემ კაცა უფრო გააბედნიერა. ქრისტე ღმერთი მოვიდა ზეციდან და გამოგვიხსნა ეშმაკის უფლებისაგან და მოგვანიჭა უფრო უმეტესი ნეტარება. აი ღმერთმა თავის მტრის ჯაკრი ასე ამოიყარა. ჩუქნც ასე მოვიქცეთ, მოვინათლებთ ინგილოები უკელანი და ამითი მოუშალოთ მუსუჩმანებს სიხარული ჩუქნს მუსუჩმანობაზედ, და გაკახროთ ცაში ღმერთი და ანგელოზები, დედა-მიწაზედ კი ჩუქნი მთავრობა. სახარებაში სწერია, რომ როდესაც ქუქნაზედ ერთი ცოდვილი მოიქცევა, ცაში ანგელოზებს უხარიათო. გარდა ამისა აი კიდევ რასა ბრძანებს იესო ქრისტე: „უკეთუ ვისმე უყვარდე მე სიტყვანი ჩემნი დაიმაჩხნეს, და მამამანცა ჩემმან შეიყვაროს იგი, და მოვიდეთ მისსა, და მისთანა დაკადგრეთ“. ხედავთ, რასა ბრძანებს ქრისტე ღმერთი. რომ ვინც მოინათლებო, ქრისტეანი გახდება, იმის სახლში მე და მამაჩემი ფარულათ მოვალთო და სახლის პატრონს ვაკურთხებთო. ახ, რა დიდი ბედნიერება იქმნება იმ კაცისათვის, ვინც სახლშიაც მოვა ღმერთი!

აგრე ჩემო ძმებო და მეგობარნო! შეისმინეთ ჩემი ნათქვამი, რომ რა არის უნაყოფოდ არ დაჩხეს, და ხმა ჩემი არ მიემგზავოს ხმას უდაბნო-მსასა, რომ რა არის თქუქნზედ არ ასრულდეს ქრისტე ღმერთის სიტყვები, რომელნიც არიან შემდეგნი: „ნუ გადუყრით ღმრებს წინ მარჯალიტსა“.*

მღუდელი დიმიტრი ჯ ა ნ ა შ ვ ი ლ ი.

(*) ეს ქადაგება არის შედგენილი ინგილოებისათვის, როგორც სჩანს ზემოხსენებულისა წარწერისაგან, და მ. ქადაგებელს უხმარია იმათი გასაგონი ლექსები, ასე რომ თვით საღმრთო წერილის სიტყვებიც მდაბიურად შეუცვლია; ამისთვის არ უნდა ეჩვენოს ეს მკითხველს წინააღმდეგად ქართულის ენისა და ჩვეულებრივის მართლწერისა. სიუჟარულისა და სულიერისა სარგებლობისათვის მოუხსისა საჭირო არს არათუ ლექსების შეცვლა, არამედ თავისა თვისისაცა შეწირვა, ვითარცა გვასწავებს სჯული ქრისტესი.

რედ.

სასინოდო სიტუა ნერსეს ლამბრონელისა.

მამათა წმიდანთა და მოძღუართა ჭეშმარიტებისანთა, მთავართა და მწყემსთა ქრისტეს ერისანთა, წინამძღუართა და მმართველთა ღმრთის სახლისანთა, რომელთა გზაჲ დღეს შეკრებულად ერთ სულად და ერთ ხორცად, დიწსად საზოგადოებასა თავისა(1), — ვინ, უკეთესა არა სულმან წმიდამან, ამა მშვიდობამან ზეცით ჩუქნდა მოცემულმან, მოგიუყუნნა თქუქნ, მშვიდობის მყოფელთა მსოფლიოსანთა, ამა მუუდროსა ნათესაუდელსა(2)? და არა მისთვისა, რათამცა იწყოთ აღშენება დარღვეულისა დაცემულისა ტაძრისა ღმრთისა, დაკვეთებულისა პირველის ბოროტის ნაბუქოდონოსორის მიერ, თვით მის მიერ, ვინცა ოდესმე ძველთა დროთა შინა განკრიხნა წმინდა, ოქროსა და კეტხლის სამღუდელთა სამკაული მსახურებისა და მისცა იგი ძეთა თვითა და კურთთა, ანუ ხასათა, სახმარებლად მათთა უწმიდურთა ღვინთა ზედა? მუნ ტყუობასა შინა ვიყავით ჩუქნცა, ძენი სიონისანი, და რა დაკვიდებით საგალობელნი ღმრთისა ჩუქნისანი უნაყოფოთა ძეწითა ზედა თუცხელთა უბადრუკებათა შინა, სულთავითქვამდით და ვსთხევდით ცრემლთა. (მუნ) ენანი ჩუქნნი გარდა-

(1) ესე იგი იესო ქრისტესსა.

(2) სიტყვებითა: „მუუდრო ნათესაუდელი“ ორატორი ანუ მქადაგებელი გულის ჰუმობს კილიკიასა საზოგადოდ და რომკლასა განსაკუთრებით, სადაცა აღძრულ იყო კითხუა შეერთებისთვის სომხის ეკკლესიის ბერძენთაათანა.

ეზვიკენ ღმრთის სათნოადა დიდების-მეტყველებისაგან; ვინაჲღვან ძეთა
თჳს ზენადას მეუღროდას იერუსალიმისა აწა საამო იყო გალობად
ქებისა ღმრთისა ჩუწნისა უცხოსა ქუჭყანასა შინა შერევისასა.

გარნა აწ აღესრულა ესაი ჩისხვისა (ღმრთისა), და საწყაული
შეცოდებათა ჩუწნთა, რადასათჳს ჩუწნ ვიყავით მონებასა შინა უც-
ხობაში, აღივსო, შესრულდა სამეცოდებათ-წლობა უწყებული ღმრთისა
მიერ ზიარითა წინასწარმეტყველისა იერემიასითა. გვაუწყეს კუჭადად
უწინარეს ამისა აგვიამ (2, 10) და ზაქარია (1, 16), (მობევილთა)
სულთა ღმრთისათა, რომელნი იქმნენ ჩუწნთჳს კეთილ-მარწყვებლად
უკუ-მოქცევისა და მეორისა გამახსნისა. მათ წინათ ჰსთქეს, რომ-
ელ დიდება ამა უკანასკნელისა ტაძრისა, რომლისა განმანსლებლად
განზრახულ ხართ იუჟნეთ თქუწნ, გარდაემატება თჳსითა ბრწყინვა-
ლებითა დიდებასა ზიარკელის ტაძრისასა. ამა ახალმა ისუ იოსედე-
კისმა მიიღო თჳსა ზედა თჳსსა დიდ-მშენიერი გვირგვინი (ზაქარ.
6, 11); სულმან ღმრთისამან აღსძრა ზორობაბელ სალათიელისა(3);
და აჴა იგინი შეიქმნენ ჩუწნს მხსნელებად ტყვეობისაგან, ჩუწნ წარ-
მეუახნებლად იერუსალიმს. აჴა რადასათჳს მე ვხედავ ზიართა ყოველ-
თასა განბრწყინვალეულად, რამეთუ თუჩხნი თქუწნნი მისწუდნენ უკუწ
ბჴეთა სიონისათა, თუმცა ჩუწნცა აწა ძალაკვიძს ჯერეთ საკსებით
მიკეცნეთ სრულიადსა სიხარულსა. და ნუ უკვე შესაძლებელ არს იგი
(ესე იგი სიხარული), რდესცა ჩუწნ ვჴხედავთ სახლსა ღმრთისა ჩუწნ-
ნისასა ისევე დაქცეულად და დატემულად? შესაძლო არასა სიხარული
ჩუწნი იუოს საკსედ, რდესცა ჩუწნ ნაცულად მდიდართა განშენებათა
ტაძრისათა, ვჴხედავთ მხოლოდ გარეშემომწუართა ნეშტთა განმადგუ-
რებელისაგან აღისა ნაბუზარდანისა (4 მეფ. 25, 8)? გარნა ნუ სასო-

(3) სომხის კათოლიკოსი გრიგორი მეოთხე თოქა, რომლისა უპირატესო-
ბითა მოწოდებულ იყო კრება რომ-კლასა შინა, ნერსესი უწოდებს „ისუ იოსე-
დეკისად“ და იმპერატორს მანუელ კომნენსა, რომელიც ზრუნავდა შეერთებისათჳს
ორთა ეკლესიათა—„ზორობაბელად“.

წარმოვიდგინოთ იქმნებით, ბრძენო სურათ-მოძღვარო, განმხილეთ: იწყებთ განახლებას საკანისა ღმრთისა ჩუქნისა, რომელმან მოგიყვანა თქვენ აქა და რომელი პირითა წმინდათა წინასწარმეტყველთათა გიბრძანებს თქვენ ამა საქმის აღსრულებასა. და აჴა უაქარია, განცხადნა ჩა საშუალო ჩუქნისა, იტყვის სიტყვითა ღმრთისათა. გვითხარ, ნეტარო წინასწარმეტყველო: შესაძლებელ არისა ჩუქნდა, მტრედ რიცხუწდთა და ახლად გამოხსნილთა (4), მეორედ განახლება ამა ჭეშმარიტისა ტაძრისა სოლომონისა პირველსავე დიდებსა შინა მისსა? წინასწარმეტყველი მოგიპოებს: „ამათ იტყვის უფალი ყოვლისა-მზურცხელი — განძიერდინ ხელნი თქუქნნი, მსმენელთანი ამათ დღეთა შინა, სიტყუქათა ამათ პირისაგან ჩემისა. და იყოს ვითარ სახედ იუქუქნით წყევასა შინა წარმართთა შორის, სახლი იუდასი იაკობისა და სახლი ისრაილისა, ეგრეთ განგარინე თქუქნ, და იუქუქნეთ გურთხევასა შინა, მინდობილ-იუქუქნით და განძიერდით ხელთა მიერ თქუქნთა. მით რამეთუ ამათ იტყვის უფალი ყოვლისა-მზურცხელი: ვითარ სახედ ვიგულე განბრცხება თქუქნი განრისხებასა შინა ჩემსა, მამათა მიერ თქუქნთა. და არ შევინანე ეგრეთ განმიწესებეს და გულად მიმიდიეს ამათ დღეთა შინა კეთილისყოფა იერუსალიმისა და სახლისა იუდასისა კადნიერ იუქუქნით. ესე არიან სიტყუქანი, რომელნი ჰყუქნეთ: იტყოდეთ ჭეშმარიტსა კაცადი მოყუქსისა მიმართ თვისისა, და სასჯელი მშვიდობითი სიმატლით საჯეთ ბჭეთა შორის თქუქნთა; და თითოეული უკეთურობასა მოყუქსისა თვისისა, ნუ სიტყუქავთ გულთა შინა თქუქნთა, და ფიცა ცრუ ნუ გიყუქსკე, მით რამეთუ ესე ყოველნი მოვიძულენ, იტყვის უფალი ყოვლისა-მზურცხელი“ (უაქარ. 8, 9—18). „და ისენით გულთა თქუქნთა, გზათა მიმართ თქუქნ-

(4) კრება რომაელებისა, მოწოდებული 1179 წ. უპირატესობასა ქვეშე გრიგორისა, შესდგებოდა კათოლიკოსისგან ანჯანისა ასიის ალბანიისა, ცხრათა არხიკპისკოპოზთაგან და 22 ეპისკოპოზთა, თვნიერ ვარდაპეტთა და მრავალთა დარბაისელთა.

თა: აღკვეთით მთასა ზედა და მოჰკრწებთენით ხენი და აღაშენეთ სახ-
ლი, და სათნო-ბუიერ მის შორის, და შორის ვიდოდო მე, თქუას
უფალმან“ (ანგ. 1, 8).

აჭა თქუენ თუთ გესმის ხმა უფლისა თქუენისა, რომელმან
შეგკრიბნა თქუენ ოთხთაგან ქართა ცისათა. ასულხო სიონისანო,
აღმრდილხო ბაბილონსა შინა შეკრენისასა და ხრინცელსა შინა ქა-
ლანისასა (ემოს 6, 2); თქუენცა განღვიძებულხო ნეშტხო ერისანო
(შეკრებულისა) აწ ნებისაებრ ჩუენისა მღუდელ-მთავრისა იწუეთ, შეუ-
დებით საქმესა იესო ქრისტეს ღუთისა ჩუენისა სახლის აღშენები-
სასა. უკეთუ სათნო-ბუიეროთა თქუენ, მაშა უწინარეს ყოვლისა მივი-
დეთ რჩევა სჯულის მეცნიერისა ეზდრასი (10, 3, ფსალმუნი 136,
9): ჩხვილნი, შობილნი ჩუენდა ქალდეკელთ თელისაგან, შევასეთქ-
ნეთ ქუასა; მივითუხოთ მილტოლვა მამათა ჩუენთა ნეტარებისადმი,
რათა არა განრისხდეს ღმერთი ჩუენი, მხედველი ჩუენისა განდრე-
ვილებისა მისის სჯულისაგან, და განსაკუთრებით რათა კეთილს დაწ-
უების დროს აღშენებისა წმიდისა ამის ტაძრისა არ დაგვაბრკოლონ
შვილთა უცხო-თელთასა. (მხოლოდ) მაშინ ძალ-გვიძს დიქსად შეუდ-
გეთ აღშენებასა ტაძრისასა და მაშინ არ მოგვაკლებს ჩუენ თუხსა
მოვარეკლობასა ყოვლად უხვი ხელი (ღუთისა) განახლების დროს სახ-
ლისა მისისა.

იქმნება რომელთაჲე განგვიცხოონ ჩუენ განკრცელებისათუხ სა-
ხისა, (მგონებელთა), რომელ ჩუენ უკუესდგებით ჭაზრისაგან წინა-
მდებარისა საგნისა. გარნა მე არა ესრედ ვჭგონებ; მე მივიღებ ჭეშ-
მარტიტებასა, უწუებულსა ჰავლეს მიერ: უესე ყოველნი სახენი შეგვემ-
თხვეოდეს ჩუენ, ხოლო დაიწერა სამოძღურებელად ჩუენდა“ (აკორ-
10, 11). რამეთუ უკეთუ ჩუენ გვრწამს, ვითარმედ სისხლითა ჭეშ-
მარტიტისა კრავისათა გამოვიხსნებით უხილავისა ფარაონისაგან, ვი-
თარცა (ოდესმე ებრაელი გამოიხსნენ) ხილულისაგან; ვითარმედ
ჩუენ განუდით ზღუასა ცოდუათასა, ვითარცა მათ წიაღველს მეწამული

ზღუდა, მქონებელი წინამძღუდრად სულიერისა ქვისა, ვითარცა მათ (აქუნდათ :ჲა) ნიუთიერი; (უკეთუ ჩუენ გერწამს, ვითარმედ) შუამდგომელობითა იესო ქრისტესითა ჩუენ აღვალთ ზეტად, ვითარცა ისუ ნაკეს მიერ (შევიდნენ) ქუენასასა შინა აღთქმისასა; ვითარმედ ყოველი ესე ჭეშმარიტად შეგვემთხვევა ჩუენ საშუალობითა სიყუარულისა და საწმუნოებისათა, ვინადგან ყოველი ღუთიუ-ნიჭებულნი წიგნნი გვაუწყებენ, რომელ ჭსჯულნი გამოხატავდნენ ახრდილსა მეჩმეთა მათ კეთილთასა (ებრ 10, 1),- მაშა ტაძარცა ღუთისა აღშენებულ არს საშუალ ჩუენსა, ვითარცა აქუნდათ ებრაელთა, და ჩუენ (ყოველგან) თან დაგვეჩინდა კარავი წამებისა ყოველსა ყამსა მიმოსვლისა ჩუენისასა უდაბნოსა შინა:

გარნა რიდასთჳს საუბარსა ჩემსა წარმოკვსთქუამ იგავით და არ გამოვაცხადებ მას წინაშე წმიდისა საწმუნოებისა თქუენისა? ქრისტეს ბრძანებითა წმიდათა მოციქულთა აღმარტეს კარავი წამებისა წმიდის საწმუნოებისა, ოდესცა ჩუენ ისევე მიმოვლიდით უდაბნოსა წარმართთ დევნულებისასა; ვინადგან მოციქული იტუვის: „მე საფუძვლად დაკვდე იესო ქრისტე; კაცადკაცადი ეკრძავენ ვითარძი აღშენებდეს, რამეთუ თქუენ ტაძარნი ღუთისანი ხართ და სული ღუთისა დამკვდრებულ არს თქუენ შორის: ხოლო ქრისტე ვითარცა ძე სახლსა ზედა მისსა, რომლისა სახლ ვართ ჩუენ, ხოლო სახლისა მისისა ზღუდელ-მთავარი ქრისტე“ (1 კორ. 3, 10, 11, 16; ებრ. 3, 6). ამას სახლსა საწმუნოებისასა, რომელი მათ აღშენეს ქრისტესედ და ქრისტემან მათ ზედა („ამა კვდეს ზედა აღვაშენო ეკლესია ჩემი), მამანი ჩუენნი გრძელ ყამსა დიდებითა და პატრუთა ატარებდნენ უდაბნოსა შინა წარმართთ დევნულებათასა: აქაცა ამას სასულიეროსა სახლსა შინა საწმუნოებისასა რომელსა შინა იმყოფებოდნენ ღუთიუ-დაწერილი ფიცარი ქრისტეს გუამისა და მის აღუკავებულ კვერთხი — მოწამენი, რომელნი შევიდნენ ბრძოლასა შინა და შესწირეს თავნი თჳსნი მსხვერპლად, ხოლო წმიდათა მღუდელ-მთავართა მიუძღვანეს ღმერთ-

სა მათნი ახორციელებანი, ვიდრე (დასასრულ) იგი მოწყალე იქმნა და მიგვიყვანა ჩუქნი უამსა კეთილმსახურთა ხელმწიფეთასა მშვიდობისადმი ეკლესიისა, ვითარცა (ოდესმე ებრაელნი) აღთქმის ქუჩისა და შინა. ამისთვის ვითარცა სოლომონ განაახლა სატარებელი ტაძარი კარვისა და ქუთათგან დაამყარა სახლი ღმრთისა, ნამდვილად ეგრეთვე კეთილმსახურმა მეფემ კონსტანტინემ, საშუალობითა მსოფლიოს ნიკეის კრებისათა, შეურყეველსა საფუძველსა ზედა დაამყარა ადგილითი ადგილად მიმოქონებული სახლი საწმინთებისა—ეკლესიის ქრისტესი, რომელმანცა თითქმის ხელახლად განაახლა იგი და პირველივე მშენებელი შეჭმოსა მას, უსახურ ქმნილსა უდაბნოსა შინა დევნულებათასა. და ესე ჭეშმარიტი სულიერი ტაძარი ჩუქნი იყო აღშენებულ ღმრთისა კონსტანტინესა თანა შემწყობითა 318 წმიდითა მათათა ეგრეთვე, ვითარცა ნიკთიერი ტაძარი ებრაელთა სოლომონის ზე: აჩრდილი განქარგიდა და ადგილი მისი იზურა სიმართლემ (ესე იგი ჭეშმარიტებამან) პირველ დაწყებითსა სახესა შინა და მშენებელსა. კარავმა წამებისა ქრისტეს მადლისამ ადგილებულმა მოციქულთა მიერ და მიმოზიდულმა მათთა შედგომილთა მიერ, მიიღო მტკიცე საფუძველი კონსტანტინეს ზე წმიდის ნიკეის კრების მიერ, და მათინ ამ ტაძრსა შინა აღშენებულ-იყო ტრავპეზი ღმრთისა: არა მარტო საგურთხეველი განწყობისა, ჩვენებული მოსეს მიერ და აღშენებული ვესელილისა მიერ, არამედ სიმშვიდე, სიმდაბლე და სიუფარული, ბრძანებულნი ქრისტეს მიერ, აღსრულებულნი (საქმით) მოციქულთა მიერ და მათ მიერ ჩუქნიდა მცნებულნი. ამას (ტრავპეზსა) ზედა განისვენა მან, რომელმანცა არა უწყობდა თუ სადა მიიღო იგი თავი თვისი; იგი უფრო რე ამჯობინებდა ცხოვრებად აქა ვიდრე ეტლთა ზედა ხურუვიმთასა. ხოლო ოდეს კაცთა იხილეს, რომელ ჩუქნი შევიქმნენით ტაძრად ღმრთისა და რომელ სული მისი წმიდა დამკვიდრებულ არს ჩუქნი შორის, მათინ განბრძნობილ იქმნენ იგინი, იჯმენ უსულათა სტინიოთაგან (ქმნულებათაგან), ვითარცა

ოდესმე ტომნი ისრეკლთანნი, და იწყეს შეწირვად კარავსა შინა ღუთი-
სასა არა რქრამსა, ძაწყულისა გინა ნიუთიერისა ჰრეფიერისა არამედ
თავთა თვსთა რამეღიმე საშუალობითა სიწმინდისათა, რამეღიმე მორ-
ხილებითა, ხოლო რამეღიმე საშუალობითა მოწამებითასა სისხლისა
თვსისათა. ბრძენნი ხურათ მოძღუარნი მიმღებულნი იქმოდნენ მათ-
გან კრეტსაბმელსა და კარავსა წამებისასა ქრისტეს ღუთაებისასა. არა
რამ არ იყო შეუწყნარებელ; განურჩევლად მიიღებოდ ყოველივე
თითქმის უვარგისი ნიუთი რვალიცა და თხის ბალანიცა რამე-
თუ ყოველი ესე ზომისაებრ და მადლისა ემარჯვებოდა (აღშენებისა)
კარავსა საწმინოებისასა, ესე იგი, იქმნებოდა, განშეკენებად ქრისტეს
სახლისა: მონანულნიცა, მუძავნი და კაცის-მკუჭელნი, მომზებულნი შეწ-
ყალების (კაცნიცა) გაშავებულნი განდგომილებითა, გარნა შემწირველნი
სინანულისანი. რამეთუ განშეკენებისათვის საზოგადოებას კარვისა საჭი-
რად არს ყოველი-ბარბაროზიცა და სკითიცა ყოველივე ქრისტეს მიერ
და ქრისტე ყოვლისა მიერ. არა მხოლოდ ერთის ეგვიპტისაგან აღი-
ღეს მათ და გამოიტანეს ესე ნიუთიერება; არა-დაწყობილი იერუსა-
ლიმით ილირიადმდე, სამხრეთით რინიკურადმდე (5), სამკვიდრებუ-
ლისაგან სემისა ჩრდილოეთის სამძღურობადმდე იასუეტის სახლისა,
მათ განუღესთერხით ვნებულთა სხეულებითა, გარნა მტკიცეთა სულებითა
და ყოველნი ჭყუნეს მოწათებად თვსად. მათ აღმართეს ქრისტესასა
ზედა კარავი საწმინოებისა, რათა მოქმედება საქმისა ღუთისა მიეწერე-
ბოდეს ღმერთსა, და არა კაცთა. და შესაძლო არს-კაცთათვის ისა, რამცა
საკვრველად აღასრულეს სულებით განცხადებულთა წმინდათა, რამეღმთა
ერთნი კუთხე სოფლისა მოაქციეს ერთ კაცად, ერთ ჰერად ერთ სუ-

(5) რინიკურა ანუ რინოკორურა არა სხუა რამე არს, ვითარ წოდება სი-
რიის ქალაქისა, მოსამძღურისა ლიბიისათანა, გინა ეგვიპტისა, არა არსა რინო-
კურია ნესტორ ნირკური ჩუჭნის ავტორისა? იხილ. მისა წელთ რიცხაობა იპტ-
სიისა მებრ დასაწყისსა შინა.

ლად, ერთ ხორცად, ერთ ტანად ღმთისად? ჰა საკვირველებს! საქმე (რომლისა აღსასრულეებლად შეძლება მეფეთა და ძალი მთავართა აღმოსხნდნენ უძლეუბად, შეიძლეს აღსრულებად კაცთა გამწარებულ, წამებულთა. შეჭკრიბნეს რა, შეიპყრეს ყოველნი საკვირველს ერთ მოწმუნებასა შინა კაცთა ამათ მომკუდართა სოფისათჳს ხოლო ცხოველთა ღმთისათჳს, ამა მშვიდობის მეოფელთა მსოფლიოსათა, რომელთა შეიკრიბნეს ერთად განყოფილნი ხალხსა შინა.

ხოლო რადსაგან არს მათდა ესრეთი ძალი?—რასაჳკრველია მისგან, რომელ მათ ხელ-ჭეუკს საქმესა ღმთისასა განუციტელითა სარწმუნოებითა; მისგან, რომელ იგინი ყოველთჳს მხნედ მასპყრობდნენ თჳლთა თჳსთა მეოფადსა დიდებასა; რომლისაგან ნებაყოფილობით მისცემდნენ თაკთა თჳსთა წმინდად მუძიებულთა ცხოვრებისათა, ვითარცა სწერს მოციქული: „არამედ დაღათუ შევიწიკვი მსხვერპლსა მას ზედა და მსახურებასა სარწმუნოებისა თქუწნისასა, მიხარის და მიხაროდესცა თქუწნი ყოველთა თანა“ (თილიზ. 2, 17), და ვითარცა იტყუდა პეტრე, საფუძველი ეკლესიისა: „ვნებანი ძმობისა თქუწნისა ჩემ შორის აღსრულდნენ (თარგ. კზისტ. პეტრეს. 5 9) საყვარელთა მოწათეთა სიუვარულასათა მხოლოდ მაშინ შეეძლოთ დამყარება ქუწყანასა ზედა სიუვარულისა, რდესცა თჳთ იქმნენ სახედ ჯუჳარისა და სისხლისა ზეციერისა მშვიდობის მეოფელისა— ქრისტესი. და მარქუთ: ვითარი სახელ დობრ ნყოფი მშვიდობისა მოართუეს მათ მაშინ ქუწყანასა? რა საკურველია ისრეთი, რომელ ქუწყანა შეიქმნა ცად, და დიდებამ, იმ დროდმდე აღუჯნილმან ზენას—ღმთისადმი, იყუ განკრცეულებად ქუწყანასა ზედა და დიდების-მეტყუველებამ სეკრადიმთა პირისაგან ყოველისა კაცობრიობისა დაუდუმებლითა ხმითა აღავსო ესე სუფიერი ტანაჩი სარწმუნოებისა. (მაშინ) მოწამეთა იყეს აღჭურვად, წინამძღუართა წკრთად, მოღვაწეთა—შთავარებად ახოვნებისა, ხოლო მოძღუართა—მღვიძარებასა: იგინი სუფგრძლებით დაითმენდნენ სიძნელეთა, განამრავლებდნენ მოწყალებასა, განაკრცელებდნენ სიუ-

უარყოფს და პატივისცემით გარემოს აღუდვიდენ მისგან შობილთა შვილთა; იზრდებოდნენ და განსძლებოდნენ მარადის ზეციურითა მანანათა და, მოწყუენი სახარების კლდისაგან, განშვენდებოდნენ ყვაილებითა.

უხენაესმა ღმერთმა იხილა ესე ზეცით, მოხედა ახალსა აბელს — იხლად-შობილსა ძესა თვისსა და მსხეობასა გუამისა მისისასა — ეკკლესიას: და სათნო-ყო მას სუნი კეთილ-სუნელებისა. შემდგომად მისა მან გამოიყვანა იგინი უღაბნოსაგან დეკნულებათა წარმართ-მთავართასა და მოიყვანა იერუსალიმსა შინა სულაიერისა და ქუჭყნიერისა მშვიდობისასა საშუალობითა კეთილ-მსახურთა ხელმწიფეთასა. მან აღიღო ხელში კუკრთხი რკინისა და იყო მწესად ეკკლესიისა თვისისა არა მკაცრად ვითარცა ოდესმე მწესიდა ისრაილსა, არამედ სიმშვიდით და მოწყალებით; რამეთუ ვინცა მუქარაობით შემუსრნა ზიკუენი, იგი აწ სიმშვიდით შეაერთებდა უკანასკნელთა. და რადგანაც მოძღვრებამ ასწავა ყრმათა მოწილება, მისთვის ღმერთმანცა იყო ჩუჭნებად მათდა სიუარყოფისა თვისისა: მიაქცია მახვილი რისხვისა (ქარქაშისა) და გარე წარაქცია მღვრიე სასმისი, მიერთეული (ოდესმე) ასულისადმი სიონისა; გამოსცადნა იგინი და (შემდგომ) მისცა მათ ერთად სულაიერისა მშვიდობისათანა განსვენებაცა ხორციელი. მან მოჭხსნა ქედისაგან მათისა ჯაჭვი წარმართთა მიფლობლობისა და მართლ-მსაჯულებასა შინა თვისსა აღადგინნა მეფენი მართალნი და ღუთის-მოყოფარნი: მისცა მათ ხელთა შინა კარავი მათის საწმუნოებისა, რათა მათ აღაშენონ იგი სულაიერითა, არა კაცობრივის ხელგუნებით გათლილთა ქუებითა. შემწეობითა კეთილ-მსახურისა კონსტანტინესითა, ახლისა ჩუჭნისა სოლომონისათა, მოიყვანა მან ოთხთაგან კიდეთა ქუჭყანისათა, ბრძენნი ხურთ-მოძღვარნი, რომელთა საშუალობითა მან შეენიერებით აღაშენა ტაძარი საწმუნოებისა თვისის ეკკლესიისა. მათ განაშვენეს იგი უხრწნელთა ოქროდთა სიბრძნისათა, გამოჭხატეს გარემოს მისა ზეციურნი ხერხუიანი ქუჭყანასა ზე-

და, და ყოველი მსოფლიო ჰყვეს ერთ სახლად ერთისა ქრისტესთვის და ერთ ეკკლესიად. მას ღმრისა შინა ანა ვინ არ იყო გლახაკ სიკეთითა; ჩუწნს ქუწყანაშიაც თქონ და ვეცხლი, ესე იგი სიწმინდე და სიწმინდე, იუჟენ ვითა ქუწანი. მაშინ გაბედვით გამოდიოდნენ მღუდელ-მთავარნი, მოადგილენი ქრისტესნი, განმგებლობასა ზედა სახლისა მისისასა; ბრძენთა მოწყემსთა იწყეს მწყსადსა სამწყსოთა, შეიქმნენ მკურნალებად, აშორებდნენ დამწალთა წევრთა, ხოლო მღვიძარენი მღუდელნი მოაწმებდნენ საყრდენ გუნდრუკსა, მაშინ შეიძლებოდა ხილვა ქრისტესი, ვითარცა სიძისა დიდ მშენიერსა სამოსელსა შინა მიმავალისა საქარწინოსა საწოლსა ზედა თვისსა: ტბილითა შესწმინთა იგი მიიქცეოდა უმანკოდსა ქალწულისადმი მეტყველი: „განაკრცველუ ადგილი კარვისა შენისა, და მოსაკიდელნი ეზოთა შენთანი აღმართენ, ნუ ჭრიდებ, განაკრძელენ საბელნი შენნი, და მანანანი შენნი განაძლიერენ. მერმეტა მარჯვენით კარძო და მარცხენით კარძო განჭოინენ, და თესლმან შენმან წარმართნი დაიმკვიდრნეს, და ქალაქნი მოხრებულნი დაიმკვიდრნენ. ნუ გეშინიან, რამეთუ გრცხვენა, ნუცა გეკდიშების, რამეთუ იუკედრე, რამეთუ სიწმინდე სიუკუნო დაივიწყოს, და უწუდრება ქუწიობისა შენისა ანა მოიხსენოს მერმე, რამეთუ მე ვფუტე და ამიერითგან მერმე არღა შევინანო, განვისკუნო შენ შორის, რამეელი ხარ განსასკენებელი ჩემი უკუნითი უკუნისამდე“. (ისაია 54, 2 და შემდ.). მაშინ პირველ დაწყებით—ბოლოტმა მტერმა, რამეელი ფარულად (იმ ღმრდმდე) ვერ მიხედა, სცნა რა რამეელ მანქანებანი მისნი კდემულ იქმნენ; რამეელ მსოფლიო აღუვადა ღუთის-მისა ხურებოთა; რამეელ მოტყუებულნი გუაღად გამოხსნილ არიან; რამეელ სამოთხის მემკვიდრეთა მიისწრაფეს მამულსა თვისსა; რამეელ ქვემძრომა ქუწყანასა ზედა გემოთ-მეყვარებამან ჭსცა ადგილი განბწყინებულსა ზეციურსა სიწმინდესა; რამეელ ორღანო სიძულელისა შეიმუსრა და ნაყოფმა სიუწარულესამ იყო განმრავლებად; რამეელ სასოება ყოველთა, განიხსნა ყოველისგან ქუწნაღსა, ამაღლდა და გა-

ნისკენა ზეცისა სამკვიდრებულსა—იწყო გამოძრომს სოცლისკან თუ-
სისა სიბოროტისა და მუვიწალმა ვითარცა ლომმან, იწყო ტრიალი
დაღრენილითა პირითა და სცდილობდა შთანთქმად ეკლესიისა, რომ-
ელი გამოხსნილ არს ქრისტეს მიერ. დასაბამსა უძლური დატყეულ
იქმნა: ერთმა სულმა, ერთმა ხორცმა, განმტკიცებულთა თავისა მიერ,
ჭკუეს ამოდ მანქანებანი მტერისანი. უკეთუ იგი ესრელდა ვისმე ჩუქუ-
ლებრივთა ისართა თვსთა, და დააკეთებდა მრუშებითა, კაცის-მკუ-
ლულობითა გინა სხვითა ბიწიერებითა— მიისწრაფდნენ მუნ ბრძენნი
მკურნალნი და დამყარებდნენ მას პირველ დაწყებითსა სიმართლესა
შინა. ხოლო ოდესცა (მტერმან) დაინახა, ვითარმედ კიცხვითა აღი-
სო ბრძოლა, რომელი მას, დამყარებულსა ცთუნებასა ზედა, აქუნდა
ხვეულებრივ მარცხენესა მხარესა ზედა, მაშინ მან ხელი სტაცა სა-
ჭურველსა მარჯვენისა მხარისასა. გარნა რასა შინა მდგომარებდა იგი
(ესე საჭურველი)?—მას შინა რომელ ვითარცა დასაბამსა უოკლად
შემაცოუნებლითა მოტყუებითა განმტყემელმან, მიიზიდა რა ბიწებითა,
გამოდუნა კაცი სამოთხით, ეგრეთვე აწცა იმავე (საჭურველითა) გა-
მოვიდოდა იგი ახვარესა ზედა ბრძოლად ჩუქუნთა აღჭურვილთა
(მოკრინალთა) თანა. „რა სახმარ არს ჩემდა, იტყვის იგი, მოწყულსა
თქუნნი კერძოთა ისართა მიერ და გამოსულსა ბრძოლით ძლეულად?
ჩემთვის საჭირო არს უოკლად აღმხორციელი მანქანა (მაშინა), ჩემთვის
საჭირო არს იარაღი, რომელსა შეუძლიან მოქმედება თქუნ-
თა მყართა კლდეოა ზედა. თქუნნი მიგიღიეს კანონად სიყუარული,
რომლითა ვასხებითად ჭკურნებთ თვსთა წყლულებათა: მე მას გარ-
დავაქცევ სიძულილად და მით სრულიად შეგმუსრავ თქუნნი. თქუნნი
მიგიღიეს მცნება მშვიდობისა და შენაწევრებულხართ ერთ ხორცად:
მე გარდავაქცევ მას მტერობად და ერთობასა თქუნნისა განკუთვ-
მრავალ ნაწილად.“

მიჭხედეთ რასა იტყვის უოკლად ბოროტი (მტერი, განცოფე-
ბული) სიძულილითა, რომელიცა უცხო არს სინახულისკან: ამა

ბრძოლისათვის, იტყვის იგი: „მე განვამზადებ უძლეველსა იარაღსა ანა-
მას, რადსა ცნობად თქუენ მეცნიერ ხართ—ანა ცოდუათა, რომელ-
თაგან განსწმდებით სინანულითა; ანა სიძულილსა, რომელსა აუუ-
დებთ სიყუარულითა; ანა ქცევასა იძულებითსა, რომელსა სთრგუ-
ნავთ ნებაყოფლობით—მეგობრულითა მეცადინეობითა; ანა კიცხვასა
გინა კაცის კუელსა, რომელნი გძულან თქუენ, დამდებელთა სასოები-
სათა (მოცემულსა) აღთქმასა ზედა; მაშ რასა, მკითხავთ თქუენ?—
თვალნი თქუენ ყოველთანი მიქცეულ არიან სასოებასა ზედა და თავსა
თქუენსა,—ქრისტეს ზედა; მე მაქუს ღონის-ძიება განმოკებისათვის
თქუენისა ურთიერთისაგან, ესე არს სწავლა ჭკრეტად მისა სხუა და
სხუა გუარად. ვითარცა ოდესმე პირდა-პირი ბრძანება ღუთისა სიტრუ-
ვით განუმარტე და დავუც თქუენი პირველი მამა; ნამდვილად ებ-
რეთვე აწცა შესაძლო არს ჩემდა სიტყუანი წერილისანი რომელთა მე
თქუენგანთა დავანახო წინააღმდეგობის ჭეზრსა შინა და მით აღვრიერთ
თქუენ ყოველნი; იქმნება მოკახეზრო, დაგინულა რა გონება თქუენი,
გაჭკრეტინათ თქუენ შუამდგომელსა ზედა მშვიდობისასა, ვითარცა
მიზეზსა ზედა სიძულილისასა. იქმნება მომიხდეს მე, რომ შეგიყვან-
ნათ თქუენ, ცთომილებათა და გასწავლათ თქუენ, ვითარცა ოდესმე
პირველსა მამასა თქუენსა, ჭკრეტა ცხოვრების ხესა, ვითარცა ცნო-
ბასა ბოროტისასა. დიალ, ცოდუა, რომელიც მიუჭარს ყოველითა გუ-
ლითა, ესე არს მტერობა განმოკრებული სინანულითაგან; ესე მზვარობ-
რობა, სურვებადი ჩემთვის წყუდიადი, რომელი არა განქარდების ნათლითა
მეცნიერებისათა.“ ძმანო, მან არათუ მხოლოდ მოითუქრა ესე, აგრეთვე
კიდევ აღასრულა; არათუ მხოლოდ მოინდომა, აგრეთვე კიდევ შე-
ასრულა: მან ესწოლა ქუები ტამარსა ქრისტესსა, და შეაწყია იგი;
განსჭიმა თვისი შვილდისარნი და უქმნა წყლულებანი რხეულთა. კაჲ! (მან
ესე ჭქმნა), რამეთუ თვით სახლსა შინა ღუთისასა აღმოხინდა ბორო-
ტება: წინამძღუარნი კარვისანი გარდააქცივნა დამარტეველად მისა,
მთავარნი მისნი ჭქმნა თვის მონაწილეებად საქმესა შინა აღხრებისასა,

ხელთ ვწყემსნი—განმყოფელად თვს შორის სამწყურსო. მან აღადგინა მაკედონიონ მტრად ჰირის-პირ ნიჭთა სულისა წმიდისათა, რომელსა შთაგონა უნებისყოფა ღმრთავებისა მისისა; უჩხეკდა ნესტოვსა ანა ცნობად დიდებისა მხალად-შობილისა და გამოუთქმულისა განხორციელების საიდუმლოდსა; ასწავებდა ეგვიპტის გურნებისა წყუდიადისასა წყუდიადითა და წარმოდგენასა განკაცებისასა ანამედ ანა ნამდვილად.

რადღა ანს შემდგომ ამისა? — ამიერიდგან სიტყუა ჩემი ანს უწყება საგოდებელთა შემთხვეულებათა: ვინაოდგან შემდგომად ამისა (მტერმან) დამუსრნა ერთობა ეკკლესიისა მრავალ ნაწილებად: დაიწდა ტაძარი ღმრთისა აღშენებული ჭეშმარიტისა სოლომონისა მიერ საშუალობითა ბრძენთა ხურათ-მოდღურათათა; აღიფხვრა საქმე ნეტარათა მოციქულთა, უხილავმა ნაბუქოდონოსოვრამა გამოგვაცლევინა ჩუქნ დიკადმდე სასმისი რისხვსა ღმრთისა; წარსტყვენა ქუანი ტაძრისა ღმრთისანი ბაბილონსა შინა შერევისა და მტერობისასა; და ანა ხელთ ქუანი, ანამედ საღმრთონიცა ჭურჭელნი ტაძრისანი წარიტაცნა და წარიდო სახლსა შინა თვსსა ქუჭყანასა შინა სენაარისსა. ნუ შერაცხთ თქმულსა ჩემ-მიერ უქმ სიტყუებად: მიჭხედეთ ყოველსა სასულიეროსა საქმესა ჩუქნსა ამა ნივთიერისა მაგალითისა-მებრ. ნუ უკუჭ ანა მიფლობელობენა ჩუქნთა ჭურჭელთა ზედა შვილნი ბაბილონისანი და გურონი უხილავის ნაბუქოდონოსოვისანი? ნუ უკუჭ მათ ხელთა შინა ანა ჭხედავთა სასმისსა სიყუარულისასა, რომელსა ჩუქნ მივართმევდით ერთი-ერთსა? ნუ უკუჭ ანა მათ მიგვტაცესა და ანა მათ აქუსთა თვსთანა ოქროს სასაკმევე, ესე იგი სიყუარული ღოცუათადმი? თქუქნ იხილეთ და ჭხედავთ უკუჭ, რომელ შვილთა უცხეთესლთასა წარიდეს ჩუქნგან სიმართლე სჯულისა და მსჯავრისა, რომელთა მიერ განშეკენდებოდა ტაძარი ღმრთისა. ძმანო, ყოველი ესე ოდესმე შეადგენდა საკუთრებასა ჩუქნსა, ყოველი ესე ეკუთვნოდა მსახურებასა ჩუქნის ტაძრისასა, ოდესცა ჩუქნ ისევე ვიყავით ტყუქ-

აბასა შინა შეტყუებისას; უფულო ესე სამკაული მამათა ჩუქნთა და-
გოტყუეს ჩუქნი პატრიკად სიწმიდისა. მათ ისწავეს ქრისტესგან სიმ-
შვიდე და ჩუქნც იგი გვიანდერძეს; მათ მიიღეს მისგან ახალი სჯული
სიყუარულის სასმისისა და ჩუქნი გარდამოგვცეს იგი. ლოცუა და გო-
ნიერი მისგან ნაყოფი იყუნენ ჩუქნნი, რომელთა ესა ჩუქნი ვხედავთ
ხელთა შინა (კაცთა) უგუნურთასა მართლ-მსაჯულობა ეკლესიისა იყო
პუცად ქრისტეანეთა, რომელითა მამანი ჩუქნნი განსძღნენ, ხოლო ჩუქნი
ვჭკუდებით სიყმილით.

ესრედ უხილავმა მტერმა შეიშურა მხოლო სულიერი ტაძარი
მაგალითისა-მებრ ნივთიერისა ტაძრისა, ჭურჭელი მისნი წარმო-
ტყუობასა შინა თჳნიერ ღუთის კიდობნისა, ესე იგი საწმინდობისა,
და თჳნიერ საღმრთოსა ტეტხლისა, ესე იგი სიწმინდისა, რომელი
სიბრძნეჲს ღუთისამან დაჭყარა ღრმათა შინა ჯურღმულთა სწაკლი-
სასა საღმრთოთა წიგნთა და რომელთა, ვითარცა საგანთა საღმრთო-
თა და ანგულოსებრივთა, მტერი ვერ იზოვა ღირს შეხებად ბიწიერი-
თა ხელითა: აჴა მხოლონი ნივთნი, ზრუნვისა-მებრ ტისა დახწეულნი
მისის შეხებისგან! ვინაჲდგან ტაძარი, ესე იგი ერთობა ქრისტეა-
ნებრივთა ერთა და მშვიდობა მათ შორის, შეიშურა მანქანებითა
მტერისათა; ჩუქნცა აღშენებულნი ერთსა საფუძველსა ზედა დავირ-
ღვივნით, მიმღებულნი ქრისტესნი საფუძველად მხოლოდ თავთა თჳს-
თათჳს, და არა ჩუქნთა ძმათათჳს. მოქმედებითა მტერობისათა,
აღდგენილითა უხილავისა მტერისა მიერ, იყუნენ შერყეულ კედელნი
სიონის ასულისა, და ქუანი ერთისა ტაძრისანი, შედგენილნი სხუა ჳ
სხუა ერთაგან და ვერ შემდლებულნი უმეტეს შემავრებად ორისავე
მხრის ვაკშირისა, განსქდნენ და მით განაქარვეს დიდება სახლისა ღუ-
თისა. იგინი აღხატეს ჩისხუსა მახვილმან და უმეტრებისა სიყმილმან.
განკათუულნი სიყმილითა, ჩუქნი ვხედით მდინარეთა ზედა ბაბილო-
ნისათა (ფსალმუნი 137, 1) საშუალ გოდებისა და გლოვისა მათი-
სა, რომელნი მოიხსენებდნენ ბჭწინკაღებასა თჳსისა მამულისასა, მა-

შინ წოდესაც უგუნურთა და ქრისტეშემკრძობთათჳს, ვითარცა ოდესმე ეგვიპტე, ეგვიპტე აწ ბაბილონი შეადგენდა საგანსა მათის გაშმაგებულისა სურვილისასა და იგინი თქმობდნენ გულფიცხელობითა ვითარცა ნილოთა გამოწმინდასა შინაგნისა თჳსისა კაცისასა! გარნა ბრძენნი ჭკვირდენ ცრემლთა და არა დასცხრებიან გოდებად და გამოხატვად მწუხარებისა თჳსისა თჳთ მწკელთა გამოთქმათა შინა მიმხედველნი ამა უბადრუკებისა და მისა, რომელ ქრისტიანი ღმრთის სახლისანი განბნეულ არიან გზასა ზედა, ვითარცა უპარგისი ნიკთი, გაცალცალკებულ არიან ტომობისა მეტრ და ვასხებიითად შეურაცხებულენ ურთიერთსა; მათ იხილეს რომელ საგალობელნი ჩუქნნი დაკიდებულ უკრულ არიან ხესა ზედა უნაყოფოებისასა. თუმცადა თჳთოეულსა ჩუქნგანსა ყაშსა ტუქნობისასა აქუნდაცა თაუისა თჳსისათანა სჯულნი ღმრთისა ჩუქნისანი, გარნა ჩუქნ მცირედ ვზრუნავდით მისთჳს, რათამცა აღკვეთდინებინა თაუთა თჳსთა შორის თესლნი, მათ მიერ ჩუქნ შორის დათესილნი. შესაძლო საქმეა გალობად უფლისა, მაშინ, წოდესაც ჩუქნ მოკლებულ-ვართ ტაძარსა ღმრთისასა, ესე იგი მშვიდობასა? გარნა უწყოდეთ, რომელ ესე შეგვემთხვია შემდგომ ტუქნობისა, ესე იგი შემდგომად მისა, ვითარ მტკრმან დაარღვია ტაძარი ჩუქნისა მშვიდობისა. თქუქნ მოგანდობ სჯასა ნაყოფითათჳს, რომელთა გამოიღებდა ყოველი სოფელი, ყაშსა შინა ერთ სულობისასა, ვიდრე ჩუქნ ვიმყოფებოდით კრულად ტაძარსა შინა მშვიდობისასა; ხოლო მე ვერ ვაგებდავ სიტუქნობითა გითხრათ უთქმელი, ვინაჲდგან ამისთჳს სახმარ იქმნებოდა ვრცელი მოთხრობა და ჩუქნ განკუშრობოდით წინათ განზრახულისა საგანისაგან.

ნუ უკრულ ყოველთადმი არა ცნობილ არს, თუ ვითარათა მდიდარათა ნაყოფითა სათნოებისათა გამოიღებდა ყოველი სოფელი, ესე იგი არა, ეკრულა და ღიბია, ოდეს იგი ისევ მშვიდობით დაემყარებოდა ერთსა ქრისტიანსა ზედა საწმუნოებისასა? მას ყაშსა შინა ეგვიპტეში ქალაქი ასუდეკ (ისაია 19, 18) ღმრთისა ეკუთვნოდა წინას-

წარ უწყებისა მეტრ წინასწარმეტყველისა, და რომის სამთავრობო კითხვას კვერთხი რკინისა მსახურებად ყოველსა სოფელსა მტკიცედ და შეუმუსრავ ზღუდედ. აქაია, ელლად, მაკედონია—გამოზრდილნი მოციქულთა მიერ, მოწიყულნი და დამტკიცებულნი ჰაკლეს მიერ, აღმეტყვენ ასიასა და შემწეობითა მადლისა ღმთისათა, არა დასცხრებოდნენ აღორძინებად თესლთა მისთა. ხოლო განსაკუთრებით ქრისტიანთა სომეხთა მოართმევდა ღმერთსა მდიდართა და უხუთა ნაყოფთა იმა დროდმდე, ვიდრემდის დამყარებულ იყო იგი ერთსა ქრისტიანთა ზედ ეკლესიისასა: ჩუქნს მხარეში ღმთისა საკურთხეველნი განმრავლდნენ ვითარცა ცაში ვარსკვლავნი, ხილვისა მიერ წმიდისა გრიგორისა (6); (მას შინა შეიძლებადა ხილვა) თეთრ-თოვლიანთა არკეთა, მწკანვილკანთა საქმეობთა, მღვიძარეთა მწყემსთა, მხმობელთა ტკბილთა ხმითა; რამეთუ (მაშინ) განეშორა მძათერი ჩრდილოეთი და მოჭებრის სამხრეთმა ქრისტეს სულის სიუწარულსამ.

გარნა ოდეს ერთობა მსოფლიოდასა დაიწყო, ვითარცა (დიდი) შეკვეთხვა უბადრუკება! ოდესცა ჩუქნს განვიზრახეთ აღმენება სარწმუნოებისა ჩუქნისა სხუა და სხუა ქრისტიანთა ზედა და ვიწყეთ ბრძოლას ურთი-ერთისა შორის, მაშინ ვითარცა დამარცხება გვიქნია ჩუქნს! ოდესცა გუამი ქრისტესი განსქდა ნაწილებად, მაშინ ვითარცა მოუთმენელი წელულება შეგვეძინა ჩუქნს! ოდესცა წევრნი (ქრისტესნი) შეიქმნენ ერთმანერთის მტრებად, მაშინ ვითარცა აურაცხელი იყო რიცხვი დასჯილთა! ოდესცა შუამდგომელი მშვიდობისა უფალი ჩუქნი იესო ქრისტე ჩუქნს ვჭქმენით საგნად მტრობისა, მაშინ ნაყოფად მისს (გამოსჩნდა) სიძულელი ნაცულად სიუწარულისა, ოდესცა ნაცულად

(6) ნერსესი გულისხმობს აქ წმიდა გრიგორს სომხეთის განმანათლებელსა. წინასწარმეტყველებითისა ხილვისათვის მისისა, რომელზედაც ანიშნებს ჩუქნი ავტორი იხ. აგათანგელოსთან მისს ისტორიასა შინა, ვენეცია, 1835. გვერ. 553 და შემდგომი.

ახლის სკულისა, ზეცით მოძღუერისა მიერ მოწმეულისა, ჩუწნი მი-
ვიდეთ სკულა ამა სოფლის მთავრისა, მაშინ ჩუწნი უგულისხმე ვიქ-
მნებით ყოვლისა სათნოებისადმი. (უკეთუ არა ვსცდები), ძველს ესე
იქამდინ შემაჭირებულ იქმნა, რომელ წარყვანილნი ტყვედ გერ იკად-
რებდნენ წინაჲ წარმტყვენელთა მათთა გალობად უფალსა თვისსა
ქებისა, მე ვიტყვი საწმუნოებისათჳს და აღსარებისა, რომელთა თჳ-
თოეული მათგანი იცავდა თჳს შორის შეუხებელად. ყოვლისა ამის გამო
მრავალ გუწართა უბადრუკებათა შესცვალეს ჩუწნი კეთილ-დღეობა;
რამეთუ იმა დროდგან შინაგანცა და გარეგანცა გულისთქმათა გარე-
მოზღუდეს ერთი ქრისტიანეთა. და რადგან ჩუწნი ნება-ყოფლობით
მოვიძულეთ სულელები მშვიდობა, მისთჳს ღმერთმან მოგუკლო ჩუწნი
გვრეთვე მშვიდობაცა ნიუთიერი. ესრედ ჩუწნულებრივ იქცევა იგი:
ოდეს ჩუწნი სულთ მიკეტემით ჩუწნთა გულისთქმათა. იგი უგულუ-
ბელს ჭყობს ხორციელთა ტანჯუათა ჩუწნთა; ხელთ რაღასათჳს?—
მისთჳს, რათამცა ჩუწნი, ბირებულთა თუმცაღა თიზიკურთა ვნებათა
მიერ, განვივიძოთ და შევინანოთ უზრუნველობასა შინა სულისა ჩუწ-
ნისას. ამისა არა ერთსა მაგალითსა წარმოადგენს ერთი ისრაილთა,
რომელსა ღმერთი არა ერთგვის დასჯიდა ზემოკე მოყვანილას მაგა-
ლითისა-მებრ. მან დაჭყობა არცა ტაძარი, არცა ერთი (ისრაილთა),
არამედ მისცა იგი ტყვედ ბაბილონელთა, ვიდრემდის დასასრულ არ
განიფრთხე ისრაილმან ხორციელისა ტანჯვისა-გამო და არ განთავს-
უფლდა მონებისაგან ცოდუათა. მაშინ მხოლოდ, გამოხსნილ რა იქ-
მნა ხორციელებრთა უბადრუკებაგან, მან თანა შემწეობითა ღმრთი-
სათა დაიკვიდრა პირველივე მამული თჳსი. ესრედ წარმოუდგება ჩუწ-
ნიცა (ხვედრი) პირუთნებელსა გამოვიძიებელსა. ჩუწნი ყოველსა შინა შეუ-
დგით მის მაგალითსა; თჳთ თავით თჳსით იგულისხმების, რომელს ამა-
შიაცა ჩუწნი უნდა უეცრად დამდგარვიყავთ მათ ბილიკზედ. აჴა რაღას-
ათჳს შემდგომ ნებაყოფლობითისა შთაგდებისა თავთა თჳსთა უფს-
კრულსა შინა განხეთქილებითისა ჩუწნი დასასრულ გამოვსხნდით მო-

ნებად ხორცილთა: წყლულებს განძინდა და შეუწავს-ჰყო კურნებას საშუალობითა სიმშვიდისათა. „თერხთიდგან ვიდრე თავამდე არა არს მის შორის სიმართლე; მომწიწარ, სოფელსა თქუძნსა წინაჲ თქუძნსა უცხონი მოსჭამენ.“ (ისაია 1, 6 და შემდგ.), რათა (იძულებულნი) უნებლიეთ ეძიებდეთ კურნებასა.

გარნა რა გარდახდომილებაჲ ესე რომელმანცა დაიმსახურა ესრეთი ფიცხელი სასჯელი? იგი საცნაურ არს ყოვლისადმი ზიროსებულისა მოაზრისა. გარდახდომილება ესე იყო არა ხორციელი, რომელთა შეენდობა სისუსტესა (კაცისასა), არამედ სულიერი, რომელსა არ შეუძლიან ზოგნა დროებისა და შეწირვა სინანულისა, არა მომეტებულად ვრაცხ გამოკვანტო იგი აქა არა მრავალთა სიტყუათა შინა; ჩუძნ ვართ ერთმანერთის მტრები, არა ხოლო ხორცილთა, არამედ სულითაცა; მოვიძულეთ ერთმანერთი არა იმ განზრახვით, რომ ერთმანერთს ვაკნოთ, არამედ საელყო საყვარულთა ღუთისა მიმართ, და მიზეზი მშვიდობისა — ქრისტე, ჩუძნ ვაკვანდეთ მიზეზად შოროთისა; ჩუძნ ჩუძნი თავი ბოგონა მოწაფებად მისსა არა ვასხებიითი სიყვარულთა, არამედ სიძულადითა; დავსდევთ საფუძველად სიბრძნისა ჩუძნისა არა მსხვერპლი დავებისა მამისათანა, არამედ შური დათესილი ვანისა მიერ; ჩუძნ სულით შემოსილთა დაუტკვეთ ყოფნა სულიერებად და, რა მიუეტენით გულის-თქმათა შეაქმნენით ზიროსებებად, აჰა რადსათჳს, დავიგაწყეთ რა კანონნი ცხოვრებისანი გამომავალნი სულისაგან, ჩუძნ დაუმონენით კანონთა ხორციელებრითა;

ესე არც შეიძლებოდა სხუა ნაიწად; რამეთუ იტყვის მოციქული ჰაკლე: ერთითა სულითა ჩუძნ ყოველთა ერთისა მიმართ გუძამი სანათელადიეთ გინათუ ურიათა, გინათუ წარმართთა, გინათუ მონათა, გინათუ აზნაურთა, ზე ყოველთაჲ ერთისა მიმართ სულისა გვისუფნებს (ა კორ, 12, 13); ამისთჳს რომელ სხუა ზ სხუა გუძარნი წევრნი ერთისა მიმართ თავისა ზ ერთისა მიმართ გუძამისა განწყობილ არიან. ხოლო აწ ჩუძნ ერნა, განყოფილნი ხორცილთა ზ შეერთებულნი სულითა, ვიქცევით წინააღმდეგ დებულებისა ზ კანონ-

ნისა მოციქულისა: ჩუენ ვიპყრობთ ნათესაობითთა კაკშირთა ხორცით და გულ-ტკივნეულობისა ურთიერთისადმი: ხოლო სულიერს კაკშირს ვი ვერდებით. ნიუთიერს საზრდელს და სასმელს ჩუენ ვუყოთ ერთ-მანეთშია, ხოლო ქრისტეს ტრავებს უცხოობით. ჩუენ, სხუა და სხუა თესლნი ქრისტეანენი, გულსმოდგინედ წარკაფთ სალთა შინა მეგობართა ჩუენთასა, ხოლო სახლსა შინა ღუთისასა ადგილსა შეკრებისასა სხუა და სხუა გუერთა ქრისტეანებრივთა ერთა, მიუაფთ სინელით. სიტყუათა შინა და მოთხრობათა ჩუენთა ჩუენ გამოვსატავთ საწმუნოებასა და ნდობასა ურთიერთისადმი, ხოლო საწმუნოებასა შინა ღუთისა მიმართ ჩუენ ერთმანერთს არ ვეთანხმებით. ჩუენ უკუენი ვიწოდებით ქრისტეანებად და ვლით ერთით: და შითვე ბილივთა, ვაჩნა ვითარცა უგონო ქმნილნი, შეძრწუნებით ვერდებით ერთმანეთთან მოგზაურობასა. ღმერთმანცა, მიმხედველმან ჩუენსა უგუნურებასა დაგვიტევა ჩუენ და მოაკლო თვისი ზრუნვა ხორცსა ჩუენსა, ვითარცა ოდესმე ასულსა სიონისასა, და თითქმის უმეტესიცა, ვდრე ესე, „რამეთუ უკუელსა, რომელსა მიეცა დიდად, დიდადცა მიელონ მისგან“ (ლუკ. 12, 49); და აღმოჩენილი შემცოდეთ (უღირსად ხმაურებისათვის) უდიდესისა მადლისა ღირს არს ეგრეთვე უდიდესისაცა დასჯისა; ვინაოდგან სახიერება ღუთისა არს აყენებს მისსა მართლ-მსაჯულობასა, ოდესცა იგა არ ემთხვევა სინანულსა კაცის მხრით,

და რადგან ჩუენ ვსცოდეთ პირის-პირ სიუყარულის კანონსა და გარდავხედით მცნებასა მშვიდობისასა, ვერ შემწირველნი სინანულისანი, მისთვის მოწყალება ღუთისა ძლეულ-იქმნა მართლ-მსაჯულობითა მისითა, და მან (მართლ-მსაჯულებამან) მიგვიღო ჩუენ სულით ღელვაგვემულთა ეგრეთვე მშვიდობაცა ხორციელი. რომელ ესე ესრედ არს, დასამტკიცებელად სიტყუათა ჩემთა მსახურებს თვთ საქმე. მაშ საზოთხე ღუთისა პირველ უყოფილისა თვისისა მდგომარეობისაგან არს შეიქმნა რკინის სახმილად? მაშ არს დამდაბლებულ იქმნა, არს მრავალ ჯერ ძლეულ იყო უძლეველი შემძლებლობა ბერძენთა? — თქვენ

მოგანდობთ განსჯასა მისთვის, თუ რა შეემთხვა შემდგომ ამისა სომხითსა: მოიხსენეთ მხოლოდ ისა — თუ სად ეკუთვნოდა შეკრება ამა კრებასა და სად განგდებულ ვართ (7)! და რადსათვის უკუწმეს ესრედ არს, ძმანო? — უმზარეთ ამას, გთხოვ თქვენს, პირუთინებელითა თვალთა: არა მისთვისა, რომელ ჩვენს განკაპეთ ერთი ხორცი ქრისტესი მრავალ ხორცებად? — არა მისთვისა; რომელ ჩვენს განკუყავით ერთი მისი ეკლესია მრავალ ნაწილებად? არა მისთვისა, რომელ ჩვენს, ქრისტიათანი არა სახელითა ჰავლესითა და კეთესითა ვიქადით არამედ (სახელებითა კაცთათა) კელურთა და მხეტებრივთა? — დავივიწყეთ რა სახელი ქრისტესი, ჩვენს კმზვარობრობთ ურთი ერთისა წინაშე სახელითა ჰაივისათა, არამისათა, რომაელისათა, ელლინისათა, და ვშთებით ურუებად ეკედრებათა ზედა ჰავლესთა, ჩვენსდამი მოქცეულთა ამა მიზებისაგან: „უგუნურნო, იტყვის იგი, ნუ ჰაიკ ვჟუარს-ეცჟას თქვენთვის? ნუ სახელისა მიმართ არამისათა ნათელილეთა (8)? ვითარ უკუწმეს თქვენს ჰრატხთ მეორედ სახელსა ქრისტესსა, რომელიცა მოკუდა თქვენთვის, და იქადით სახელებითა წარმართთა წინაშართა თქვენთათა“ (კორ. 1, 13)? განა ესე არა ესრედ არს? — მიუგებთ რა ურთი ერთსა ვითხუასა ზედა წოდებისათვის აღსარებისა სასოებისა ჩვენისა —

(7) ნერსესი გამოხატუქვამს გულმტკვიინელობისა, რომელ კრებას ეკუთვნოდა უოფნა არა კილიკიასა შინა (დაჭერილსა სომხებისა მიერ 1080-დან 1393-დმდე), არამედ დიდს სომხითში, რომელიც იმ დროს იყო ხელთა შინა თათართასა.

(8) სიტყუათა ჰავლესთა კორინთელთა მიმართ გარდასცვლის რა, ორატორი აღარებს მათ საგანსა თვისსა სიტყვისასა. ჰაიკ მამამთავარი სომეხთა და დამფუძნებელ პირველისა მათის გჟარ-ტომობისა სცხოვრებდა 2107 წლის წინათ ქრისტეს შობისა; არამ მეექვსე მეფე ტომისაგან ჰიკისა სცხოვრებდა 1827 წლის წინათ ქრისტეს შობისა. სახელისა მიმართ ჰაიკსა, სომეხნი უწოდებენ თავთა თვისთა ჰაიკად, ხოლო სახელისა მიმართ არამისა, ვითარცა გვარწმუნეს მოსე სორ. უცხოთ ერთ იწყეს წოდება მისის თანა მონათესავეობისა არმენებად, ანუ არმიანებად (სომხებად) (იხილ. ჩემი თარგ. მისის ისტორ. სომხ. მ. 1858 წიგ. 1. თავ 12 გვერ. 47).

იესო ქრისტესა, ჩუწნ ხომ მათ არა ვკმაყოფილდებით: ჩუწნდა სს-
ჭირთ არს მასვე დაუმატოთ კიდევ სსხელები წარმართთა (9).

ჩუწნ ვჭქმერთ სსსიგუდინე ცოდუა ჩუწნის შუერიგებელის მტე-
რობითა; რამეთუ ჩუწნ უარ ვჭყავით მტნება, რომელიც წარმოგვი-
წეს ჩუწნ ვეძიოთ მოტეკება მიტეკებითა; ჩუწნ განვიკიცხავთ არა
ხოლო ერთსა სულსა წმიდასა,—არა, ჩუწნ ვჭხედავთ, რომელ ერთი
ერთი განვიკიცხავს მეორესა, ერთი ვეკლესია—მეორესა, ერთი სჯული
—მეორესა. ეს ესრეთი გარდახდომილება არის, გვაუწყებენ ჩუწნ
უტყუარნი ბაკნი, რომელიცა არ მიემთხვევა მიტეკებასა, რამეთუ იგი
ჭგიეს ბოროტსა შინა თხნიერ სინანულისა! ჩუწნ დაუტეკეთ სიუჭა-
რული, ესე უმთავრესი მტნება, ესე წყარო ყოველთა კეთილთა და,
ხელსეჭყავით რა მტერობასა, ვიწყეთ მოგონება ყოვლადშესამლოღსა
საბოროტისა. სიუჭარულმა არ იცის შური; გარნა ჩუწნ აღსრდილთა
განონთა შინა არა სიძულდილისა, ვიწყეთ შური. სიუჭარული არა
განრისხდების, ხოლო ჩუწნ არა დაკსცხრებით ბოროტისყოფად
ურთიერთისადმი, სიუჭარული განშორებულ არს მოცილეობისაგან,
ხოლო ჩუწნ დეკავკემულნი შურითა არა დაკსცხრებით ორგეკძოვე
განვიცხუად ჩუწნისა სიძარტლისა. სიუჭარული არა ეძიებს თავისას,
ხოლო ჩუწნ არა ხოლო ვეძიებთ თავისასა, არამედ უსამართლოთა
სახითაცა თეჩხით ვსრესთ მოყუსის უფლებათა და ვსცდილობთ აღ-
ვადგინოთ თხსნი სკუთარნი უფლებანი, და მისგამო დიდად ვშორ-
დებით მშვიდობასა. ჩუწნ არა ვსცდილობთ ორისავე მხრით განუმარ-
თოთ გარდახდომილებანი ჩუწნნი; გარნა შეკსძინებთ რა წელულებათა
ზედა, თვითეული ჩუწნგანი თეიქრობს მისთხს, რათა იხინებოდეს
მართლად და მჯობნედ.

(9) ესე იგი ოღესცა ჩუწნ ვვკითხავენ, თუ რომლისა სარწმუნოებისანი
ვართ ჩუწნ არა ვჭკმაყოფილდებით უკეთუ მოგვიგებენ—მე ვარ ქრისტინე; ჩუწნ
ვითხოვთ რათა ამანედ კიდევ დამატებულ იყოს ისა, თუ რომელსა სსხელობრ
ერსა ვეკუთვნიოთ ჩუწნ.

აჭა ვითარის უსწორლ და ბრუდე გზით დაუდიკართ ჩუჭნ ახ-
ლას! ბორღტად ვხმარობთ რა სიტყვებსა, ჩუჭნ კვქადაგებთ სიუჭა-
რუფსა ღუთისა მიმართ, ხაღლ მართლიად კი გკძულს იგი. ნამ-
დვილს ბრძოლასა, რომლითა გებრძვით ქრისტესა, ჩუჭნ ტუჭვილის
სიტყვებითა ვუწოდეთ მშვიდობად მისთანა. აჭა უბორღტესი ტოლ-
მილება, რომელიცა ებრძვის სინანულსა! აჭა წარმწემედელი მსჯობ-
რობა, რომელიცა ჩუჭნ, შემანიწრობელთა, გვეჩვენება თავმდაბლობად!
აჭა მჩხობლი სიბნელე უმეტრებისა, რომელსა ჩუჭნ უწოდებთ ნათ-
ლად! აჭა ჭეშმარიტი სიკუდილი, რომელიცა უარ-ჭყოფს ცხოვრების
ძიებას. ნათელი—ქრისტე მისთავსე მოვიდა, რათა განანათლოს (ეს
სიბნელე), რათა მას ცხოვრებასა, ძაღ-უდვას განცხოველება ჩუჭნი ამა
სიკუდილისაგან. მანცა ნამდვილად განგვაცხოველა ჩუჭნ, შთათვლულნი
ცოდუათა შინა თვნიერ სინანულისა, და განგვანათლა შარავანდედითა
წმიდისა მცნებისათა, რომლისა პირის-პირ შევსტოდეთ ჩუჭნ და მა-
მათა ჩუჭნთა, გამოჩენილთა უსჯულთებად და შემტოდებად; და ჩუჭნცა
გვბრძნობთ, რომელ სისწორისა და სიმართლისა მეტრ, ღმერთმან
ცოდუათა ჩუჭნთათვს მოაკლინა ჩუჭნ ზედა ყოველი ესე. კარნა რად-
განაც ჩუჭნ არ დავიტოვით მისი სჯული და არ მოვიქეცით მცნებისაებრ
მისისა, მისთავს ჩუჭნ თვთ ნებობით მიტემულნი უხილავთა წვა-
ლებელთადმი, მიგვცა მან ხელთა შინა გულ-თვიცხელთა მთავართათვ,
არა სამეოცდა ათსა, არამედ შუდ ასსა წელსა (10); და განგვბო-

(10). შვიდ ასსა წელსა სომეხთ აღმოსავლეთის ეკკლესიისა განყოფისასა
პერძენთ ეკკლესიისაგან ნერსესი სთვლის არა ქალკილონის კრებიღვან (451),
ვითარცა შეცთომით ამოხს ნეიმანი (იხილ. გვერდ. ზედა 33 მისისა თარგმნის
შენიშვ. 37), არამედ სახელდობრ მეხუთისა ვიხარშაბათის კრებიღვან, მოწოდე-
ბულისა ბაბკენისა მიერ. დავსთვლით რა 491 წლიღვან 1179 წლადმდე, ოდესცა
შესდგა რომაულას კრება, ჩუჭნ მივიღებთ 688 წელსა, რაგცა შეადგენს ცოტა
ნაკლებ 700 წელსა, რომელთათვს გვეტყვის ჩუჭნ ორატორი, მომხმარებელი
მრთელისა ციფრისა.

ბასა შინა ამა დროასას წარუვანილი ტუვედ ეკლესია ქრისტესი
უბადრუკებდა ბაბილონსა შინა შერეებისა და მტრობისასა, მუნ, სა-
დაცა მხტოვანნი მსჯულნი არა მართლითა, არამედ უსჯულთა სჯიდ-
ნენ მსჯავრითა. რამეთუ ჩუქნ მოგვეწერების წინასწარ-მეტყველება:
„გამოვიდა უსჯულთა ბაბილონით მოხუცებულთაგან მსჯულთა“
(დანიელ, 13, 5). და საჭირო არსაა ჩემდა ხელ-ყოფა კვერთხსა
უპირმართნობისასა და განკრცელება ლექსთა შინა? ნუ უკუჩქ არა
ხელაკთ, ვითარმედ მთავართა და მსჯულთა დასწერეს მუხლნი
და კანონნი არა მშვიდობისანი, არამედ მტრობისანი? არა
ეწინააღმდეგებინა: სჯულნი ესე ორისავე მხრის კეთილსა, გინა ერთსა,
საზოგადოსა, ჭეშმარიტსა საწმენობასა? სიტყუათა შინა (ამა მთა-
ვართა) ყოველივე მიმართულ არს მისდაში, რათა ერთი ეკლესია
ქრისტესი განიპოს ნაწილებად: იგიცა, ვინცა მართლიად ხდება მწკა-
ლებულად, განვიცხვით მიაწერს ამა წოდებასა თვისსა ძმასა. ში მოხუცე-
ბულთა, უკეთუ სახეებელ არს განპ აბა ქრისტეს წევრთა, — რადსათვის-
ცა შენ (სიმაართლით) განიკითხაკ ძმასა შენსა-მაშა რადსათვის ყოველით-
ურთ მისდავე მიიღტვი, და მოწერილი ამ გუართა კანონთა? ნუ
უკუჩქ არა გასწავეს შენ: „ნუ იძლეკ ბოროტისაგან არამედ ჭსძლე კე-
თილითა მით ბოროტსა მას“ (რომ. 12, 21)? ნუ უკუჩქ შენ არა გს-
მენია: ამას მოახსენებდ წინაშე ღუთის და გწამებდ ნუ სიტყუითა
ლაღვისათა არად სახმრად განსადრეკულად მსმენელთა მათ (ბ. ტიმ. 2,
14).? ნაცუელად მისა რათამცა მიმართო რისხუა შენი ეშმაკსა, შენ
შესდინარ ბრძოლასა შინა ძმისა თვისისათანა არა სიტყუებითა ხოლო,
არამედ მრეთლითა წიგნითა; საფუძველად ხმარობ არა სიყვარულსა,
რადცა არს ქრისტესგან, არამედ სიძულილსა, რადცა არს ბოროტი-
საგან; და არ გეშინის, ვითარმედ შესაძლებელ არს, რომელ შენც,
დამხშველსა მშვიდობის კართა, უფალი გეტყვის კად შენდა, „რო-
მელ შეჩახვალ, და შემაკალთა უტეკებ არა შესულად“ (მატთ. 23,
14). შენ იქადი, და ყოველსა ქებასა მიაწერ თავსა შენსა: იქმნება,

კბიებ დიდებასა და პატივსა ერსა და ტომსა შორის თვისსა, ხოლო ამასობაში გსურის ყოვლისა მსოფლიოსა ძალა დატანებით განყოფას ქრისტესგან, და სამძიმო არს შენდა სმენად ამბავი მისის კეთილ-მსახურებისათვის. განვიცხვავ განგარისხებს შენ და შენ ვერ დაითმენ კეთილ დიდებასა. ამას გასწავებდა შენ უფალი? ეს მოგცა მეტყველმან შენდა: „უკეთუ გიუვარდეს მოუწარენი ხოლო თქუენნი, რად სასყიდელი გაქუს; რამეთუ შეგვერთავთ ეგრეთვე ჭყავნ“ (მატთ. 5, 46)? ხოლო შენ მეგობარნიცა შენნი გძულან; არა მისთვის უკუწ; რამეთუ იგინი ეკუთვნიან სხუასა, და არა შენსა ერსა? (მაშ ამ შემთხვევაში) ბრალეულ ჭყავ ღმერთი, რომელმან განყო ენანი. ვად! ვითარს სიტყვას ძალად შეიტკას ყოველი უზომოება ამა შემწამელისა წელულებისა; ჩუწნ, ქრისტეანენი, შევიქმნენით საკიცხავად ქრისტესთვის, და საკდემელად წინაშე მამისა და წმიდათა ანგელოსთა მისთა: რამეთუ უკეთუ ღმერთი იდიდების გულის-სიტყუათა შინა თვისთა წმიდათათა, რადცა არს ნამდვილ, მამა იგი თანასწორითავე სახითა დაიფარვის კდემითა საბოროტესა შინა ჩუწნთა ჭარბათა, და სახელი მისი მიეცემის განვიცხვასა საშუალო ბოროტთა სულთა.

და რად არს? ნუ უკვე საუკუნოდ დაკშობით ამას შინა? ნუ უკუწ უფალი დაგვივიწყებს ჩუწნ საუკუნოდ, და ნუ უკუწ უსენაესი ვერკოთ ისევე განაგრძობს რისხვსა ჩუწნ ზედა? - არა ამისათვის რომელ შესრულდა რიცხვი წელთა-ყამი და სამძღუარნი ჩუწნისა ვითარებისა უწყებულა ღმერთისა მიერ ჰიროთა იერემიას წინასწარ მეტყველისათა, დასასრულსა საუკუნისასა გამოსჩნდა (საშუალო ჩუწნსა) სიუვარული-ქრისტე დასათრუვარელად ჰიროელისა ცოდვისა. მან იხილა, რომელ ხელსა კაცისასა არა ძალად განახლება ძალისა, და მისთვის მარჯვენამან ღმერთისამან ხსნა-ჭყო აურაცხელითა თვისითა შემძლებულობითა. ამიერიდან წინასწარ-მეტყველნი გვახარებენ ცხოვნების დაბრუნებასა; რამეთუ არა თვით მათ, არამედ ჩუწნ გვმსახურებდა ესე. იტყვის ნეტარი მოციქული პეტრე (ა. პეტრ. 1, 12).

გვაუწყე, ზაქარია! გვმოდღუტე სასოებასა შინა ჩუქნ უსასანი, მოქცეულნი ტყუობისაგან. და იგი გვაუწყებს: „ამათ იტყვის უფალი ყოვლისა-მზერობელი: უკეთუ უძალდობდეს წინაშე ყოველთა ნესტთა ამის ერისათა მათ დღეთა შინა, ნუ წინაშეცა ჩემსა უძალდობდეს; იტყვის უფალი ყოვლისა მზერობელი: აჲ მე აღმოუწოდო ერსა ჩემსა ქუჩუანისაგან აღმოსავლეთასა, და ქუჩუანისაგან დასავლეთასა, და შეკვივანნე იგინი და დავაშენნე შორის იერუსალიმისა და იუენენ ჩუქნ-და ერად და მე ვიყო მათდა ღმთად ჭეშმარიტებასა მიერ და სიმართლისა მიერ (ზაქარ. 8, 6-8). და აწ განძლიერდი, ზოჩაბაბელ-იტყვის უფალი, და განძლიერდი იოსუდეკ მღჳდელი დიდი, და განძლიერდინ ყოველი ერი ქუჩუანისა, იტყვის უფალი ყოვლისა-მზერობელი: სიტყვა, რომელი აღვითქვი თქუჩუნ განოსკლასა თქუჩუნსა ქუჩუანისაგან ეკვიპტისა, და სული ჩემი დადგა საშუალ თქუჩუნსა, ნუ გეშინინ თქუჩუნ; მით რამეთუ ამათ იტყვას უფალი ყოვლისა-მზერობელი: მერმე ერთ გზის მე შევძრე ცაჲ და ქუჩუანა, და ზღუა და ხმელი, და თან შევძრენ ყოველნი ნათესავნი, და მოვიდენ რჩეულნი და რადც ყოველთა ნათესავთანი, და აღვაკსო სახლი ესე დიდებითა, იტყვის უფალი ყოვლისა-მზერობელი“ (ანგ. 2, 5-8). ისმინეთ, ძმანო, რასა წინა დაგვიდებს ჩუქნ წინასწარ-მეტყველი? სიტყუანი მისნი გეკუთვნიან თქუჩუნ ნათესავთ-მთაკარნო (11) ახლისა ისრაილისანო. ესე განკუთილება შენდამი მოქცეულ არს, იესოს მოადგი-

(11), ნათესავთ მთავრებად ერისა, ნერსესი უწოდებს აქა არხიეპისკოპოზთ, და ეპისკოპოსთა სომეხთასა, რომელნიც იუენენ რომკალას კრებაშო. ხოლო უწოდებს იგი მათ „ნათესავთ მთავრებად, იმ საფუძვლით, რომელთა თავადთა და არა თავადთა, გარნა მთავართ-ნათესავთა ძველ სომხ ეთში ჭყვანდათ თვისნი ეპისკოპოზნი, ვითარ მაგალ. ნათესავთა მამიკონოვთასა, ბაგრატუნისათა, ამატუნისათა და ხხუა, რომელნიცა მისგამო იწოდებოდნენცა ეპისკოპოსებად: მამიკონიანთად ბაგრატუნიანთად ემატუნიანთად და შემდ.

ლევ (12) მჯდომარეკ საშუაღ ჩუჭნსა მისის ღირსებით, და ახლისა
ზოჯახახელისადმი (13) დასაკლეთით აღმოსაკლეთის მიმართ განმზ-
ურობელისადმი ხელისა აღშენებად ტაძრისა; თქუჭნცა, თანასწორ-ვა-
ტიოსანო ძმანო, ერწმუნეთ წინასწარმეტყუველსა, რომელ ჩუჭნ
შეკვირბენით აქა არა თავით თვსით, არამედ რომელ ღმერთმან
მოკვიუვანა ჩუჭნ აქა. და მისთვს ნუ ვინ ჩუჭნგანი შერაცხს ამა
ღიდსა კრებასა (საქმედ) კაცობრივსა სიბრძნისა, და საღრმთოსა ამას
განზრახვასა — მარტივ შემთხვევად: (არა ესე არს საქმე) აღმალლებუ-
ლისა მარჯვენისა ყოვლად-შემძლებელისა, მისდა (საქმისადმი) ჩუჭნ
ყოველნი უნდა მივიგულტოდეთ მტკიცითა სასოებითა, ვითარცა წინას-
წარმეტყუელიცა გვიბრძანებს. ვინაოდგან რაოდცა გვიჩანს ჩუჭნ შეუძ-
ლებლად, აღვილ არს მისთვს; ნება მისი არს საქმე აღსრულებული,
ხოლო სიბრძნე მისი სრულ არს. ჩუჭნ ვხედავო, რომელ ესრედ არს
ჩუჭნულუბრივი ძალი მოქმედებისა მისისა: ოდესცა განილუვიან ღონის-
ძიებანი კაცთანი, იგი იწყობს უხვად გარდმოსხმასა მადლისა თვის-
სასა. ამა ღრმდმდე სიბრძნე კაცობრივი აღმოსჩნდებოდა უძლურად
მისდამი, რათა საშუალობითა მშვიდობისათა ეძლია აღრედგან დამუა-
რებული (ერთა შორის) მტერობა, ხოლო სიბრძნემან ღუთისმან —
ქრისტემან, შემძლებლობითა თვსითა ჭყო ესე (ძლევა); და მისთვს
ნუ ვინ იქმნება წინააღმდეგი და ნუ გამოსჩნდება ღუთის-ბრძოლად.
უფალმან მოაქცია სიონი გირთებისაგან ტუვენვისა მშვიდობიანსა მის-
სა მამულსა, და მისთვს ნუ ვინ მიზიდული ბაბილონის სინაზითა
მიეტყმა მწუხარებასა ნუგეშინისტემისა წილ. და სდგა ღრო ოდესცა
უნდა აღივსნენ ბაგენი ჩუჭნნი სიხარულითა, ენანი აღტაცებითა. ნუ
ვინ მონა-ქმნილი შერისა, დაშთების უცხოდ (საზოგადოდ) შურისა,

(12) ორატორი მიიქცევა უპირატესისადმი კრებისა კათოლიკოზისა გრიგო-
რისადმი.

(13) გულსახმობს მანუილ კომნინსა.

ეს გვიწინასწარმეტყველებს ჩუქნ ნეტარის მამათა ჩუქნთა: ნუ ვინ გაუხდება ამა მიწოდებასა მათსა ურჩ; სნეულთ ურწმუნოებითა ნუ იქმნების გინებულ წინასწარმეტყველება. ნუ ეცინიან იგინი შთათხრობასა სულისა ღმრთისასა, და კაცობრივი პირობითობა ნუ ჭოვარავს უმეტეს წმიდასა სწავლასა; ნუ იფარვის უმეტეს ნათელი ქუჩა ხუჩი, და ნუ შერაცხვენ ღმრთისა ძაღთსა, ამ საქმის აღმასრულებელსა, უძლურად. ჩუქნ ქრისტიანენი არა მომეტებულ ღირსეულ კართ მამათა ჩუქნთა—წარმართთა, რომელთა ესრეთ უხვად მიიღეს გარდასხმა ნიჭთა მისთა. იგი, ვინცა ოდესმე მიანიჭა მადლი სიყვარულისა და მშვიდობისა უცხოთა, ნუ უკუჩქ მოაკლებს მას თვითა, ოდესცა ჩუქნ გამოფხიზებულნი კვიებთ მას? კარნი იყო დახშულ იმადროდემდე, ვიდრემდის ჩუქნ დაკრეკეთ იგი; გარნა აწ, რადგან ჩუქნ ვიწყებთ რეკასა, მაშა შესაძლო არს შესვლაცა.

შინა, ვინ აღსძრავს ეს ვითხუა? ვითარნი კაცობრივი, სიბრძნე თანა-შეწე ეყო წინამდებარესა საღმრთოსა საქმესა?—არა საკურგელთა არა ვინ, თვნიერ ღმრთისა და უფლისა ჩუქნისა იესო ქრისტესსა, წყაროდას მშვიდობისასა, რომელი მოგვანიჭა ჩუქნ ღმრთიან და რომელი მარადის ჭეკავის ველსა ზედა მისის ეკლესიისასა. დაკურწმუნნეთ, რომელ ვინცა მოსწყლას, იგივე შემძლებელ არს განკურნებადცა; ვინცა გამოსტდიდა, იგი აწ აძლებს გამოცდას დასასრულსა, და ვინცა დასცა, იგივე აწ აღადგენს; გარნა ვითარ აღადგენს?—უსაზღვრება ამა ღმრთისა საიდუმლოდას ჩუქნთვს მიუწითომელ არს; ჩუქნ უხვდავთ მხოლოდ აწინდელსა წინადადებასა: ვითართა კეთილთა გარემოებთაღმი მიგვიყვანს ჩუქნ იგი—ზომა მათი უწყებულ არს მისდა, ვინცა ჭმართავს და ჭსაზღვრავს. ვსასოებდეთ, რომელ ვითარცა ოდეს ღმრთიან გარემოებთა პირი თვისი ჩუქნგან, ჩუქნ შეკვით რა ხელთაგან მისთა სასმისი რისხვისა თხლით სავსე, წარტყენილ ვიქმნენით, ნამდვილად ებრეთვე აწცა რადგან კვიებთ მშვიდობასა, გემოს ვინილავთ უტკბილესთა ნაკადთაგან მისის მოწყალეებისათა.

„ისმინე უკუჩქ იისუ, მღუდელთა დიდთა, შენ და მახლობელთა შენთა, მსხდომარეთა წინაშე ჰიქსა შენსა. მას დღესა შინა, იტუვის უფალი ყოვლისა-მზურობელი“, მოუწოდოს იათოეულმან მოუჩასსა თჳსსა ქუჩქუ კერძო კენახისა და ქუჩქუ კერძო ლელვისა“ (ზაქარ. 3, 8—10). ისმინე: „ხელთა შენთა, იტუვის უფალი, დათუძნეს სახლი ესე, და ხელთა შენთა განასრულონ იგი“ (ზაქ. 4, 9). და სდა არს გრძნე- უფლი იგი და მცირე მოწმუნე, რომელი შეურაცხ-ჭყოფდენ წინაშე შენსა „დღეთა ამათ მცირეთა“ და უამთა უკანასკნელთა, და ჰმურ- დეს ხსნა ერისა ღუთისა (ზაქ. 4, 10). რამეთუ აღსდგა აწ უფა- ლი, რათა „ღრუბელთაგან წმიდათა მისთა“ აცურდოს შენ ზედა ცვა- რი მადლისა, რათა გარემოგასხსნს შენ სამოსელი გრძელი, რათა დაადგას თავსა შენსა კიდაჩი (სამღუდელთა ქუდი) და დასდგას შენ- თანა აღთქმა:— უკეთუ შენ კილი გზასა ზედა ჩემსა და მიიყვან ერსა ჩემსა მშვიდობისადმი, მაშა შენ განსჯო იგი უკუნისამდე (ზაქ. 2, 13, 3, 5—7).

ისმინეთი თქუჩქნცა, ნათესავთ-მთავარნო ერისა ჩუჩქნისანო, სამ- ძღუართაგან ქუჩქენისათ მოსრულნო მისთანა ერთად სიონს შინა— ქალაქსა ჩუჩქნისა ცხოვნებისასა: თუჩქნნი ჩუჩქნნი მიახლოვდენ უკუჩქ ბჭეთა ზეციერისა იერუსალიმისათა, ჩუჩქნ უკუჩქ მზა ვართ შეუდგეთ აღშენებასა სულაერისა ტაძრისა ღუთისასა, დათუძნებულისა პეტრეს ზედა, გარნა დაქვეულისა ნაბუქოდონოსორჩის მიერ მრავალ ნაწილე- ბად. უკეთუ გნებავსთ, აღვიდლოთ ჰიჩქულ ყოვლისა ხელთა შინა სჯუ- ლი ღუთისა და წარვიკითხოთ; უშესაფერეს ყოვლისა არს, უკეთუ ჩუჩქნ ხელთ-ძღუანკელნი მის მიერ, ვიწყობთ ამა სადრმოთოსა საქ- მესა; რამეთუ ჩუჩქნ უკუჩქ ვართ იერუსალიმსა შინა, და არა ქუჩქყა- ნასა ბაბილონელთასა, და არა ჯერ არს დაგება სიწმიდისა ძაღლთა. ჩუჩქნ უკუჩქ ვართ სიონს შინა, დაკეწათნეთ წყაროთა ისრაიტელთა- სა; ჩუჩქნ უკუჩქ გამოვიხსნენით ტყუეობისაგან სიძულადსა, ვიხსნენით შემაჭირვებულისა მტეობისაგან; ჩუჩქნ ტყუენვილ ვართ არა მტეობთა

მიერ, არა ხიუჭარულითა ქრისტესითა. ჩუენ მოვიხმარეთ ყოველი
შესჯობრობა შენთომილისა გონებისა ჩუენისა ცნობასა შინა სჯუ-
ლისა მისისასა, გარნა შუუერგალება ცხოვრების მანანადსა არა დას-
ცხრების წკალებად ჩუენდა. აღვილოთ უკუენ სჯული მისი და თანა
შეწევიითა მისითა შეუდგეთ აღშენებასა სარწმუნოების სახლისასა.
ნება მეცით მე, ვითარცა მოშუენესა სჯულთა ღმთისათა, დაკსდგე
საშუალ თქუენსა ეზდრად, ხოლო თქუენ კეთილად მოსდრიკეთ სას-
შენელი თქუენნი და ისმინეთ, რასა წარგიკითხავ სჯულისაგან. „რას-
ჟამს შეხვიდეთ თქუენ, იტყვის იგი, ქუენყანასა საშუალ უცხო თესლ-
თა ერთა, ესე იგი, ეშმაკთა განცდისასა, ძესა თჳსთა გულის-სიტყუი-
თასა ნუ მისცემთ ასულსა მათსა, ესე იგი გონებასა და სიმხესა — ბო-
როტსა. გონიერებასა და უსამართლოსა რისხუასა; ასულისა მათსა ნუ
მოუყვან ძესა თჳსსა, ესე იგი უსჯულოსა სურვილსა — კეთილსა და
ბუნებითსა სათნოებასა“ (მეორე სჯულ. 7, 1 და შემდ.). ძმანო, ვი-
თარცა ოდესმე ეზდრა, ეგრეთვე მეცა აწ ვხედავ ამას შთაწერილად
სჯულსა შინა ღმთისასა; და მისთჳს არა ძალ-მიძს შევიკავო თავი
ჩემი ცრემლთაგან და მისგან, რომ არ განვბნარო გული ჩემი, ვი-
თარცა ოდესმე მან — თჳსი სამოსელი (ეზდრ. 9, 2—3). არსა
ჩუენ შორის თუმიცალა ერთი, რომელიცა არ იყოს დამარღვეველი
ამა სჯულისა? ვინააღვან არა ჩუენ ყოველთა ვჭყავითა მშვიდობა
წარმტყუენელთა თანა ჩუენთა? არა ჩუენ ყოველთა დაკსთრუენეთა
სჯული ღმთისა ჩუენისა? არა ჩუენ ყოველთა მიუკეციითა სიმხე სუ-
ლისა ჩუენისა მეუღლედ დემონსა (ეშმაკსა) რისხვისასა, ხოლო გო-
ნება ჩუენნი — ქუენყნიერსა უგუნურებასა? ამისგან იშუენენ: გრძელ ჟა-
მიერი მტერობა ჩუენთა ძმათადმი, შური მათის ბედნიერებისადმი,
სიძულილი თჳთ მათადმი და კიცხუა სახელისა ღმთისა, აღძრული
ჩუენ შორის განხეთქილებათაგანამო. და რაა არს? ნუ უკუენ ყოველნი
ესე ბიწიერებანი დაშთებთან ცხოველად საშუალ ჩუენსა და თჳს ჯერ-
ში შეიქმნებიან მამებად და წარმომოებლებად თჳს მსგავსითა? არა ძმა-

ნა, მიიღეთ კეთილი რჩევა ჩემი: შევახეთქნეთ ქუასა თესლი ქალ-
დეკელთა და ჩავაქვავოთ შეილნი ბაბილონისანი. მოჰკალთ, წარს-
წყმიდეთ იგინი, რათა უცხო თესლამ ან შეაბელწოს კეთილ-შობი-
ლება ჩუქნისა შთამომავლობისა. ამიერიდგან ნუ ვინ ჩუქნუანი იქო-
ნიებს თვს შორის მტეობასა, დათესილსა ჩუქნ შორის წინაჰართა
მიერ ჩუქნთა, და ნუ რაცხს შეურაცხებად ჭეშმარიტების დამტკიცე-
ბითა, რომლებითა აღსავსე არიან წიგნნი მათნი, ამისთვის რომელ
იგინი არიან არა ჭეშმარიტება—არამედ ცილობანი, (ხოლო ჩუქნ
ვიცით), რომელ ყოველი წინააღმდეგი სცდილობს, გამოვიდეს ბრძო-
ლიდგან მძლედ. შთაჰყვარნეთ იგინი სახმილსა შინა ქრისტესსა და
გამოვსცადნეთ მას შინა მათი სიმაართლე. „ყოველმან ხემან კეთილ-
მან“, იტყვის ქრისტე, „ნაყოფი კეთილი გამოიღოს რამეთუ ნა-
ყოფთაგან იცნობების ხე“ (მატთ. 7, 17, 20). კეთილი კაცი აწარ-
მოებს კეთილსა, და არა ბოროტსა; (აქუს) სიუწარული, და არა სი-
ძულელი, მშვიდობა, და არა მტეობა; იგი უფროსე მოწადინებით
იძლევის და მით იმოწილებსცა (წინააღმდეგსა), და არა ეძიებს
ძლეულსა, რადთა მხოლოდ აღეგონების ბრძოლა. ყოფნა ძლეულად—
აჲს საგანი სიუწარულისა, რომელიცა არა ეძიებს თავისსა, რათა ამის
მიერ არა ვნებულ იყოს კეთილ შობილება მისი; ხოლო სიძულელი
კი მაწადის მიჰმართავს მხკილსა მტეობისსა პირის-პირ მხლო-
ბელისა. მცოდნე საკუთრისა თვისისა სიცრუვისა, სიძულელი განაგ-
დებს დამშვიდებასა გაამაყებულისა თვისისა მზვარობისსა. ისიც
მოხდება, რომელ იგი, დაბრმავებული სიბნელითა შურისათა, ვერ
სცნობს ჭეშმარიტებასა. ამისთვის გამონჩნდნენ კაცნი, რომელთა ილა-
ჰაკეს შურის ენითა და ბოროტის განზრახვით არა დასცხრობდ-
ნენ განღვიძებად ჩუქნ შორის მტეობისა; და თუმცადა კაცნი ესე
იუწნენ რიცხვთაგან სწავლულთა, გარნა სიტკობება სიუწარულისა არ
იყო მათთვის მისაწითელ, არამედ ესე ვიგმაროთ და ნუ განვაშიშ-
ვლებთ კდებულებასა მშობელთასა, ვითარცა ესე ვკასწავეს ჩუქნ.

დავსძინოთ მხოლოდ შემდგომი: „უკეთეს სხუას გამოეცხადოს მუნ მჯდომარეთაგანსა, პირველი იგი ჰსდუმენინ—და სულეობი წინასწარ-მეტყუელთა დაემოწმილენ“ (აკორ. 14, 30—32) და ესე მით უმეტეს, რომელ ღმერთი არა არს ღმერთი შოთისა, არამედ მშვიდობისა, რომელსა ხელსუყოფთ ჩუწნ, და არა ჩუწნნი წინააღმდეგნი. „ნაყოფი სულისა“, ჩუწნდა გუთვნილი, რომლისათჳს იტყუის მოციქული (გალატ. 5, 22) არს სიუწარული, სინარული, მშვიდობა, და არა ისა, რაჲცა ეგუთვნის წინააღმდეგობათა ჩუწნთა, ესე იგი, მტრობა, შური, მრისხანება და განხეთქილებანი. ვინაჲღვან სადა არს გონებით სუსტი იგი, რომელმანცა არ იცოდეს ეს დამახინებელი ნაყოფი შურისა, რომელიცა გვიბრძანებს ჩუწნ განშორებასა შეერთებისაგან მრავალთა ქრისტიანობრივთა ერთს თანა მათის სჯულისაგან, მათის ეკლესიისაგან და ზიარებისაგან მათ თანა? ვითარცა კადნიერება არს, რომ არა ვსთქუათ მომეტებული, სჯულის მდებე-ლის მხრით—აღჩეკა შეურაცხებითა იარაღად ძლევისათჳს. და რაჲ უკუწ მსახურებს საფუძველად უზომოდას შენისა სილადისა, ჰი შენ განმკიცხელ მსოფლიოდასკ, შენ რომელი ადვილად ივიწეებ თავსა თჳსსა, თუ არ ისა, რომელ კაცნი სცნობენ ქრისტესა ერთსა და მასვე ჟამსა შინა ღუთადცა და კაცადცა? თჳსის მხრით ჩუწნნი წინააღმდეგობანი, მოწყულენი იმავე სნეულობითა, შორდებიან ჩუწნგან, ვითარცა ქრისტეს მცნობელთაგან ერთსა დროსა შინა ღუთად და კაცად. ვითარცა უბადრუკება არს! ვითარცა მოხერხება არს ბოროტის მხრით, რომელმანცა, გვაცთუნნა რა უნდოდათ ნივთებითა, გაგვება სიძულადის ბადეში, და ჩუწნ მქონებულნი ერთისა ჰზრისანი ერთსა ზედა, გვეუნა მტრებად მისისა სჯულისა! მან გვასწავა ჩუწნ ცილის შეწამება ერთმანეთზედ უქმის სიტყვებითა და მსჯელობითა და დათრგუნვა სიუწარულისა (მოყუისისადმი) ტყუილის სიუწარულთა ღუთისა მიმართ.

გვბოდებდეს ჩუწნ იერემია, ვინა სხუა მსგავსი მისა გულ-ტკივ-

ხეული წინასწარმეტყულები: „წინასწარმეტყულებთა შერთა“, იტყვის იგი, „ში ისრაელი, იხილეს შენი ამალება და უცნობელობა და არა განაცხადეს უსამართლოება შენი“ (გოდებ. იერემ. 2, 14). ქრისტე, შემდგომელი მშვიდობისა, ჩუბნ დაკსდეკით სავუქეკლად სიძულე-ლისა და შოკთისა, (კითხულ იქმნების): არა ღირს ვართა ჩუბნ ცრემლთა? თავსაკიდური ლოდი, რომელიცა გარდაბამს კედლებსა ერთმანეთთან, გასულელებულთა წინასწარმეტყულებთა ჭეკეს დასარ-ღვეკლად ჩუბნდა (ა. პეტრ. 2, 6), ვითარ უკუბ (შემდგომად ამისა) არა გვგოდებდნენ ჩუბნ მოწათენი ჭეშმარიტებისანი? არსა თით-ქმის თვთ განაპირებულთა სამძღუარათა ზედა ჭსოფლისათა უკვლესთა, რომელიცა არა სცნობდეს ქრისტესა ღუთად და კაცად? უკეთუ ესე ესრედ არს, მამა საიდგან არს განსვთქულება, რომელიცა უფლებს ჩუბნ შორის? სადა არს ერი იგი, რომელიცა არა ჭკრძნობდეს კე-თილის ყოფათა განკაცებულისა უფლისასა, ანუ უარ-ჭყოფდეს დიდ-ბასა მისსა და ღუთაებასა? — შორის ერთა, რომელნიცა იწოდებიან ქრისტიანებად, (კერა ჭზოებთ) ვერცა ერთსა: რამეთუ იგინი აღიარე-ბენ ამას არა ხოლო ეჩითა, არამედ მოუწოდებენ მას თითქმის უსუ-ლონიცა სტიხიონნი შესაწკენელად და დასამტკიცებულად (თვსისა) სარწმუნოებისა, წარმოდგენილი სხუა და სხუა მხარეთა მეურნეო-ბისა ქრისტეს ღუთისათა გამოხატულებითა და წაჩლებითა. იგინი განლევენ ყოველთა ძალთა თვსთა ამას სასოებასა ზედა: მოიხსენებენ მისსა თავამდაბლახობასა (წარმოდგომილსა) სიუჭარულისაგან; აღტაცე-ბასა შინა შესწირკენ მას მადლობასა ყოველთა (მისთა) მოწყალეობა-თათვის; მიაზურობენ თვალთა თვსთა დიდებასა ღუთაებისა (მისისას) და (ქუბნადასა) სოფლისაგან ამადღებთან ზენას. ესრეთითა სახი-თა ყოველი მსოფლიო თანა შეწკენითა მადლისა ღუთისათა ერთდება სასოებითა ქრისტეს მიერ; ვინადგან ყოველნი მიდიან ერთ გზა-ზედ, რომელსა ერსა და მხარესაც უნდა ეკუთვნოდნენ იგინი. ერთის თავის წევრები არიან ისპაჭნი და აღმოსავლეთი, საბერძნეთი და ბარ-ბარონი, სომხითი და იკუჩია, ასურეთი და ეგვიპტე: ყოველნი იგი

მიხრკვილებულ არიან მისდამი სულისა და ყოველი იგი სარწმუნოებითა შეძოსილ არიან ქრისტესსა. ხოლო კერძოებით ესე სხანს მოქმედებისაგან სულის წმიდის მადლისა, რომელითა თითოეული ამა ერთაგანი მართლიად მტკიცე არს; იგინიცა მათგანნი, რომელნიცა შეიქმნენ ტაძრებად ღმრთისა, დასტკებებიან მადლითა მისითა და მისის თანა შემწეობითა იქმონენ ნიშებთა, კურნებათა და საკვირველთა საქმეთა, რაჲცა არა უწყებულ არს მეცნიერთადმი. (ეს დამტკიცდება) არა ხოლო კაცებითა, მდუმარე ტაძრებითა, არამედ თითქმის ნიშებითაცა სახელითა ქრისტესისათა, რომელთა ვერ აღასრულებდნენ კაცნი, არ მქონებულნი სრულისა სარწმუნოებისა. რამეთუ შესაძლო არსა იყოს სული იქა, სადაცა არა არს სარწმუნოება? ხოლო სადაცა არა არს სული, შესაძლო არსა იყოს ძალი?

გარნა მტკრმან სიყუარულისა და სჯულის მდებელისა მისისა, ქრისტესმან, ასწავა გამოკვლევა სიტყუათა და ქმნა მათი საგნად განხუთქილებისა. არა ერთგზის თუთ მე მივეც გამოკვლევისა საცილობელნი მუხლნი ორბევსა მხარისანი, ვითარცა წერილობითნი, ეგრეთვე ზეპირნიცა, და (ყოველთჳს) კვბობდი, რომელ იგინი მიმართულ არიან არა პირისპირ ურთიერთისა, არამედ პირისპირ მწუალებელთა, რომელნიცა ეხლა უკუწ არლა არსებობენ. მადლობა ტყუილსა ჭახრსა ურთიერთზედ, მათ (წინააღმდეგთა მხარეთა) ვითარცა მიუვალი კედელი აღადგინეს ურთიერთისა შორის მტკრობა და, მომწუგელნი სხუათა, ჭკონებენ ვითარმედ შესძინონ წყლულებანი ერთ მანერთსა. (ეს სულ ერთია) უკეთუ ვინმე ისროდეს ჭაკრში და ჭკონებდეს, რომ შესძინებს წყლულებასა წინააღმდეგომსა; ხოლო ეს უკანასკნელი, რომელსა მტკრედაც არა ჭხვდება მისი ტყორცა, მრისხანებდეს ამომას ტყორცისათჳს ჭაკრში. განაცხოველებენ რა მტკრობასა ესრეთითა ამომათა ნიუთებითა, იგინი რა საკურველია აწარმოებენ უდიდესსა ბოროტსა. ნამდვილად ესრეთისა თჳსებისანი არიან გულის თქმანი, რომელნიცა ქრისტეანობრივთა ერთა აწ აქუსთ ერთ-

მანერტზედ: ჩუქნი გკქონდა ცალობა სხუათა ერთა თანა წინააღმდეგ
იმა ჭაზრისა, რომელ იგინი, მიიღებენ რა ქრისტეს შორის რისა
ბუნებასა გამართებულად შეერთებულთა, (მასვე უამსა შინა) განასა-
კუთრებენ თვსებათ წოდებათა (ამა) ბუნებათა და მიიღებენ (მას შინა)
არსებათა არა შეერთებულთა, არამედ განყოფილთა. დევინის კრება-
მაც (14) და კრებამაც მანაზკერტისამ (15), (სტეფანოსმაც) სიუ-

(14) აქ არის ლაპარაკი მეექვსე დევინის კრებაზედ, მოწოდებულსა 648 წ.
კათოლიკოზის ნერსეს მესამისა მიერ, ზედ წოდებით „შინორისა“ (Σίνου)—
„აღმაშენებელი“. სომხის პატრიარხმა ზედა მდგომელობითა საბერძნეთის იმპერა-
ტორის კონსტანტინე მეორისა, ირაკლის შვილს შვილისათა, მიიღო დევინსა შინა
დაწესებულებანი ქალკილონის კრებისანი. სომხის ისტორიკოსი, სებეოს, რომელიცა
ცხოვრებდა მეშვიდე საუკუნეში და დაგვიტევა ჩუქნი ისტორია ირაკლის ომიანო-
ბისა, იტყვს: რომელ კვირა ღღეს წმინდის გრიგორის ეკკლესიაში ბერძნის მღვდელ-
მან ბერძულს ენაზედ სწირა და ყოველნი მუნ მყოფნი, ესე იგი, იმპერატორი, ქათო-
ლიკოსი სომხისა, ეპისკოპოსნი და სხუანი განურჩევლად ეზიარნენ წმიდათა სა-
იდუმლოთა (იხილ. რუს. თარგმ. იმპერატორის ირაკლის ისტორიისა. სანკტ. პეტ.
1862, გვერდ. 155—159). ამა მოქმედებითა თვსითა ნერსესმა, დარწმუნებით ი-
მავე ისტორიკოსისათა, შესძინა თავსა თვსსა უკმაყოფილობა თვსთა ერთმეამუ-
ლეთა, რაასა გამო იძულებულ იყო დატევებად საპატრიარქო ტახტისა და გან-
შორებად ტაიკში—სამთავროსასა შინა დიდისა სომხითისასა, 649 წ. (იხილ. ჩემი
თარგმ. საზოგადოასა ისტორიისა სტეფანოს ჰსოიხიკისა, წიგ. 2 თავ. 2. გვერდ.
62—71).

(15) მანაზქერთი არის ქალაქი ხარკის მაზრისა ტურუბერანის სამთავროასა
726 წელსა მოწოდებულ იყო აქა კრება კათოლიკოზისა იოანე მეოთხისა მიერ
ფილოსოფოსისა, წინათ დათანხმებისა მეზრ ასურეთის პატრიარქისა ათანასისა-
თანა. მას შინა იყვნენ ექვსი სომხეთა და ექვსი სირიელთ ეპისკოპოზნი, რომელ-
ნიცა სჯიდნენ შეტანისათვს სომხითში ქალკილონის სწავლისა ორთა ბუნებათა-
თვს, აღსრულებისათვს ზიარების საიდუმლოასა აღფუებულს პურზედ შერევნითა
წყლისათა, განხსნისათვს თევზისა, ზეთისა და დევინისა დიდ მარხვაში და სხუათა
დაწესებულთა ღღეთა შინა, რააცა დაიცვებოდა საბერძნეთის ნაწილის სომხეთში
ღროდგან ეზრა კათოლიკოზისა. ყოველი ესე მონაზკერტის კრებაში უარყოფილ

ნიკელმა (16) ანანია) შირაქელმა (17) და პავლე ტარონელი (18) თვსთა ეპისტოლეთა შინა თანასწორ სხუათა თანა იბრძვიან პარისა

იქმნა; დაწესებულ იქმნა აღსარება ერთისა ბუნებისა განხორციელებულისა სიტყვისა. აღსრულება ზიარების საიდუმლოთა უწყლოთ და არა აღფუებულს პურზედ, წმიდად დაცუა მარხვის დღეებთა და სხუა.

(16) სტეფანოს სიუნიკელი, მოწაფე მოსე სიუნიკელ ეპისკოპოსისა, სცხოვრებდა პირველ ნახევარში მერვისა საუკუნოასა (713). იგი არს ერთი წარჩინებული კაცთაგანი თვსისა დროასა. შემდგომ დასრულების თვსის გონების განათლებისა საბერძნეთში, დროსა გრძელ ხანისა თვსისა მყოფობისასა კონსტანტინეპოლსა შინა მან სთარგმნა სომხურ ენაზედ მოქმედებანი წმინდათა მამათა, დიონიოსიოს არეოპაგელისა, გრიგორი ნოსელისა და სხვა. აღსრულა რა მოგზაურობა იტალიაში, იგი კუალად მოიქცა კონსტანტინეპოლედ, სადაცა სურვლისა მებრ საბერძნეთის პატრიარქისა გერმანესი აღსწერა წიგნსა შინა აღსარება სომეხთ ეკკლესიისა, რომელიც მიიღებს, ვითარცა უწყებულ არს, მხოლოდ სამთა მსოფლიოს კრებათა. ამა მიზეზისაგამო გერმანემ გაატანა სომხეთში სტეფანე სიუნიკელსა გრამოცა შეერთებისათვს ორთა ეკკლესიათა. იგი არ იქმნა მიღებულ სომეხთა მიერ, და მისთვის სტეფანოსმა მიიღო თვს თავზედ მოფალეობა დაწერად მას ზედა პასუხისა. ჰფიქრობენ რომელ ეს პასუხი შემდგომ იქმნა გარყვნილ ბოროტ მოაზრეთა კაცთა მიერ, რომელთა არა სათნო ეყოთ ქალკილონის კრება. ამა პასუხსაგებელსა ეპისტოლესა ზედა სახელდობ აჩვენებსცა ჩვენსნი ავტორი იხილ. *Histoire de la Siounie par Steptinnos Orbelian, tras. par M. Bpooset, S. Petershsurg 1864, ch. XXXI, p. 81—88*).

(17) ანანია შირაქელი, ზედ წოდებით მატემატიკოსი, *Համարող*, სცოვრებდა მეორესა ნახევარსა მეშვიდისა საუკუნოასასა. იგი ცნობილ არს მომაცვებულად თვსითა მატემატიკურის თხუზულებითა, ვიდრე ხალხთის-მეტყველობითა. მისთანავე სალხთის-მეტყველო საცილობელი მცირე თხუზულება იგი, რომელზედაც ანიშნებს ნერსეს ლამბრონელი და რომელიც მიეწერება მას, მოვიდა ჩვენსადმდე არა სისრულით და დიდად გარყვნილი, განსაკუთრებით იმა ადგილებში, სადა არს ლაპარაკი ორთა ბუნებათა ზედა სიტყვისა დუთისასა.

(18) პავლე ტარონელი სცოვრებდა 1101 წელსა. მან დაუტევა სრული თხუზულება პოლემიკურის თვსებისა, რომელსა შინა დიდად აუვედრის ბერძენთა ქალკილონის სწავლისათვს, უკუდმართად მის მიერ გაგებულისა.

შირ აღმსარებელთა (ქრისტეს შორის) ღმთისა და კაცისა განყოფილთ. გარნა ესე არს ჭაზრი ნესტორისა, და არა დიდისა ეკკლესიისა ღმთისა, განა სამეფოს ტახტისა მსოფლიოჲსა (19); რამეთუ იგინი (ბერძენნი) არა შეიწყნარებდნენ და არცა შეიწყნარებენ განყოფასა და მიაწერენ ქრისტესსა რჩისა ბუნებასა მხოლოდ იმას ჭაზრითა, რათა სცნან იგი ღმთადცა და კაცადცა, და მით დაამხონ უკეთური სწავლა ეკტიქისა. იგინი სცნობენ ერთსა ქრისტესსა რჩთა ბუნებათაგან, ამისთვის რამელ იგი არს ღმერთიცა და კაციცა; და მცნობენნი ამისნი არა ჭყონენ გამოყოფილსა შეერთებასა. გონების თჳსლითა ჭხედვენ იგინი სიტუჳსსა, ხორციელ ქმნულსა და დადგომილსა ხორცსა შინა, და არა ჭყონენ მას, შთამგდებენნი გამოკვლევისა შინა ხორციელისა თჳსლისასა. ამას ემარწმებიან ყოველნი ღმთიუკნიჭებულნი წიგნნი, მათ თანა ჩუქნცა, აღმსარებელნი მხოლოდსა ქრისტესნი ღმთად და კაცად. ესრეთითა სახითა ერთსა ქრისტესსა, რამელსა ჩუქნ ვაწერთ „ღმთაებასა“ ისინი, აწერენ რა „ბუნებასა“, მით გამოხატქვამენ (მხოლოდ) დამყარებასა არსებისასა; და ოდესცა ჩუქნ ვაწერთ მას „კაცებასა“ იგინი დამატებითა (მისდა) სახელისათა: „ბუნება“ განსაზღვრებენ კაცობრივისა არსებასა და მით თანასწორ ჩუქნთანა სცნობენ უუსრულესსა ერთობასა. განვიხილავთ რა ამას შიწუთნებულად ჩუქნ არა რასა ვჭვრებთ ვსთქჳთ რამდე წინააღმდეგ მათდა; რამეთუ ერთი და იგივე არს თქმად: „ქრისტე არს ღმერთი და კაცი“ ანუ „ქრისტესა აქჳს რჩი ბუნება“. შიწუელი ამა გამოთქმითაგანი არა ხოლო არსებასა, არამედ განსაზღვრებასცა არსებისასა ცხადად გამოხატქვამს; ხოლო მეორე (არჩუქნებს) არსებასა თვნიერ განსაზღვრებისა. ამისთვის ცხად არს, რამელ აღმსარებელი (ქრისტესი) ღმთად და კაცად, სცნობს ერთსა შიქსა შინა

(19) ესე იგი ვიზანტიისა.

სხუა და სხუათა ბუნებათა. სიბრძნე იქმნებოდა (მხლად) იმ შემთხვევაში, უკეთეს ვსრუტს სჯაში გვეწყო განყოფილება. გარდა ვსრუტისა (ჭანისაგან) შორს ვართ ჩუქნა და იგინა. ესე არს უკეთესი სწავლა ნესტორისა, მიტუმულ ეკლესიისა მიერ ანათემას (შეხვეებას).

(შემდეგი იქმნება)

ცხოველს - მეოფელობა უხრწნელთა ქრისტეს საი-
დუმლოთა.

(რუსულ. თარგმნილი).

„რომელი სჯამდეს ჩემგან იგიცა სცხონდეს ჩემ მიერ სთქუას უფალმან ჩუწნმან იესო ქრისტემან (იოან. გ. ნ-ზ). ჭეშმარიტება ამა თქმულებისა საკვირველად განმარტლდა ერთს შემთხვევაში: რომელ-მედაც მოგვიტხრობს ევანგელი თავის საეკლესიო ისტორიაში. სიტყვისაებრ მისისა კონსტანტინოპოლის ეკლესიაში იყო ჩვეულება, რომ შემდეგ წიარების მიღებისა მღჳდელთა და ხალხთაგან, ბარძიში დაშთენილთა წმინდათა ნაწილთა მიაღებინებდნენ უმაწვილებსა, რომელნიცა სწავლობდნენ სასწავლებელში გითხვასა და წერასა. მათ მიუწოდებდნენ სასწავლებელიდგან ეკლესიაში სადაც მღჳდელი მიაღებინებდა მათ დაშთენილთა ხორცსა და სისხლსა ქრისტესსა. ერთხელ ამ ქრისტეანების უმაწვილებში გამოერია ერთი ურჩის უმაწვილი, რომლისა მამასაც ჭქონდა მინის ქარხანა, და უცოდინრობისა გამოთვისის ჩამამავლობისა, იმ უმაწვილებთანა იგიცა იქმნა წიარებულ წმიდათა საიდუმლოთა. მამამ, შენიშნა რა, რომელ უმაწვილმა დაიგვიანა ჩვეულებრივად მომარტებულად, ჭკითხა მას მიზეზი დაგვიანებისა. და რომელსაც გულწრთულმა უმაწვილმა გამოუცხადა ყოველი ჭეშმარიტება: მაშინ ურწმუნო ებრაელი იქამდის გაბრუნდა, რომ მოავლო თავის შვილსა ხელი და ჩააკდო გახურებულს ქურაში, რომელშიაც დნებოდა მინა. დედამ არა იცოდა ესე, და დიდხანს ტყუ-

ილათ ელადებოდა შვილსა, და წოდესაც ვერა ჭზოვა იგი დაიწყო
ტირლით სიარული კონსტანტინოპოლის ქუჩებში. ბოლოს დროს,
შემდგომ ტყუილის ძებნისა შესამეს დღესა, იგი იჯდა თავის ქრმის
ქანხნის კარებზედ და მალღის ხმითა გოდებდა და იძახდა თავისის
შვილის სახელსა. ერთს შახათს დედას ესმა თავისი შვილის ხმა გაძ-
რელებულის ქუჩიდან. განსწებული მივარდა ქუჩასა, გაქექ-გამოქექა
და დაინახა თავისი შვილი გაღვიბულს ნაკვერცხალზედ მდგომარე,
წამელსაცა სწულებითა აწას ავნიბდა ცეცხლი; განცვიფრებულმან დე-
დამ ჭკითხა მას: წამოგა დაწი უვნიბულად გაძრელებულს ცეცხლში?
მასინ ყმაწვილმა ყოველივე უთხრა დედასა და მიუმატა, რომ ქუჩაში
მასთან ჩამოვიდა ერთი დიდებული დედაკაცი, შემოსილი ზოროფი-
რითა, წამელიც აგრილებდა მას ნიაჟითა, და აძლედა წყალსა გან-
სანებულად ცეცხლისა. წოდესაც ამა ანბავმა მიაწია იმპერატორ
იუსტინიანდმდე, მასინ მან სურვილის მებრ დედა შვილთა, ბრ-
ძანა განათლება მათი წმინდითა ნათლისღებითა, ხოლო ურწმუნო მას-
მა, აღასწულებდა რა სიტყვათა წინასწარმეტყველისასა გაქვაგებისა-
თვის იუდიანთა: გამაგრდა გულითა და არ ისურვა მიხატვა თავისის
ცოლისა და შვილისა, წამლისათვისცა, იმპერატორის ბრძანებითა
დაიტანჭა, კითარც შვილის მკვლედი.

მღ. სამხსენ ჭილაშვილი.

გარდამოცემითი მოთხრობა სარკისის წმინდის მო-
ვარ-მოწამის გიორგის ხატისა საკვირველთ-მოქმე-
დებისა-თჳს.

ღრღსა ქაჩთველთ მეუბებისასა, როდესაც საქაჩთველთ იყო
დიდსა შიშსა ქრისტე სხუა და სხუა მტერთაგან, რამელნი მალამალ
დაეცემოდნენ ხეობასა და სოფლებსა, და შეუწყნარებულად აღაოხ-
რებდნენ თვითვეულსა სახლებსა და ეკლესიებსა, — მას ღრღსა შინა
ერთმან გლეხის კაცმან (1) მცხოვრებმან გოჩის უესდის სოფელს
ანადეთში, გაიგონა რა მტერი მოდისო სოფლების ანაოხრებლათაო,
შევიდა ეკლესიაში, და გარდა ყოვლისა ეკლესიურის ნივთებისა,
აიღო ხელში მშვენიერი ვეცხლით შემოსილი ხატი წმიდის გიორ-
გისა და წაიღო რა შოტი — ახლოს მისივე ეკლესიისა, აღმოხთხანა
რამდენიმე წურთა მიწა, ჩასსვენა შიგ ხატი იგი, დახურა ხეები და
წამოვიდა თჳსს სახლში.

მსწრაფელ მისის უკრულ მოქცევისა, მოვიდნენ მტერნი სჳაჩსე-
თით ზემო საქაჩთველთში, დაეცნენ ახლომანლო სოფლებს და
აღაოხრეს სახლებიცა და ეკლესიებიცა, და ეგრეთვე მცხოვრებნიც;
რადენიმე კაცნი წაჩიყანეს ტუკად და რადენიმე მოჭკლეს, რა-
მელთა შოტის მოჭყვა ზემოდ ხსენებული გლეხი კაციცა იგი, და

(1) თუ ვინ იყო ის გლეხის კაცი, ნამდვილად მისი სახელი და გუარო
არ უწყით.

ხატი იგი წმიდის გიორგისა, დამალული მიწაში, დაშთა უცნობედ.

შემდეგ წოდებისაჲ დროების განულისა, ერთმან გლეხის კაც-მანვე, მცხოვრებმან იმავე სოფელში გაიტანა გუთანი მინდვრად და დაუწყო ხენა იმ ადგილს, სადაც იყო დამალული ხატი იგი, — აუარ-ჩაუარა, შუადღემდისინ ხნა და შუადღისას გამოეშვა სამხრის ხარი, დაწვა დაღალული გუთნის-დედა და დაიძინა. როცა რომ შევიდა შუა ძილში, მაშინ გამოეცხადა მას ის ხატი სიძმრათ და უთხრა: „შე ხატი წმიდის მთავარ-მეწამის გიორგისა ვარ აქა, სადაცა შენა ხნავ მიწას, დამალული მას შინა ერთის კეთილ-მსახურის კაცისაგან, ში-შისაგან მომტრისა, და ახლა გიბრძანებ შენ, როდესაც აატარ-ჩამოატარო გუთანი, მოედება ჩემს ზემოდ დახურულს ხეებს, მაშინვე მსწრაფად გაჩერე გუთნეული, აღმოვიღე მიწიდგან და მაგრა და-მაკარ გუთნის დიდიტაზედ, შეაბი შენი ახლად გამოქნილი უღელი მოზვრები და საცა წავალ მე ვიცი“. როდესაც გამოეღვიძა გუთნის-დედას, წამოსდგა განცვიფრებული, ახსენა ღმერთი, დაიწკრა თერ-ჯუჩარი, შეაბა გუთნეული და დაუწყო მიწას ნელა ნელა ხენა; ორიოდ სამიოდე, რომ აუარ ჩაუარა უცეფწამოდო გუთანი ხეებს და დაუნახა მსწრაფად გუთნის-დედამ წინამებრეს. „წინა მებრეკე გაჩერე ხატე-ბი!“ წინამებრემ სჩქაროთ გაჩქარებული გუთნეული ვერ გაჩერა, გადმოვარდა უღლიდგან და უცებ სული ამოხდა. ხოლო გუთნის-დედამ დიდის მოშიშებით აღმოიღო ხატი მიწიდგან და როგორათაც მან უბრძანა, ეგრეთვე შეაბა უღელში ახლად გამოქნილი მოზვრები, გუთ-ნის დიდიტაზედ დააკრა ხატი იგი და მისცა ნება მოზვრებს თა-ვიანთ ნებით წასვლისა.

თუმცა, მართალია, ამ დროს მდინარე მტკვარი დიდათ ადიდ-ბული მოდენილა, მაგრამ მით ვერ შეშინებულან ახლად გამოქნილნი მოზვრები, ძალისა-მებრ ხსენებულის ხატისა, უშიშრად გასულან ადი-დებულს მტკვარში, შებმული მოზვრები და წაუღიათ ხატი საციცა-

ნოს მთისკენ დასამხრეთით, ასულან ტყეში ერთს უდაბურს ადგილას და გახელებულან. მაშინვე დაკრული ხატის მაგრათ გუთნის ღირღიტობედ გარდმობრძანებულა, ასულა და ერთს დახურულს ნაძვის ხეში ჩაბრძანებულა, ხოლო შებმული მოზვრები უკან გამოუსტუმრებია. გუთნის დედამ სტანარა ის ადგილი წმიდათ, დასდვა ნიშანი და დაანება მას თავი (1) და დაუწყო სხვაგან ხვსა, სიწამო რჩიოდ-სამიოდეს აუკლ-ჩამოუკლიდა თავისი ახლად გამოქნილი მოზვრები შებმული ისევე გუთნის ღირღიტაში მალე მოუვიდნენ ყოვლის მხრით დაუშაკებულად.

ამ დროს, ჩამდენისამე დღის განულისა ერთი ვინმე, რეგორც იტყვიან, თავადთ ციციანოვთაგანი ყოფილა წასული იმ ტყეში ხის სჭრელად და როდესაც მიუკლ-მოუკლია, მისულა იმ ნაძვის ხესთან და დიდათ მოსწონებია ის მშკენიერი ხე, და კიდევ დაუწვიოა ჭრა. ჩამდენსაც მოსჭრის იმტენი ისევე მოუკლდება, თითქმის იმდენს ხანს სჭრა, რომ დაიღალა იმ ხის ჭრითა და დაეძინა იმ ხის ქვეშევ; ხოლო როდესაც შეკიდა ღრმა ძილში გამოეცხადა სიზმრათ ხატის იგი და უბრძანა: „ხეს ამას შინა, რამელსა შენა სჭრი და ისევე მოუკლდება, ვიმყოფები ხატის წმინდის მთავარ-მოწამის გიორგისა, ესლავ გიბრძანებ შენ აილე ხელი და ნუ შემომხეები, თორემ მსწრათელ მოგიკვეთ დღესა, აჩამედ წარკუდ და უთხარ სხუათაცა სასწაული ესე, მეტმე მოდით დიდის კედრებით, გარდმომიღეთ ამა ხისაგან, მოსჭერით ძირში, არა მხოლოდ მიწის პირ, აჩამედ ჩადენსამე წყრთას ზემოთ დამასკენეთ და დამადგით ზემოთ ეკლესია, რამელსა შინა უნდა იყოს ყოველთჳს ღუთის-მსახურება წინაშე ჩემსა“. და ჭეშმარიტად მოიქცა უკუნ კაცი იგი თჳსს ბინაზედ და გამოუცხადა მრავალთა მცხოვრებთ სასწაული იგი, და ვითარცა უბრძანა ხატმან, კვრეთვე წარვიდნენ ჩამდენნიმე კაცნი ხსენებულს ტყე-

(1) იმ ადგილს ეხლაც არა ხნავენ, ჩამდენსამე სიგრძე სიკანით სივრცესა.

ში, ნახეს ხატის იგი ჩაბრძანებული ნამკის ხეში, გაქმნილეს იმ
ხიდგან მოსჭრეს ხე, ბრძანებისამებრ ხატისა და დასკუნეს ზედ.
შემდეგ აღაშენეს მშვენიერი ეკლესია ზემოთ და ხატის იგი მოაყუ-
ლეს წესებულს ადგილას, აკურთხეს მისკე სახელზედ და იმ დღიდ-
გან დაიწყო აღსრულება ღმთისმსახურებამ იმ ეკლესიაში, რომელ-
შიაც ესლაც ვხედავთ მრავალთა საქართველს მცხოვრებთა მიმსკ-
ლელთა ყოველწლიუ თაყვანისცემად წინაშე მის ხატისა, ესე იგი დღეო-
ბასა მისსა დღესასწაულობენ წელიწადში ორჯერ: ერთს აპრილის კვ-სა
და მეორეს ნოემბრის ი-სა დღესა, და უწოდებენ დღეობასა მისსა
გიორგობად, და იმ ხატსაც უწოდებენ საჩკისის წმინდა გიორგად,
მაგრამ ესრეთი, წოდება სწორეთ აჩაგინ უწყის თუ ჩისთვს უწოდე-
ბენ ამ გუჩარს სახელს. ესე უნდა ვითუქროთ, რომ ძველათვე რქმევია
ამ გუჩარი სახელი, ეს იგი ტახტისა მისსა, ძველსა ეკლესიასა, რომე-
ლიც არის ესლა დანგრეული, ზემოთ ხსენებულს სოფელს აჩად-
ეთში,—იქმნება იქა რქმევია ამ გუჩარი სახელი საჩკისის წმინდა გი-
ორგი.

თუმცა ესე მოთხრობა არსად მოიხსენება საქართველს ის-
ტორიაში, მაგრამ უნდა მივიღოთ ჭეშმარიტად, ამისათვის რომ ამას
გაქმნილეს ამტკიცებენ მრავალნი დროულნი ხალხნი, რომელთა-
ცა სმენიათ თვსთა წინაპართაგან, და არცა არს დიდი ხანი მასუკან.
თვინიერ ამისა ესრეთნი მოთხრობანი ანუ მსგავსნი ამისნი სხუანიცა
ბევრნი იპოვიან საეკლესიო ისტორიაში, რომლისა გამო შეკვი-
დიან მოთხრობაცა ენე შეკრაცხოთ ნამდვილად და უტყუარად.

ერმალარზ ე დ ი ლ ე კ ი .

მასალა საქართველოს საეკლესიო ისტორიისათვის(*)

I.

აღწერა საქართველოს საქათლიკოსო უწყებისა
და მის ხელ-ქვეითთა.

(გამოწერილი 1800 წლის საქმეებითგან)

უწმიდესი და უნეტარესი ყოვლისა საქართველოს კათალიკოს
პატრიარქი, მეუღის ირაკლი მეორის ძე ანტონი:

ამათის უწმიდესობისა და უნეტარესობის სრულიად საქართვე-
ლოს კათალიკოს-პატრიარქის კათედრა არის მცხეთას, სადაც რომ
არის ყოვლისა საქართველოს კათალიკე ეკლესია, სწესტს-ცხე-
ველზედ აღშენებული.

ამისსა ხელსა ქუზშე არის აღრითგანვე შეწირული სამწყსოდ
სრულიად საქართველო საზღვრითი საზღურადმდე, ხოლო აწ რომელ-
ნიცა ჰყავს საკუთრად თვისად სამწყსოდ ქართლსა და კახეთსა შინა

(*) ეს სასიამოვნო „საქართველოს საეკლესიო ისტორიის მასალა“ წარ-
მოგვიგზავნა უ. ნიკოლოზ გიორგის ძემ ბერძენო ვ მ ა, სიყრმიითგან ერთ-
გულმან მეგობარმან ჩუჭნმან და კეთილსაიმედომან განათლებულმან თანამშრო-
მელმან, რადასათვის მიუძღვნით მას გულითადას მაღლობასა და ჭეშმარიტსა პატი-
ვისსცემასა. ხოლო იხეჭდება „მასალა“ ესე შეუცვლელად ძველისა მართლწე-
რისა და ლექსებისა.

ქალაქიდან დაწეული მართელი გამოდის მხარი ქართლი ხეობამდინ, რომელიც რიცხვით არიან უშენს სოფელს გარდა, შენნი სოფელნი ოცდა რვანი; კახეთს ჭყავს მტკვარსა და არავს გაღმით, უშენს სოფლებს გარდა, შენნი სოფელნი ათნი: ხალხ უწმიდესისა ამის სამწყურსონი საარხიმანდრიტონი მონასტერნი შენნი და მათ შინა არხიმანდრიტნი ქართლსა შინა არიან რიცხვით ექვსნი: ხალხ მათისაკე უწმიდესობისად ჭრწმუნებული ეკლესია ალაგურდისა, რომელიცა არს კახეთსა შინა უპირველესი კათედრა; ამისი სამწყურსონი გარდა მხარს კახეთსა შინა და შიგნით და ზემოთ კახეთსა შინა, შენნი სოფელნი რიცხვით არიან ოცდა რვა; ხალხ საარხიმანდრიტონი მონასტერნი ამის ალაგურდისა ეკლესიისანი არიან რიცხვით ხუთნი და ამასვე ჭყავს სამწყურსონი თავადი ოცდაათექვსმეტი და აზნაურნი ოცდაათხუთმეტი. და მათისაკე უწმიდესობისად აწ რწმუნებული სამთავროდსა ეკლესია, რომელიცა არს მცხეთას მახლობელ დიდისა კათალიკე ეკლესიისა, ამისი სამწყურსონი არს დიდს ღიანხვას და რეხულას შუა მუროთნი სოფელნი შენნი რიცხვით სამოცნი; და ამასვე ჭყავს სამწყურსონი თავადნი ოცნი და აზნაურნი ოცდა ოთხნი კვარნი:

ხალხ მათის უწმიდესობის ხელის ქრისტეანი მღვდელმთავარნი, რომელნიცა აწ არიან:

ქართლსა შინა.

ტფილისისა მიტროპოლიტი არს ენი, რომელსაცა ჭყავს სამწყურსონი აწ შენნი სოფელნი რიცხვით ათ რვაშეტი და ამასვე ჭყავს სამწყურსონი თავადნი სამნი და აზნაურნი ოთხნი.

ტყვისისა მიტროპოლიტი იუსტინე, რომელიცა აწ ჭსტხოვრებს ტყვისს რომელსაცა ჭყავს სამწყურსონი აწ შენნი სოფელნი რიცხვით ოცდა რვა ექვსი და ამასვე ჭყავს სამწყურსონი თავადნი ოცდაერთი და აზნაურნი ოთხმოცდა ოთხმეტი.

წილკანის მიტროპოლიტი იოანე, რომელიცა აწესტოვრებს წილკანს, რომელსაცა ჭყავს სამწყსოდ აწ შენნი სოფელნი ჩიტხვით ორმოცდა ექვსი და ხეობანი: მოხეკენი, მთიულნი, გუდამაყელნი, ხანდოელნი, ჭაჩთაელნი, და ამასვე ჭყავს სამწყსოდ აზნაურნი ათათხმეტნი.

ურბნისისა ეპისკოპოსი ივლიოლს, რომელიცა აწესტოვრებს ურბნისს, რომელსაცა ჭყავს სამწყსოდ აწ შენნი სოფელნი ჩიტხვით ოცი და ამასვე ჭყავს სამწყსო თავადი ხუთი და აზნაური რვა.

სამთავისისა ეპისკოპოსი დეკვასი, რომელიცა აწესტოვრებს სამთავისსა, რომელსაცა ჭყავს სამწყსოდ აწ შენნი სოფელნი ჩიტხვით ათშვიდმეტი და ამასვე ჭყავს სამწყსოდ თავადი ერთი და აზნაურნი ხუთნი.

ნიქოზისა ეპისკოპოსი ათანასი, რომელიცა აწესტოვრებს ნიქოზს, რომელსაცა ჭყავს სამწყსოდ აწ შენნი სოფელნი ჩიტხვით რვა.

კახეთსა შინა.

ბოდბისისა მიტროპოლიტი იოანე, რომელიცა აწესტოვრებს წმინდასა ნინას, რომელსაცა ჭყავს სამწყსოდ აწ შენნი სოფელნი ჩიტხვით ოცდა ათ ერთმეტნი და ამასვე ჭყავს სამწყსოდ თავადნი ოცდა რვა.

ნინო წმიდისა მიტროპოლიტი მიხაილ, რომელიცა აწესტოვრებს ნინოწმიდას, რომელსაცა ჭყავს სამწყსოდ აწ შენნი სოფელნი ჩიტხვით ოცდა ათნი, და ამასვე ჭყავს სამწყსოდ თავადი ერთი, ხოლო ამისდავე მიმართ არს წმუნებულნი სააწმინდრონი უდაბნო მონასტერნი ორნი.

რუსთავისა არხიეპისკოპოსი სტეფანე, რომელიცა აწესტოვრებს მარტყოფსა შინა, რომელსაცა ჭყავს სამწყსოდ აწ შენნი

სოფელნი რიცხვით რვა და მასვე ჭყავს სამწესოდ თავადი ერთი.

ნეკრესის მიტროპოლიტი ა მ ბ რ ს ი, რომელიცა აწ ქსტხოვრებს შილდას, რომელსაცა ჭყავს სამწესოდ აწ შენნი სოფელნი რიცხვით ათათხმეტი და მასვე ჭყავს სამწესოდ თავადი ხუთი.

II.

მოხსენება წილკნის მთავარ-ეპისკოპოსის იოანესი ხელძწიფე იმპერატორის ჰაულე პირველის სახელ-ზედ.

მისს უწმიდესობას კათალიკოზპატრიარქს
ანტონი მეორეს.

რომელიცა იმათის იმპერატორისა დიდებულებისაგან მიეღობრძანება მისს მალაღმსვლელობას უფალ ღერენალ ლეიტენანტს ისპესტორსა და თქუჭნისა უწმინდესობისათჳს ეკითხა ყოვლისა ზემოდას საქარტუელადსა ეკკლესიანი და მათნი შემოსავალნი და ახლავინ აჩიან ეპისკოპოსნი, მზურობნი ეკკლესიათანი და ანუ მონასტერნი მამათა და დედათანი, რომელნი აჩიან შენ და რომელნი ახსრებულ და ანუ სობორნი ეპისკოპოსთანი, ვისთა დროთა შეუეთაზე აღშენებულ აჩიან, რომელიცა თქუჭნისა უწმინდესობისაგან გკებძანა და გამოგვეცხადა.

ვინადათგან მივიღე ბრძანებაჲ განცხადებად ყოვლისა ჩემდამოწმუნებულისა ერისა, რათა წერილითა აღრიცხულნი უჭეშმარტესითა გამოძიებითა სამღვდელთა და საეწოთა და ყმათა ეკკლესიისათა და შემოსავლთა მათთა განყოფითად წარმოყენებითა მოკახსენებ უწმინდესობასა თქუჭნისა უმდაბლესად.

ყოვლად კეთილმან ბაქარ მეფემან, ძემან შინიან მეფისამან, აღ-
შენა წილკანს საყდარი გუნბათიანი თლილითა ქვითა, ყოვლად შუ-
ნიერი და დასკა ეპისკოპოზი და შესწირა იგივე სოფელი რიცხვით
ათხასი კომლი, და სხუაცა სოფელი ახალდაბა, რომელი აწ უშენ
ახს და შესწირა წილკანისა სამღებროდ და განამდიდრა ყოვლითავე
ეკლესიურითა სახმარითა და მისცა სამწყსოდ მუნ მახლობელი სო-
ფელი, რომელი შეიძვიან ორთა მდინარეთაგან არაგვისა და ქსნი-
სათა, რომელიცა აწ უმრავლესნი სოფელი მოახრებულ და უშენ
არიან, და მისცა ორისავე არაგვისა მწყემსობად რომელი გაკვასითა
მთათა შინა არიან მსახლობელი და მიერ გამოსდიან მდინარენი იგი,
რამეთუ მას უამსა იუზენ ივინი მეკრპენი და მზორველი ეშმაკთა-
ნი, მთიულნი, გუდამაყრელი, ჭართალელი, ხანდოელი, მოხევენი,
რომელიცა არიან თვის თვისად განყოფილი ხეობანი და ურთიერთაჲს
მახლობელი, რომელიცა განსჯას ყოვლად კეთილითა განსაზღვრები-
თა მეფემან ბაქარ, და მრავლითა პატრიუთა პატრიუსცა და საბოძარ-
ნი მრავალი და შეწყვანანი წინაუყვანა ეპისკოპოზისა, რათამცა მოაქ-
ცივნა მთისა გაკვასიისა ერნი და მოციქულთა ჭეშმარიტებისათა ეპის-
კოპოსთა წილკანისათა მოაქცივნეს და განანათლეს ერნი და შეწირეს
ქრისტესა პირველად მთიულეთი, მეორედ ჭართალი, მესამედ ხანდო,
მეოთხედ გუდამაყარი; დაშთენ მოხევენი ჯერეთლა წარმართობასა
შინა.

და შემდგომად ჩაიდინისავე უამსა მოაქცივნა ივინიცა წმინ-
დამან ეპისკოპოსმან წილკანისამან ისე, რომელი იყო ერთი ათორმეტ-
თაგანი წმინდათა მამათა, რომელი წარმოაკლინა ყოვლად წმინდა-
მან დედამან სიტყვისა ღმრთისამან ჩვენებითა წილად ხდომილისადმი
ერისა თვისისა ივერისა, მისცა ხეობანი ალგვისა სამწყსოდ, რომელსა
გამოდის მდინარე და შეერთვის ქსანსა, მდინარე ქსნისა წარმომდი-
ნარებს დასაუფლოთი კერძო და შეერთვის მტკვარსა; ხოლო მდინარე
არაგვისა აღმოსაუფლოთი კერძო წარმოდის და შეერთვის იგიცა მტკვარ-

სა და სავი ესე წყალი გარე შეიტავს სამწყურსა წილკანისა ეკკლესიისასა.

და შემდგომად მრავალისა ყაზისა აღსდგა მდებრი მეფა ყოვლად კეთილი თამარ, რომელმან ყოვლად ყოვლითა კეთილითა იყოვლისთერსა და განადიდა და განაურცო მეფობაჲ ყოვლისა ივერიისა, აღაშენნა მრავალნი ეკკლესიანი და აღასნა მრავლითა სამკაულითა საეკლესიოთა და შეწინა მრავალნი ყმანი და მამულნი და ყოვლისა წინა პატრიარქა ყოველთა ეპისკოპოსთა.

ამან ყოვლად კეთილმან თამარ მეფამან იხუბა განგებითა სამლოცოთა და წარავლინა ეპისკოპოსი წილკანისა, რათა გაკვასიისა მთასა შინა დაშთომილნი ოსნი მოიყვანნეს სჯულსა ქრისტიანობისასა და შესრულთა ღუდას ხეკსა, რომელი მოახს მთიულეთსა, მოაქცივნა იგინი და აღაშენა ეკკლესიის ყოვლად შეენიერი სახელსა ზედა ყოვლად წმინდაისა ღმრთის მშობელისასა და შესწინა ხატნი და ჯვარნი ოქროსა და ვერცხლისანი, და შემდგომად ამისა წარავლინა მრავლითა შეწევითა თრუსოს ხეობასა შინა, რომელ არს ზემო კერძო ხევისა და მოაქცივნა და აღაშენა ეკკლესიის ყოვლად შეენიერი სახელსა ზედა წმინდათა მთავარ-ანგელოზთასა, ეგრეთვე ზახას ხეობასა შინა აღაშენა ეკკლესიისა, არა უწყი თუ ვთარ იქმნა ანუ ვითარ შეუძლო, არა უთარგმნეს წერილნი ენასა ზედა ოსთასა, რათა არღარა გარდაქცეულიყვნენ; და უქონელობამან წერილისამან დაავიწყათ ყოველივე წესი ქრისტიანობისა, ეგრეთვე თმაველთა და ხეკსურთა, რომელნი არიან მახლობელად და მეზობლად გუდამაყრელთა ქრისტიანეთა, არიან მრავალნი ეკკლესიანი ყოვლად კეთილისა თამარ მეფასაგან აღაშენებულნი, მაგრამ ერნი ცუდ-მოწმუნეობით მცხორებენი.

ოდეს იხუბა გამოყვანაჲ ხუმი მონასტრით უკეთილ-მსახურესმან მეფემან ირავლი ყოვლისა ზემოისა საქართველოდსამან, ქემან ყოვლად კეთილის ცხებულის მეფისა თეიმურაზისამან, თნებითა და ჯერხინებითა თქვენისა უწმინდესობისათა და წმინდათა მღვდელთა მთავარ-

თათა, ცხებულ ვიქმენ მე საცხებელითა მღჳდელთა მთავრობისათა (რო-
მელ არს აწ მეჩვე წელი) მეორესა წელიწადსა მიბრძანა მე უკლად
მოწყალების ხელმწიფემან ჩემმან და წარმავლანა შემოხსენებულთა
ხეობათა შინა რსთა და ფშაკთათანა მისკლად და სწავებად სჯულს,
ქრისტიანობისასა და მიბრძა ნიჭიცა სახმარად, უწმინდესო მეუფეო.

მიკედ პირველად გუდამაყარს სამწყსოსა ჩემსა და მიერ მოუწო-
დე ბრძანებითა მეფისათა და მოვიდნენ ათხუთმეტნი კაცნი კაწალხე-
კელნი და კეწახე მათ სიტყვითა სამოციქულოითა და არ რად ვინი-
ლე მათ შორის წინა აღმდეგი ჩემისა მოძღვრებისა და შემდგომად
ითხროკს დიდისა სურვილითა ჩემგან მღჳდელნი და მიკეტ და თანა
წარკატანე რჩნი მღჳდელნი მთიულნი, რომელნიცა დღესაც იქ არი-
ან და მოძღვრიან, და სულ მთლად მოაქციეს კაწალხევი რომ იქნება
კომლად ასი, და მიერ წარკედ ზემო კერძო გუდამაყარისა ბაკურხევს
და მიკედ ფშაკელთა თანა და კასწავე მათ სიტყვითა სამოციქულოთა,
და არა რად თქუწს წინა აღმდეგი, დაკუავ სამი დღე და მოიქცნენ
და შემგომად მოვიდა სხუა სოფლიდამ ერთი კაცი; თქუწს: ეს არის
ჩუწნი მღჳდელიო. მოუბრებიათ რამდენიმე ლექსნი ფსალმუნისა უ-
წიგნოდ ზეპირ და ასწავლიან; იმას იტყვის, რჩს სამს მინუტს ღვი-
ნოს დასდგამს და ამას წიკვას ეძახიან: ნახშირსა სცხებს, იმავე ფსალ-
მუნს იტყვის და ამას ნათვლას ეძახიან. შემდგომად სამისა დღისა და
მოძღვრებისა ჩემისა ნათელს იღო და ახლა იმწყესებიან ჩვენთა მღჳდელ-
თა მიერ. ეგრეთვე ღუდას და თრუსოსა მოიქცნენ მრავალნი, იმარხვენ
რსნი წმინდად დიდ მარხვასა და მრავალნი წმინდათ სახელები დახსო-
ვებითა და სწამთ და მოძღვრებისა შინა ჭეშმარიტებისასა არა რას
წინა აღმდეგომსა იტყვიან;—

არა მარტს შეძლება შემოსავალთაგან ეკკლესიისათა რათა თი-
თოსა ხეობასა შინა განვაწყოს სამღჳდელონი და ხარჯითა ჩემითა გა-
მოკზარდნენ და შვილნი მათნი აღკზარდო სამღჳდელოთა სწავლი-
თა და მივსტე წიგნი საეკკლესიონი და მუნ აღშენებულნი ეკკლესიანი

ვაკურთხო და სამღუდელათა სამკაულითა განვაშენო და წოდენ ჩემ-
გან შეიძლება, წოდესაც მივალ ვმოძღვრო მადლითა ყოვლად წმინდი-
სა სულისათა, უწმინდესო მეუფეო.

ეკკლესიას ჩემსა აქუს მამული საკომლო ხუთასი და მრავალჯერ
აგარინთაგან აოხრებითა და აღწყვედითა ბევრისაგან მცირედი არის
დაშთომილი ორმოცდა ათი კომლი შემკვიდრე და ხისანნი, რომელნი
მსახურებენ ეკკლესიასა. მღუდელნი მუვანან: ერთი დეკანოზი, ორი მღუ-
დელი, ორი დიაკონი, ერთი დიაკონ-მონაზონი, ოთხნი იპოდიაკონნი მგა-
ლობელნი, ოთხნი მსახურნი ერის კაცნი, ოთხნი რომელთა ვასწავებ მეც-
ნიერებასა და აწ ღოდოკასა იკითხვენ და ესე ულკელნი ხარჯითა ჩე-
მითა იხრდებიან.

შემომივა ყმიდამ ღალა ზურისა ორასი კოდი, ხან მეტი მოვა
ხან ნაკლები, ხოდანუნს მომივა ორასი კოდი, ხან მეტი მოვა ხან
ნაკლები; ქერი და ფეტვი მომივა ღალა ორასი კოდი, ხან მეტი მო-
ვა ხან ნაკლები. ეკკლესიის ვენახს გამოუვა ღვინო ოთხმოცი კოკა,
ხან მეტი მოვა ხან ნაკლები, კულუხი მომივა ორმოცი კოკა, ხან
მეტი მოვა ხან ნაკლები. სამწყსოდამ შესამე წელიწადს სახუცო მოი-
კრიფება თორმეტი თუმანი მთისა და ბარისა და ამას გარდა მეუფი-
საგან მებოძებოდა ოცი თუმანი წაწსაგებულად სამწყსოთა კაკვა-
სიანთა.

სანატრელისა მეფისა ჩემისა ირაკლისაგან მებოძა მონასტერს
ყოფასა ჩემსა ერთი ჭაბუკი ოსისა წლისა ათორმეტისა და მიბძანა
ოქმითა, რათა ვასწავო წიგნი, წერა და მეცნიერება სრულად, რომე-
ლიცა აღვასრულე ბრძანება ხელმწიფისა ჩემისა და შემდგომად მღუ-
დელთ-მთავრად გურთხევისა ჩემისა მევე მიბოძა, რომელიცა განვაწე-
სე დუშეთს დაბაქალაქსა შინა და შეუკრიბენ სამწყსონი ჩემნი სულ-
ნი ოცდა ათნი, რათა ასწავს მათ წიგნი სრულად და წერა, რამეთუ
ვიხილე არა მცირედი ნაკლებობა სამღუდელათა კაკვასიისა მთასა ში-
ნა სამწყსოსა ჩემსა; იგი ჩემითა ხარჯითა იხრდება და მუნ შეკრე-

ბუნნი დიაკონნი სახლეულთა თვისთაგან იზრდებიან.

სამწყისონი ჩემნი ბარისა და კაკასიისა მთისანი ყოველნი ქრისტიანენი მართლ-მადიდებელნი იქმნებიან ვგონებ ვითარმედ სამი ათასი კომლი; მარა არა გვაქს აღრიცხვად სულად ანუ კომლად, უზვეველობისათჳს ქჷსწყანისა ჩჷსწნისა.

მღჳდელნი სამწყისონსა ჩემისანი არიან რიცხვით სამოცნი, ხელად დიაკონნი ხუთნი და ესე ყოველნი თვისითა მამულითა და სამწყისონთი იზრდებიან.

არს ეკკლესია გუზბათიანი ხევს, თამარ მეფისაგან აღშენებული ყოვლად წმინდისა სამებისა, მთასა გერგეტისასა და თჳთ სოფელი იგი გერგეტი არს შეწირულ მის ეკკლესიისა, და აღმოსავლით კერძომთასა ქჷსწყე მუინკარისასა სენაკები და ეკკლესია კლდისა გამოკვეთილი, რომელი ჳყოფილა მონასტერი მამათი; აწ არღარა არს და დიდსა მას ეკკლესიასა სჯდომია არხიმანდრიტი და აწ არღარა უზის; აქეს ხატნი და ჳვარნი კერცხლისა და ოქროთი მოჭედილი. ახარია ერთსა მღჳდელსა, რათა ყოველთა დღესასწაულთა სწირვედეს.

არს ეკკლესია მთიულეთს წმინდისა მთავარ-მოწამისა გიორგისა, რომელი შენ არს მთასა ლომისისასა, სამძღჳარსა ზედა არაგვის, და ქსნისასა; აქეს ჳვართა და ხატთა სიმრავლე მოჭედილი ოქროთა და კერცხლითა და ახარია ორთა მღჳდელთა, სწირვენ დღესასწაულთა შინა.

არს ეკკლესია მთასა ალევისასა, შჷსწნიერი უგუზბათო ყოვლად წმინდისა სამებისა, რომელი ყოფილა პირველ მონასტერი მამათა და სჯდომია არხიმანდრიტი, რომელი მოარხარა შააბაზ ყეენმან და წარიხენა მრავალნი ხატნი და ჳვარნი ოქროსა და კერცხლისანი, მრავლითა ნაწილითა აღსავსენი და სსწაულისა რადსამე მხილველმან, უქმნა კარნი ოქროსანი ეკკლესიასა მას და წარმოგზავნა ყოველნი, რადცა წარიხენა, დიდითა პატრიკთა. ყავს უმათ ალევის ხეობა ქრისტიანენი და ოსნი; აქჷს კენახი და მამული; ახარია

დეკანოზსა მისსა შემოსავალი მისი ეკკლესიისათვის და სწირვენ
დღესასწაულთა შინა.

არს მონასტერი ნათლის-მცემლისა მათთა შინა, ხოლო აწ უ-
შენ არს, რომელსა ეწოდება ხოფა, უზის არხიმანდრიტი და აქუს
სოფელი ერთი თეზი, კენახი და ხოდახუნი.

არს ეკკლესია გუნბათიანი მთავარ-ანგელოზთა მჭადი-ჟვარს საიღუმ-
ნო, ხოლო აწ უზის დეკანოზი; აქუს მამული და ემა სულ-მცირედ.

არს ეკკლესია ანანურისა გუნბათიანი საარხიმანდრიტო, ხოლო
აწ უზის დეკანოზი, რომელსა შინა მოიხსენება მათი უწმინდესობა.

არს ეკკლესია ყოვლად წმინდისა ღმრთის მშობელისა, რომელსა
ეწოდება ბოდორჩა, რომელ ყოფილა პირველ დედათ მონასტერი,
ხოლო აწ არღარა არს, ჰყავს ემა ათი კომლი, კენახი ერთი და მღუ-
დელი ერთი არს განწესებულ.

არს მრავალნი სოფელნი ახრებულნი სამწყოსსა ჩუჭნისანი
აკრიანთაგან; არს მრავალნი ეკკლესიანი კაკასიისა მათთა შინა, მწ-
კერვალთა ზედა ბორცუთასა აღშენებულნი, და სხენან ხატნი და ჟვარ-
ნი გეტხლითა და ოქროთი მოჭედილნი, აქუსთ ჩეულებსა ერთს ერთ-
გზის აღსლვად წელიწადსა შინა და დღესასწაულობად, და მეკონებ,
კთარმედ ადგილთა მათ შინა იყენეს საკერპონი და მათ წილ აღაშენ-
ნეს ეკკლესიანი, და მცირენი ეკკლესიანი სოფლებთა შინა არს მრავ-
ალნი, რომელთა შინა არის მარადის წირვა და ღოცვა მოუკლებულად
ჰატიოსანთა მღუდელთაგან.

არის ხეობასა ალეკისასა ოსნი დამკვიდრებულნი მრავალნი, რომელ-
სა ეწოდებას საფაშეთი, საშუალ ჭართლისა და ალეკისა, რომელთა სწავ-
ლითა და მოძღვრებითა ჩვენითა მრავალთა მიიღეს ნათლისღება და
არს მუნ ეკკლესიანი სამნი მცირენი, ნაკუჭთითა შუჭნიერნი.

და მარჯუჭნით კერძო ხევისა არსან ქისტნი ნათესავნი მრავალ-
ნი და ყოველნი წარმართნი და თუ ვინმე ამათგანი გარდმოსახლდება
ხევისა, იქნებინ ქრისტიანედ და მრავალნი მათგანი სახლობენ გუჭ-

ლეოს, სოფელსა ხევისასა, მახლობელად ჩიშისა, უმაწყაღესო ხელმწიფეო ჩემო.

მოხეკენი, მთიულნი, გუდა-მაყრელნი, ხანდოელნი, ჭართალელნი, ესენი არიან ხეობანი მთისა კაკასიისანი, რომელთა შინა არს თრიალდი სიმრავლე ერისა და გარდა ამისა სხვანი სოფელნი; დაბა-ქალაქი ანანური, ზემო ქაზის-ხევი, ქვემო ქაზის-ხევი, ციხის ძარი, აფხავი, არღუნი, მთიულთანთ-კარი, ტონხა, გრემის-ხევი, ენისი, ჭილურტი, ბასალეთი, გრიგოლთანთ კარი, ჩრდილელთანთ კარი, აში, ყვავილი, იორი, ლაბაურთ კარი, ერთკადისი, არანისი, არაგვის პირი, ქვემო არაგვის პირი, ბოდორჩხა, ხიდა, საშაბურო, ბაკა, წინ-დუშეთი, კობიანთ კარი, თვარქელიანთ-კარი, ჭიაბრთანთ კარი, კარიაულთ-კარი, დაბა ქალაქი დუშეთი, ზენალევი, ქვენალევი, კორინთა, იკოთი, ზემო იკოთი, დაბა ქალაქი ახალგორი, ძეგლევი, ოძისი, ქერანა, ქსოვრისი, დამპალა, მჭადი-ჯვარი, მუხრანისი, წილკანი, რომელსა შინა არს სობორო სავისკოპოსო. ესე ყოველნი სოფელნი შენნი არიან და ერთად მიერ აღსავსე.

ყოველნი სამართალნი სასულიერონი განისჯებიან ჩემ-მიერ, თან დასწრებითა პატრიარხანთა მღჳდელთათა სამწყოსოსა ჩემისანი.

წერილ არს ძველთა მატრიანეთა შინა, ვითარმედ ბაქარ მეფისა შემდგომთა მეფეთა, რომელთაცა აღაშენეს ეკლესიანი, დასკეს ეპისკოპოსნი და მისცეს პირველობა უწინარეს მჯდომისა ეპისკოპოსისა და ამის-გამო ვარ მე ახლა მეოთხე ეპისკოპოსი ქართლსა შინა; უწინარეს ჩემსა ყოფილი ეპისკოპოსი ქრისტეფორე მოიხსენებოდა მიტროპოლიტად, რომელიცა უბოძეს მას წერილი სანატრელმან მეფემან ცხებულმან თეიმურაზ და სანატრელმან ხელმწიფემან ჩემმან მეფემან ირავლი მიტროპოლიტობისა, რომელიცა გამოეცხადა უწმინდესსა სინოდსა, პეტრებუს ყოფასა მისსა.

აქუს ეკლესიასა ჩემსა საძლებრო იჯარა ორმოცისა თუმნისა, რომელიცა მიმძღავრებულ არს ვიეთთაგანმე; აქუს კვალად მინდვრი-

სა შემოსაკალი საბაღახე ასი სული ცხვარი და შთისა საბაღახე ათორ-
მეტი ღარი, ხან მეტი ხან ნაკლები, აქუს ვარდის-უბანს რჩი სა-
კომლო და ძალისს რთხი საკომლო და მუხრანს ერთი საკომლო;
ჭყავს უმა ერთი კომლი გრემს სოფელსა კახეთისასა, რომელსა აძკეს
წელიწადში რჩი თუმანი ეკლესიისა. ესე არს სრული მოხსენება,
რომელიცა ცხად მიუოთიეს ჰუნკტსა შინა 24, ეკლესიისა ჩემისა,
ემისა და მამულისა და სამწესოდასა, რომელიცა გუჯართა შინა ჩვენ-
თა წერილ არს. თთჳსსა მარტს 1, წელსა 1800. ყოვლად სამღუდუ-
ლო წილკრელ არხიუბისკოპოსი, ძე სქემოსნის რნისიჭორესი, სქესით
ქარუმოვი კეთილშობილა, წლისა რცდა ათურამეტისა ი რ ა ნ ე .

ჩოდენიძე სიტუვა კვირადღის შკოლის გახსნაზედ ტფილისის სემენარიში.

დიდი ხანი არ არის, რაც უმაღლესი მთავრობის განკარგულებით მრთელს რუსეთის სემენარიებში გაიხსნენ კვირადღის შკოლები. რაში მდგომარეობს მიზეზი ამ შკოლების გახსნისა, ამას შეიტყობს ყოველი ცოტად მაინც განათლებული კაცი თვით სახელისაგან შკოლისა, ე. ი. სიტუვისაგან „კვირადღისა“. ახლანდელს დროში ყოველს ქალაქში და თითქმის ყოველს სოფლებშიაც არიან გახსნილნი სასწავლებლები, სადაც იზრდებიან და მიიღებენ სწავლასა შვილნი სხუა და სხუა წოდებისა და გვარისანი. არა თუ მარტო მთავრობა ზრუნავს ამ შკოლების შენახვაზედ, არამედ ყოველი მამულის მოყვარე კაციც და თანამგზობელი განათლებისა და საზოგადოდ კეთილის საქმისა. თუმცა გახსნილნი არიან საზოგადო სასწავლებლები ყოველს ადგილს, მაგრამ, ჩუქნდა სამწუხაროდ, უნდა ვსთქვათ, რომ მრავალნი ნაჭიერნი ყრმანი შეუძლებლობისა გამო თავიანთ მშობელთა აკლდებიან სწავლასა და მარტო მუშაობით საზრდოსათვის ატარებენ მრთელს თავიანთ სიცოცხლეს. აქედგან ჭსჩანს, რანაირი უნდა იყოს სასულიერო და სამოქალაქო მდგომარეობა და ცხოვრება ამ გუერთა გაუნათლებელთა კაცთა. მოსაშორებლად ამ უბედურის მდგომარეობისა უცოდინარ კაცთა მთავრობამ მოიგონა კარგი შუამავლობა, ე. ი. გახსნა „კვირადღის“ შკოლებისა. გახსნაზედ ამ შკოლებისა სემენარიში მთავრობას ჭქონდა და აქუს ჭვინათ ესეც, რომ თვით მოწაფენიც სემენარისა, რომელნიც ასწავლიან ამ შკოლებში ყმაწვილებს,

გაქვეყნის მოქმედებით სწავლის საქმეში, ჩადგანაც მათ მოელის
ბოლოს წოდება როგორათაც სულიერი მწყემსისა, ეგრეთვე მასწავ-
ლებელისა პრინციპის შეკვლისა.

ზემოხსენებული განკარგულების ძალით იყო მოწერილობა უწინ-
დესის სინოდისა ტფილისის სემენარიაში გახსნაზედ მას შინა უკვი-
რადღისა“ შეკვლისა. ბრძანებისა-მებრ უწინდესის სინოდისა მთავრო-
ბამ ტფილისის სასულიერო სემენარიისამ მიიღო მსწრაფლ შრომა
და განკარგულება ესრეთის შეკვლის გახსნაზედ. მან პირველად დანიშ-
ნა ზედა-მხედვით შეკვლისა პრინციპისა პედაგოგიკისა ტფილისის
სემენარიისა უ. მღჳდელი გიორგი ხელიძე; მეორედ, შესაკრებელად
ჩაიღიანა ჩიტხვისა უმარწვილთა სასწავლებლად, სთხოვა საკუთარ
წერილობით ტფილისის ქალაქის სამღჳდელთა, რათა მათ მი-
იღონ შრომა, განუცხადონ მშობელთა ეს კეთილი საქმე და აღსძრან
მათ გულში სურვილი შეკვლის გამგზავნაზედ კვირადღეობით სე-
მენარიაში სასწავლებლად. ტფილისის ქალაქის სამღჳდელთა ნამ-
დვილად მიიღეს შრომა და აღსრულეს თხოვნა სემენარიის მთავრო-
ბისა. ოცდა შვიდს ოცდა რვას ჩიტხვებში იანვარში მოიყვანეს თვით
ზოგიერთმა მღჳდლებმა უმარწვილები და წარუდგინეს სახასიაზად მამა
რეკტორს სემენარიისას, რომელიც დარჩა დიდათ კმაყოფილი სამ-
ღჳდელთებისა. მეოცდა ცხრა დღეს იანვრისას კვირადღეს მოვიდნენ
ახალი მოსწავლენი და შეიკრიბნენ სემენარიის ეკლესიაში, სადაც
მოისმინეს საღმრთო ლიტურგია, და ლიტურგიის შემდეგ — პარაკლისი
მათის ახალდაწყებითის სწავლაზედ; შემდეგ პარაკლისის გათავებისა
ეკლესიაში და სხულებისა წმინდითა წყლითა ახალ მოსწავლენი შეიკ-
რიბნენ მეხუთე კლასის ზაღაში, სადაც იყვნენ შეკრებილნი სემენა-
რიის და უჩილიშის მოწათენიც და ეგრეთვე სხუანი გარეშე პირნი (1),

(1) ამ სხუა გარეშე პირთა შორის იყვნენ თვით მამები ახალ მოსწავლე
უმარწვილთა, რომელთაც მოიცადეს დასრულებადმდე სწავლისა.

მსურველნი და მოხარულნი ამ კეთილას საქმისა. ცოტას ხნის განმავლობაში შევიდა რეკტორი სემენარისა ამ შეკრებულებაში, განიხილა ემარწვილები და განჭეო იგინი სამ ნაწილად: ჰარველ ნაწილში იუჟენ ემარწვილნი საკმაოდ ნასწავლნი და გემხარიაში მუფთნიც; მეორე ნაწილში იუჟენის ისრეონა, რომელთაც იცოდნენ ცოტაცოტად კითხვა და წერა; ხოლო მესამე ნაწილში იუჟენ ემარწვილნი, რომელთა არ იცოდნენ არც წერა და არც კითხვა. შემდეგ განხილვისა და გუფთისა ემარწვილთა მამა რეკტორმა თითო ემარწვილი ჩაახარა თითო მეშვიდე კლასის მოწაფეს სასწავლებლად. ჰარველ შემთხვევაში ემარწვილნი იუჟენ რიცხვით ოცდა რვა მდინ. მეორე კვირას ჩუქნ სანხარულთ რიცხვი ახალ მასწავლე ემარწვილთა ისე გამრავლდა, რომ სწავლა ემარწვილებისა ეგრეთ არათუ მარტო მეშვიდე კლასის მოწაფეებს, არამედ შექქეს სხვაც. იმედი არის, რომ ყოველ კვირიდამ კვირიდმდე მოემატოს და განმრავლდეს რიცხვით ახალ მოსწავლე ემარწვილთა. შესახებ სურვილისა და მეცადინეობისა სწავლაში უნდა ვსთქუათ, რომ ძალიან დიდის სიყვარულთ და მეცადინეობით დაიწყეს სწავლა, როგორათაც ემარწვილებმა, ეგრეთვე მეშვიდის და შექქეს კლასის მოწაფეებმა.

გრიგორი ზედგინიძე.

ВЫБОРНОЕ НАЧАЛО ВЪ ДУХОВЕНСТВѢ.

Въ 8 № „Современнаго Листка“ на текущій годъ напечатано свѣдѣніе о томъ, что въ 16 русскихъ епархіяхъ производится въ настоящее время выборъ благочинныхъ, именно: въ Архангельской, Саратовской, Тульской, Минской, Нижегородской, Орловской, Екатеринославской, Кіевской, Харьковской, Кавказской, Тамбовской, частью въ Смоленской, Подольской, Владимірской, Пензенской и Тобольской. Съ удовольствіемъ спѣшимъ присовокупить къ сему, что это полезное и благодѣтельное во многихъ отношеніяхъ начало появилось не давно и у насъ, въ Тифлисѣ—въ выборѣ благочиннаго тифлисскимъ духовенствомъ собственно для г. Тифлиса. Основаніе сего важнаго дѣла положено Высокопреосвященнѣйшимъ Евсевіемъ, экзархомъ Грузіи. Между тѣмъ, въ надеждѣ на распространеніе его и въ другихъ благочиніяхъ и епархіяхъ грузинскихъ, считаемъ полезнымъ познакомить нашихъ читателей и преимущественно наше духовенство съ слѣдующими мыслями достопочтеннѣйшей редакціи „Современнаго Листка“ о выборномъ началѣ въ духовенствѣ.

„Мы имѣли честь получить изъ канцеляріи г. оберъ-прокурора святѣйшаго Синода свѣдѣніе о томъ, въ какихъ епархіяхъ производится въ настоящее время выборъ благочинныхъ. Съ удовольствіемъ спѣшимъ подѣлиться этимъ извѣстіемъ съ нашими читателями. Число епархій, 16, въ которыхъ выборное начало введено, конечно, еще не велико, составляя менѣе трети всего ихъ количества; и при всемъ томъ мы уже можемъ засвидѣтельствовать, что это начало пускаетъ корни въ нашей церковной жизни, а потому и надежда на его болѣе или менѣе близкое распространеніе въ остальныхъ

епархіяхъ не представляется намъ тщетною. Понятна осторожность, съ которою епархіальныя начальства приступаютъ къ столь важному дѣлу. Выборное начало есть призывъ духовенства къ самодѣятельности. Продолжительный навыкъ къ иному порядку вещей внесъ въ нашу епархіальную среду извѣстныя воззрѣнія, своего рода привычки. Духовенство слилось съ этими привычками, глубоко прониклось этими воззрѣніями. По этому, чтобы стать на новую дорогу, измѣнить издавна усвоенный взглядъ на вещи, отбросить старыя привычки, — слѣдуетъ разчистить старыя пути и подготовить почву для новаго дѣла. Излишняя торопливость никогда не приносила пользы; но часто она причиняла вредъ при приведеніи самыхъ лучшихъ намѣрній въ исполненіе. Таковы, полагаемъ, основанія, заставляющія начальниковъ, нѣкоторыхъ епархій ожидать момента, когда вожделѣнное начало можно будетъ ввести между ввѣренными управленію ихъ духовенствомъ. Между тѣмъ, очевидныя выгоды этого начала, доказываемыя и опытомъ 16-ти епархій и общими соображеніями, хорошо извѣстными нашимъ читателямъ, побуждаютъ насъ высказать здѣсь желаніе, чтобы выборы благочинныхъ введены были въ возможной скорости повсюду. Намъ кажется, что настоящее время можно считать вполне для того благоприятнымъ.

Выборное начало, въ которомъ выражается сознаніе достаточной зрѣлости населеній къ завѣдыванію своими собственными дѣлами, постоянно вводится въ различныхъ пунктахъ Россіи и присвоено всѣмъ слоямъ русскаго общества. Существова издавна въ дворянскомъ сословіи, оно распространено и на всѣ прочія сословія,

въ видѣ выборовъ въ земскія учрежденія. Оно введено въ сферу судебную, гдѣ мировые судьи, которыхъ значеніе для общества столь важно, служатъ обществу по выборамъ. Выборный принципъ введенъ равнымъ образомъ во внутреннюю жизнь университетовъ и примененъ къ нѣкоторымъ отдѣльнымъ случаямъ и установленіямъ въ военномъ вѣдомствѣ. Не говоримъ о выборахъ въ различныя должности по общественному управленію городами (въ городскихъ думахъ) и въ сословіяхъ лицъ торговыхъ и промышленныхъ (въ цехахъ), гдѣ выборное начало существуетъ съ давнихъ поръ. Такимъ образомъ, всѣ сословія какъ въ частной своей жизни, такъ равно и въ сферѣ общегосударственной дѣятельности, призываются къ выборамъ лицъ, которымъ ввѣряется завѣдываніе ихъ ближайшими интересами. Мы спросимъ теперь: духовное сословіе достаточно ли зрѣло для того, чтобы стать въ уровень со всѣми прочими сословіями государства? Или лучше: достаточно ли оно зрѣло для того, чтобы избирать изъ среды своей лицъ благочинническаго надзора? ибо оно со стороны самаго правительства признано достаточно зрѣлымъ, чтобы принимать участіе въ выборахъ для завѣдыванія общими хозяйственными дѣлами каждой губерніи. Думаемъ, что поставить этотъ вопросъ значитъ разрѣшить его. Толки о незрѣлости, когда-то составлявшей предметъ споровъ и разсужденій въ обществѣ, теперь отошли въ область воспоминаній и смѣшно было бы начинать ихъ снова. Въ особенности странно было бы толковать о незрѣлости по отношенію къ духовенству, самое назначеніе котораго предполагаетъ уже въ немъ достаточную умственную и нравственную зрѣлость. Любопытно было бы встрѣтиться съ мнѣніемъ

о незрѣлости учителя и руководителя народа по пути истины и добра и пастыря душъ человѣческихъ.

До насъ доходили слухи, будтобы начальники нѣкоторыхъ епархій не хотятъ вводить у себя выборное начало благочинныхъ изъ боязни ограниченія своей власти. Мы рѣшительно отвергаемъ этотъ слухъ, какъ неосновательный. Во первыхъ, мы имѣемъ слишкомъ высокое понятіе объ означенныхъ лицахъ, чтобы допустить, что вопросъ о власти они ставятъ выше вопроса объ общемъ благѣ; но, главное, выборное начало даже и не ослабляетъ нисколько этой власти, такъ какъ утвержденіе выбранныхъ лицъ вполне зависитъ отъ начальства и мы знаемъ даже примѣры, когда назначаемы были на должности благочинныхъ лица, получившія на выборахъ большинство неизбирательныхъ шаровъ. Мало того, выборное начало положительно усиливаетъ епархіальную власть, потому что вводитъ въ кругъ епархіальнаго управленія лицъ, облеченныхъ общимъ довѣріемъ и уваженіемъ и которыя, по своимъ нравственнымъ качествамъ, могутъ служить наилучшею поддержкою и надежною опорою для отправленія епархіальной власти, которая не можетъ имѣть никакой другой задачи, кромѣ содѣйствія общему преуспѣнію епархіи на пути истины и добра, и кромѣ облегченія духовнымъ труженикамъ ихъ святаго и великаго дѣланія въ вертоградѣ душъ.

Смѣемъ надѣяться, что высказанныя нами мысли не лишены основательности и эта надежда возбуждаетъ въ насъ другую надежду, что выборное начало, столь счастливо введенное въ 16 епархіяхъ и столь богатое по своимъ послѣдствіямъ, не замедлитъ распространиться

и на прочія епархіи, гдѣ, сколько намъ извѣстно по многочисленнымъ частнымъ заявленіямъ, имѣющимся въ нашей редакціи, оно ожидается съ понятнымъ всякому нетерпѣніемъ“.

КЪ ДѢЛУ ОБЪ УЛУЧШЕНІИ БЫТА ДУХОВНО-УЧЕБНЫХЪ ЗАВЕДЕНІЙ ГРУЗИНСКОЙ ЕПАРХІИ.

Изъ современныхъ духовныхъ журналовъ и епархіальныхъ вѣдомостей видно, что „воззванія“ архипастырей къ подчиненнымъ имъ священно-служителямъ и старостамъ церковнымъ составляютъ главныя и почти единственныя мѣры, принятыя въ разныхъ епархіяхъ для улучшенія и обезпеченія духовно-учебныхъ заведеній въ матеріальномъ отношеніи. И, надобно сказать къ чести русскаго духовенства, что оно вездѣ отнеслось и относится съ искреннимъ и глубокимъ сочувствіемъ къ своимъ роднымъ заведеніямъ, и потому въ 20 епархіяхъ, если не болѣе, духовно-учебныя заведенія улучшены мѣстными епархіальными средствами. Къ сей же мѣрѣ прибѣгъ недавно и архипастырь грузинской церкви, высокопреосвященнѣйшій Евсевій, архіепископъ экзархъ Грузіи. Надѣемся, что для нашихъ читателей не безъинтересно будетъ познакомиться съ „воззваніемъ“ нашего архипастыря къ духовенству своей епархіи. Хотя впрочемъ, нечего грѣхъ таить, грузинское духовенство не отличается особеннымъ сочувствіемъ къ дѣлу духовнаго просвѣщенія, и отъ этого воззванія, какъ видно уже изъ многихъ частныхъ отзывовъ, кажется, нельзя ничего ожидать; но доброе дѣло всегда останется добрымъ и мудрое распоряженіе дѣятельнаго архипастыря будетъ служить фактомъ ревностной его заботливости о благѣ ввѣренныхъ ему духовно-учебныхъ заведеній.

Вотъ это воззваніе.

„Штаты духовно-учебныхъ заведеній, составленные въ 1835-го году, по причинѣ возвысившейся съ того

времени цѣны на всѣ жизненныя потребности, въ настоящее время оказывается скудными и недостаточными для безбѣднаго существованія наставниковъ духовно-учебныхъ заведеній и содержанія дѣтей духовнаго званія, воспитывающихся въ сихъ заведеніяхъ на казенномъ коштѣ.—Сознавая это, русское православное духовенство, какъ приходское, такъ и монашествующее, почти повсюду заявляетъ готовность къ добровольнымъ пожертвованіямъ, какъ изъ доходовъ собственныхъ, такъ изъ суммъ церковныхъ, для улучшенія мѣстныхъ духовныхъ семинарій и училищъ, и, такимъ образомъ, во многихъ епархіяхъ духовно-учебныя заведенія приведены уже въ лучшее положеніе мѣстными средствами. —Всемилоостивѣйшій Государь Нашъ, Императоръ Александръ Николаевичъ, усердно заботящійся объ улучшеніи быта всѣхъ своихъ вѣрноподданныхъ, а равно и высшее духовное начальство весьма сочувствуютъ и благоволятъ къ такой достохвальной ревности православнаго духовенства объ улучшеніи быта духовно-учебныхъ заведеній.

Тифлисская духовная семинарія, а равно и подвѣдомыя ей духовныя училища также, неменѣе другихъ семинарій и училищъ Имперіи, нуждаются въ улучшеніи своего быта и даже ждуть сего улучшенія.—Объяснивъ вамъ (благочинному) это, считаю долгомъ предложить вамъ учинить слѣдующее:

1) Немедленно, по полученіи сего, имѣете вы (облагочинный) посѣтить всѣ церкви ввѣренаго вамъ благочинія, какъ штатныя, такъ и кладбищныя и приписныя, и если они имѣютъ свои особые доходы, по прибытіи къ каждой церкви, вмѣстѣ съ церковнымъ причтомъ и

церковнымъ старостою, сосчитать суммы, принадлежащія сей церкви, исчислить всѣ доходы, какіе въ теченіе года поступаютъ въ оную церковь, какъ свѣчныя, такъ и кошельковыя, а равно и необходимыя, въ теченіи года, по церкви расходы; за тѣмъ предложить сему причту и старостѣ, на основаніи сихъ исчисленій, сообразить и дать, — на особомъ отъ каждой церкви листѣ, — подписку въ томъ, *какая сумма* отъ этой церкви, безъ обремененія ея, можетъ быть пожертвована на улучшеніе быта Тифлисской духовной семинаріи и подвѣдомыхъ ей духовныхъ училищъ Грузинской епархіи, *теперь же* *единовременно*, или наличною суммою, или билетами кредитныхъ учрежденій и, потомъ, *какая сумма* можетъ быть жертвуема отъ сей церкви, для той же благой цѣли, *постоянно ежегодно*, въ генварѣ мѣсяцѣ cadaго года. Заявленіе это должно быть скрѣплено собственноручнымъ подписомъ cadaго члена причта и церковнаго старосты и завѣрено вашимъ благочинническимъ подписомъ. 2) Кромѣ того, предложить и каждому члену причта, — священнику, діакону и причетникамъ, чтобы и изъ нихъ каждый, на томъ же листѣ написалъ собственноручно, какую сумму онъ *отъ себя собственно*, *не стѣсняя себя*, можетъ пожертвовать на *семинарію и училища* *теперь же* *единовременно*, и какую, по состоянію своему, можетъ обѣщать жертвовать на сей же предметъ ежегодно, въ генварѣ мѣсяцѣ cadaго года. Равно и эти заявленія должны быть завѣрены вашимъ благочинническимъ подписомъ. 3.) Имѣете вы всемѣрно наблюсти, чтобы заявленія готовности на сіи пожертвованія были дѣлаемы, какъ съ одной стороны, нисколько непринудительныя, совершенно добровольныя и необременительныя

для церквей и духовенства, такъ съ другой—вполнѣ добросовѣстныя, соотвѣтственныя состоянію каждой церкви и жертвователя, и истекающія изъ яснаго сознанія необходимости улучшить бытъ заведеній, въ которыхъ получаютъ воспитаніе и образованіе дѣти духовенства и вообще будущіе служители церкви Божіей. Наконецъ, 4) отобравъ вышеозначенныя подписки,—на особомъ листѣ отъ каждой церкви,—и собравъ жертвуемая теперь же единовременно отъ каждой церкви и каждого члена причта суммы, имѣете вы и эти подписныя листы,—оставивъ у себя копіи съ нихъ,—и эти суммы представить ко мнѣ непременно къ 1-ому числу будущаго мѣсяца апрѣля, при рапортѣ, съ прописаніемъ въ ономъ,—какая сумма жертвуется отъ каждой церкви и отъ каждого члена причта ея теперь же единовременно, и какая обѣщана къ пожертвованію ежегодно, а также и вообще, сколько теперь будетъ препровождено вами ко мнѣ денегъ, и сколько имѣеть поступать таковыхъ изъ ввѣреннаго вамъ благочинія ежегодно.

Призывая благословеніе Божіе на васъ и на всѣхъ чадъ православной церкви ввѣреннаго вамъ благочинія, пребываю увѣреннымъ, что сами вы (о. благочинный) прежде всего покажете должный примѣръ усердія ко благу Тифлисской духовной семинаріи и подвѣдомыхъ ей училищъ и затѣмъ при исполненіи сего весьма важнаго, возлагаемаго мною на васъ порученія во ввѣренномъ вамъ благочиніи, соедините свойственную вамъ ко всякому благу ревность съ надлежащимъ благоразуміемъ.

Февраль, 1867 года.

Евсевій, Архіепископъ Экзархъ Грузіи.

ВОЗЗВАНІЕ ОТЪ ПРАВОСЛАВНОЙ МИТРОПО- ЛИИ МЕСОПОТАМСКОЙ ВЪ АЗІИ.

Митрополія месопотамская, заключающая въ себѣ земли, лежащія между двумя знаменитыми рѣками Тигромъ и Евфратомъ въ Сиріи, была отечествомъ отца вѣрующихъ—Авраама; по вознесеніи Господнемъ была мѣстомъ проповѣди св. Апостола Іуды, наименованнаго *Θаддеемъ*, и въ первыя времена христіанства святая Вѣра распространилась по всѣмъ областямъ этой митрополіи, процвѣтая и принося добрые и благоуханные плоды, созрѣвшіе изъ многоцѣнной крови безчисленнаго множества святыхъ мучениковъ и дивныхъ подвиговъ св. великихъ отцевъ и преподобныхъ. Эта митрополія имѣла въ своемъ вѣдомствѣ много епископій (енархій), населенныхъ множествомъ жителей православнаго вѣроисповѣданія, какъ объ этомъ упоминается въ церковной исторіи и удостоверяется подписью митрополитовъ и епископовъ, управлявшихъ въ древности областями Месопотаміи. Эти подписи находятся въ дѣяніяхъ первыхъ вселенскихъ соборовъ.

Съ появленіемъ магометанскаго лжеученія, свирѣпая полчища Магомета завоевали эти области, и тяжело легло на вѣрующихъ иго варваровъ, которые силою меча, разнообразными жестокостями и невыносимыми мученіями-

ми, принуждали христіанъ къ принятію магометанства. Отъ долговременнаго непрерывнаго гоненія вѣрующіе пришли въ плачевное, ужасное состояніе; число ихъ стало время отъ времени уменьшаться, церкви и монастыри были частію обращены въ мечети, частію разрушены до основанія, а митрополіи, епископіи и множество городовъ, селъ и деревень исчезли совершенно и превратились въ пустыню, не оставивъ послѣ себя никакихъ слѣдовъ, кромѣ слѣдующихъ городовъ, уцѣлѣвшихъ въ месопотамской митрополіи: Муссила, Вавилона, Амиды (по турецки Діаръ-Бекиръ), лежащихъ на берегахъ Тигра, Эдессы, бывшей столицы царя Авгаря, котораго Господь исцѣлилъ отъ болѣзни чрезъ посланіе къ нему чуднаго плата съ Своимъ нерукотвореннымъ образомъ, — гавани, называемой Пира, или Паражикъ, при берегахъ Евфрата, между городами Алеппо и Эдессой и, наконецъ, города Агина (что значитъ источникъ), стоящаго на берегахъ Евфрата. Къ вышеупомянутымъ городамъ относится много провинцій съ селами и деревнями, населенными множествомъ христіанъ разныхъ вѣроисповѣданій, какъ-то: армянъ, сиріанъ-яковитовъ и несторіанъ. Въ послѣдніе два вѣка многіе изъ нихъ, посредствомъ западныхъ миссіонеровъ, присоединились къ западной или римской Церкви и впоследствии привлекли къ ней православныхъ, остававшихся въ сей митрополіи; въ недавнее время нѣкоторые изъ трехъ послѣднихъ вѣроисповѣданій сдѣлались послѣдователями Кальвина, и такимъ образомъ православіе почти исчезло въ месопотамской епархіи.

Но всеблагій, божественный Промыслъ не попустилъ, чтобы сѣмя евангельскаго ученія, посѣянное св. Апостоломъ Фаддеемъ и орошенное труженническимъ потомъ учениковъ его, погибло совершенно, или уступило мѣсто плевеламъ и волчкамъ. Смотрѣніе Божіе не предало забвенію вѣру св. Іакова, митрополита низибійскаго, и другихъ св. подвижниковъ и мучениковъ, проліявшихъ кровь свою ради сохраненія истинной Вѣры, равно молитвы и ходатайства св. безсребренниковъ Косьмы и Даміана и множества святыхъ, скончавшихся въ тѣхъ областяхъ, съ упованіемъ православной Вѣры и въ нѣдрахъ православной Церкви. Всеблагій Господь благоволилъ осіять Своею благодатію одного изъ архіереевъ греко-уніатскаго вѣроисповѣданія, Макарія, митрополита амидійскаго и месопотамскаго, родившагося и воспитавшагося въ сирійскомъ городѣ Алеппо. Послѣ долговременнаго упражненія въ чтеніи книгъ св. Писанія и св. отецъ, Духъ Святый, управляющій своею Церковію, даровалъ митрополиту Макарію найти истинное сокровище святой православной Вѣры. Въ восторгѣ своей радости, онъ пошелъ и продалъ все свое имѣніе и купилъ это сокровище; но, не желая скрыть его только для самого себя, онъ постепенно посѣявалъ его въ сердцахъ духовныхъ дѣтей своей паствы и, при помощи Всесвятаго Духа, присоединилъ ихъ къ числу членовъ истинной православной Церкви, за исключеніемъ малаго числа душъ. Въ 1858 году благодать св. Духа усыновила православной Церкви новыхъ чадъ изъ чуждыхъ вѣроисповѣданій, а именно: изъ армянъ и сиряковитовъ.

Божественный Промыслъ не престааетъ и доселѣ подкрѣпляетъ насъ надеждою, что, при помощи Божіей, возвратятся въ лоно истинной Церкви еще многіе, въ разныя времена отдѣлившіеся отъ нея. Нынѣ, по предложенію Святѣйшаго Правительствующаго Синода, Его Императорское Величество Благочестивѣйшій Самодержецъ Всероссійскій, движимый высокими чувствами милосердія къ православнымъ христіанамъ Месопотаміи, соблаговолилъ оказать свое Высочайшее соизволеніе на прибытіе митрополита Макарія въ его православную Россійскую державу, для сбора подаяній въ пользу бѣдствующихъ христіанъ Месопотаміи.

Христіане сей епархіи, въ настоящее время находясь въ самомъ бѣдственномъ положеніи и будучи едва въ состояніи платить дань турецкому правительству, по необходимости должны употреблять все свое время и направлять всѣ свои заботы къ обезпеченію своего внѣшняго благосостоянія, вслѣдствіе чего, умственное развитіе этой страны находится въ жалкомъ состояніи. Разсѣянные въ разныхъ городахъ и селахъ, на разстояніи нѣсколькихъ дней пути, православные едва имѣютъ возможность доставить дѣтямъ случай научиться хотя только простому чтенію; священники избраны изъ среды ихъ же самихъ; будучи сами мало образованы, они неспособны обучать другихъ.

Чтобы помочь православнымъ въ этомъ важномъ дѣлѣ, настоятъ необходимость во 1-хъ, исправить и возстановить храмы, ибо нѣкоторыя церкви пришли уже въ ветхость; изъ нихъ особенно замѣчательна въ горо-

дѣ Амидѣ церковь св. безсребренниковъ и цѣлителей Космы и Даміана, сооруженная при Θεодосіѣ Младшемъ; въ ней находится большая часть ихъ честныхъ мощей, чрезъ которыя сила Божія не престаётъ творить непрерывно многія чудеса (*). Въ нѣкоторыхъ же селахъ остались только однѣ развалины, такъ что православные лишены даже и того духовнаго просвѣщенія и освященія, которое они могли бы получить при постоянномъ отправленіи богослуженія, чрезъ приношеніе безкровной Жертвы. Во 2-хъ, нужно открыть школу для преподаванія наукъ духовно-нравственныхъ, куда въ ученики избирались бы по два челоѣка со всякаго села и деревни, чтобы каждый, по окончаніи курса, возвратившись на свою родину, могъ занять мѣсто учителя для своихъ односеленцевъ; изъ нихъ же будутъ избираться и священники для проповѣданія слова Божія въ этихъ несчастныхъ странахъ. Такимъ образомъ духовное просвѣщеніе пойдетъ впередъ и православные получатъ возможность не только узнать и изучать ученіе православной Церкви, но, при помощи Божіей, побудить и другихъ отвергнуть всякое ученіе, чуждое православія, и возвратиться въ лоно православной Церкви.

Къ этимъ благимъ и богоугоднымъ дѣламъ Макарій, митрополитъ амидійскій, рабъ Господа Іисуса Христа и смиренный слуга Его св. православной Церкви, именемъ Господа призываетъ вашу, чада православной

(*) Часть этихъ Св. мощей митрополитъ Макарій привезъ съ собою въ Россію для освященія усердствующихъ.

Россійской Церкви, ревность и любовь, искони приносящую много добрыхъ и зрѣлыхъ плодовъ. Черезъ ваши благодѣянія христіане Месопотаміи надѣются получить избавленіе отъ душевной скорби и тьмы, ихъ окружающей и снѣдающей.

За всякую лепту, пожертвованную вами, въ пользу вашихъ бѣдствующихъ собратій, Господь Богъ вознаградитъ васъ и въ настоящемъ и въ грядущемъ мірѣ.

Митрополитъ Макарій весною сего года намѣренъ возвратиться въ свое отечество, а потому проситъ Боголюбивыхъ благодѣтелей, кому что Господь положитъ на сердце помочь въ нуждахъ его бѣдствующей епархіи, то незамедлить высылкою, а иначе его не застанетъ посланное пожертвованіе. Адресъ для высылки пожертвованій слѣдующій: въ С.-Петербургъ въ Александровскую Лавру Макарію, митрополиту амидійскому и месопотамскому.

ЛЕПТА

ВЪ ЧЕСТЬ

СВЯТИТЕЛЯ ТИХОНА,

ВСЕЯ РОССІИ ЧУДОТВОРЦА.

Въ открытіи святыхъ и многоцѣлебныхъ мощей Святителя Тихона, во множествѣ чудотворныхъ дѣйствій, доселѣ продолжающихся и благотворныхъ страждущимъ, Господь Богъ явилъ въ наши времена особенное Свое пре-

небесное благоволеніе къ православной отечественной Церкви. Вѣрующіе, съ своей стороны, принявъ съ благоговѣніемъ милосердіе Божіе, въ искреннемъ желаніи засвидѣтельствовать Господу умиленіе и вѣру въ ново-явленнаго Угодника, вскорѣ по явленіи святыхъ мощей Его, подвиглись особеннымъ усердіемъ: воздвигнуть въ честь Св. Тихона, въ селѣ Короцкомъ, на мѣстѣ Его рожденія и начальныхъ подвиговъ, *Женскую обитель съ училищемъ* для дѣвицъ, *лечебницею* для приходящихъ и *страннопріимнымъ* домомъ.

Въ настоящее время Обитель сія, созданная при помощи свыше, на добротныя подаванія частныхъ лицъ и отъ цѣлыхъ сословіи, приведена, по внутреннему устройству, въ должный порядокъ. Въ ней водворены пятьдесятъ сестеръ, во временной церкви совершается Богослуженіе и ежедневное молитвенное правило, жизнь благоустроена по иноческимъ началамъ *общестія*, день и ночь совершается неусыпаемое псалмопѣніе съ молитвами о здравіи благодѣателей и о вѣчномъ покоѣ ихъ сродниковъ.

Стройному теченію жизни подвижницъ препятствуетъ лишь неоконченность нѣкоторыхъ самонужнѣйшихъ построекъ и ощущеніе потребности въ необходимыхъ для скромной иноческой жизни предметахъ; такъ—слѣдуетъ устроить иконостасъ въ постоянной церкви, написать иконы святыхъ, приготовить и утвердить на главахъ кресты, окончить строящуюся ограду и т. п. Все сіе составляетъ уже незначительную долю противъ того, что создано Господомъ Богомъ, по вѣрѣ, теплоту

усердію и жертвованіямъ благотворителей.

Усматривая близкую возможность окончательнаго устройства обители, настоятельница со всѣми о Христѣ сестрами, возложивъ все упованіе на Господа Бога, и испрашивая молитвенно помощи у Св. Тихона, обращается къ вѣрѣ и усердію всѣхъ и cadaго изъ православныхъ и благочестивыхъ сыновъ Церкви и отечества, смиреннѣйше прося ихъ: пожертвовать въ честь Св. Тихона посильную лепту на окончательное устройство обители.

Да будетъ, такимъ образомъ, Короцкая Община увѣнчана, ограждена и благоустроена тою же вѣрою, которая положила ей прочное начало! Да послужитъ она грядущимъ поколѣніямъ живымъ памятникомъ, что и въ нашъ вѣкъ, почитаемый скуднымъ вѣрою и любовію, сіи основныя христіанскія добродѣтели не оскудѣли въ избранныхъ членахъ православной Христовой Церкви.

Приношенія адресуются предсѣдателю Строительнаго комитета: *Иверскаго монастыря Архимандриту Лаврентію—въ городѣ Валдай, Новгородской губерніи. На устройство Короцкой обители.*

По окончаніи построекъ будетъ объявленъ подробный отчетъ въ приходѣ и расходѣ жертвованій.

ПОДПИСКА НА ДУХОВНЫЙ ЖУРНАЛЬ

„СТРАННИКЪ“ НА 1867 ГОДЪ.

Подписная цѣна за годовое изданіе духовнаго журнала „Странникъ“, и на 1867-й годъ, ос-

дается прежняя: за 12 книжекъ 3 р. 50 к. с., а съ пересылкою во все города и почтовые конторы Россіи—ЧЕТЫРЕ РУБЛЯ СЕРЕБРОМЪ.

Желающіе могутъ выписывать полныя годовыя изданія „Странника“, изъ 12-ти мѣсячныхъ книжекъ, или 4-хъ томовъ, со всеми бывшими при нихъ приложеніями, за 1860, 1861, 1862, 1863, 1864 и 1865 годъ: а также прибавочные томы Проповѣдей и Чтенія для дѣтей, изданія 1863 и 1864 года (всего 4 тома).

„СОВРЕМЕННЫЙ ЛИСТОКЪ“

ПОЛИТИЧЕСКИХЪ, ОБЩЕСТВЕННЫХЪ И ЛИТЕРАТУРНЫХЪ ИЗВѢСТІЙ

издается при духовномъ журналѣ „Странникъ“, по той же программѣ и на тѣхъ же условіяхъ, какъ и въ предъидущіе годы. Выходитъ два раза въ недѣлю. Подписная цѣна за полное годовое изданіе, состоящее изъ 104 нумеровъ,—ЧЕТЫРЕ РУБЛЯ СЕРЕБРОМЪ съ пересылкою во все почтовые мѣста; но для подписчиковъ на „Странникъ“ подписная цѣна за означенную газету понижается до ТРЕХЪ РУБЛЕЙ сер., такъ что за оба эти періодическія изданія—духовный журналъ „СТРАННИКЪ“ и политико-общественную и литературную газету „СОВРЕМЕННЫЙ ЛИСТОКЪ“ на 1866 годъ—слѣдуетъ высылать только СЕМЬ РУБЛЕЙ СЕРЕБРОМЪ.

Новые подписчики получаютъ все вышедшіе №№ начиная съ 1-го.

Адресоваться: въ редакцію духовнаго журнала „Странникъ“, въ С. Петербургъ.

Редакторъ, протоіерей *Василій Гречулевичъ*.